

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΞΑ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308 | 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1984 | ΑΡΙΘ. 22

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

1. Είσαγωγικά.

Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν κυρίων ἄρθρων τοῦ περιοδικοῦ τῆς «Ἐκκλησίας» ἔχουν διαλογικὴ ὑφὴ καὶ δομὴ. Εἶναι ἓνα εἶδος συζητήσεως ἢ ὁποῖα ἀμέσως ἢ ἐμμέσως κατοπτρίζει τὸν πραγματοποιούμενον ἢ τὸν ἐνδεχόμενον διάλογο τῆς Ἐκκλησίας μὲ διαφόρους φορεῖς ἐνεργειῶν ἢ ἰδεῶν, οἱ ὁποῖες θετικῶς ἢ ἀρνητικῶς συναρτῶνται τόσον πρὸς τὴν διδασκαλία τῆς ὅσον καὶ πρὸς τὸ ἀνακαινιστικὸ τῆς ἔργο. Ἔτσι λ.χ. στὰ δύο τελευταῖα ἔτη παρουσιάσαμε ἓνα εἶδος συζητήσεως τῆς Ἐκκλησίας εἴτε μὲ τὸ Κράτος γιὰ τὰ ζητήματα τῆς κοινωνικῆς προνοίας ἢ τῆς «λαϊκῆς κυριαρχίας» ἢ τῆς στάσεως ἀπέναντι στὰ ἑλληνοχριστιανικὰ ἰδεώδη τῆς παιδείας· εἴτε μὲ τοὺς κάθε εἶδους κήρυκες τῆς «ἐλευθερίας» ἢ μὲ τοὺς «εἰρηολόγους» ἢ μὲ τοὺς παραχαράκτες τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας ἢ μὲ τοὺς διαφόρους «πολιτιστικούς» φορεῖς· εἴτε μὲ τὸν Μάρξ γιὰ τὶς ἀπόψεις του περὶ τῆς Θεορησίας.

Τόσον οἱ διάλογοι αὐτοί, ὅσον καὶ ἐκεῖνοι, μὲ τοὺς ὁποῖους θὰ ἀσχοληθοῦν στὸ μέλλον τὰ κύρια ἄρθρα τῆς «Ἐκκλησίας», ἔχουν τὸ εἰδολογικὸ γνῶρισμα, ποὺ διατυπώνεται μὲ τὴν τεχνικὴ ἔκφρασι «in medias res». Ἀλλὰ τί θὰ ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ πῇ κατ' ἀρχὴν γιὰ τὴν ἴδια τὴ συνάρτησι Ἐκκλησίας καὶ διαλόγου γενικῶς; Ποῖα εἶναι ἡ φαινομενολογία τῆς συναρτήσεως αὐτῆς; Καὶ ποῖα εἶναι τὰ δεοντολογικὰ κριτήρια τοῦ διαλόγου, στὸν ὁποῖο συμμετέχει ἢ πρέπει νὰ συμμετέχη ἡ Ἐκκλησία;

Κρίνεται σκόπιμο νὰ διακόψουμε καὶ ν' ἀναβάλουμε γιὰ λίγο τὴ συνέχισι παρουσιάσεως in medias res συγκεκριμένων περιπτώσεων καὶ θεμάτων διαλόγου τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ νὰ ἀπαντήσωμε στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ καὶ γιὰ ν' ἀσχοληθοῦμε ἔτσι μὲ τὴν ἀβονο ἐξέτασι τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ διαλόγου.

2. Ἐνδοθεϊκὸς ἢ ἐνδοτριαδικὸς διάλογος καὶ διάλογος Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου.

Γιὰ τὴν Ἐκκλησία τὸ πρότυπο τῆς διαλογικῆς ἐνεργείας εἶναι Αὐτὸς ὁ Θεός, ὁ Ὅποιος εἶναι ἡ πηγὴ τόσον τῆς ἐμμόνου (ἐν + μένειν) ἐνδοθεϊκῆς ἢ ἐνδοτριαδικῆς διαλογικῆς σχέσεως τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅσον καὶ τοῦ — γιὰ τὸν Θεὸ τρόπον τινὰ «ὑπερβατικοῦ», δηλαδὴ ἐκτεινομένου πρὸς τοὺς ἐκτὸς αὐτοῦ ἀνθρώπους — ἀποκαλυπτικοῦ καὶ λυτρωτικοῦ διαλόγου.

Ἡ ἐκφορὰ σὲ πρῶτο πληθυντικὸ πρόσωπο τῶν βουλῶν καὶ ἀποφάσεων τοῦ Θεοῦ σὲ μερικὰ χωρία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης θεωρήθηκε ἀπὸ μερικοὺς Πατέρας καὶ ἐρμηνευτάς, ὅτι ὑπεμφαίνει συνδιάλεξι μεταξὺ τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὰ ὁποῖα βρίσκονται μεταξὺ τους σὲ τελεία κοινωνία ἀγάπης (Γεν. α', 26: «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίωσιν»· Γεν. γ', 22: «Ἴδου Ἄδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν»· Γεν. ια', 7: «Δεῦτε καὶ καταβάντες συγγέωμεν αὐτῶν ἐκεῖ τὴν γλῶσσαν» κ.λπ.).

Ἐπειτα, ἂν ἡ Ἁγία Γραφή παρουσιάζῃ τὸν Θεὸ συνδιαλεγόμενο μὲ τὸν Διάβολο («Καὶ εἶπεν ὁ Κύριος τῷ διαβόλῳ... καὶ ἀποκριθεὶς ὁ διάβολος τῷ Κυρίῳ εἶπε... καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Κύριος... ἀπεκρίθη δὲ ὁ διάβολος καὶ εἶπεν ἐναντίον τοῦ Κυρίου... τότε εἶπεν ὁ Κύριος τῷ διαβόλῳ: Ἰώβ α', 7-12), πολὺ περισσότερο τὸν παρουσιάζει συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως ἀποκαλυπτόμενο στοὺς ἀνθρώπους καὶ συνομιλοῦντα μὲ αὐτούς. Ἡ Ἀποκάλυψις καὶ τὸ σωτηριῶδες ἔργο τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι μονόδρομος καὶ μονόλογος, ἀλλὰ μέσα στις ἱστορικές διασυνδέσεις καὶ συναρτήσεις τους ἐνεργοποιοῦνται στὴ διπλῆ παλιδρομικὴ κατεύθυνσι δυναμικοῦ διαλόγου, πού κορυφώνεται στὴν πυροδότησι καὶ ἀνάφλεξι τῆς ζωντανῆς πίστεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ στὴν οἰκείωσι τῆς σωτηρίας.

Οἱ ἐκφράσεις τοῦ Κυρίου «εἰ τις (ὅστις) θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν» (Ματθ. 1στ', 24· Μάρκ. η', 34 καὶ Λουκ. θ', 23), «εἰ θέλεις τέλειος εἶναι» (Ματθ. ιθ', 21) κλπ. ἀποδεικνύουν, ὅτι ἡ ἀποκάλυψις τῆς θείας αὐθεντίας καὶ τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ δὲν σημαίνουν ἐξαναγκασμὸ, καταπιεστικὴν ἄσκησι καὶ κατάχρησι ἐξουσίας καὶ στέρησι τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου γιὰ αὐτοκαθορισμὸ καὶ αὐτοπροσδιορισμὸ. Ἀντίθετα ἡ αὐθεντία τοῦ Θεοῦ προϋποθέτει διαλογικὴ σχέσι ἐπικοινωνίας, καταφασκομένη καὶ ἐλευθερά ἐξάρτησι, ἐτοιμότητα πρὸς ἀβίαστη ὑπακοή στοῦ θεῖο θέλημα ἢ ἀπόκρουσι αὐτοῦ. Ἡ ὑπακοή αὐτὴ δὲν εἶναι ἡ ὑπακοή τῆς μηχανῆς, οὔτε προϋποθέτει ἔλλειψι πρωτοβουλίας ἢ ἐλευθερίας ἀποφάσεως. Ἡ ὑπακοή αὐτή, πού προϋποθέτει αὐτοπροαίρετη ἀπάντησι τοῦ ἀνθρώπου στὰ ἀποκαλυπτικά μηνύματα τοῦ Θεοῦ καὶ στις σωτηριώδεις βουλές Του, σημαίνει εἰδολογικὴν αὐτονομία ἐναντι ἑτερονύμου περιεχομένου, τὸ ὁποῖο ἔλκει, διαφωτίζει, ἐκδιώκει τὴ δειλία καὶ ἐμπνέει ἐμπιστοσύνη, θάρρος καὶ βεβαιότητα γιὰ τὴν πνευματικὴ νίκη καὶ πρόοδο.

Ἄν ἀκόμη καὶ στοὺς ἀθέους ὑπάρχη ἓνα εἶδος παρομοίας λανθανούσης καὶ ἀμορφοποιήτου ἀπαντήσεως, — ὅπως ἀποδεικνύει τὸ παράδειγμα καὶ αὐτοῦ τοῦ Nietzsche, ὁ

ὁποῖος, μολοντί κήρυξε πῶς «ὁ Θεὸς πέθανε», ξεσπᾶ στὴ δραματικὴ προσευχὴ «ὦ! ἔλα πίσω μέσα μου, ἄγνωστέ μου Θεέ» —, πολὺ περισσότερο ὁ πιστὸς συνάπτει ὀλοφάνερο διάλογο μὲ τὸν Θεό.

3. Ὁ διαλογικὸς χαρακτῆρ τῆς Προσευχῆς καὶ τῆς Θείας Λατρείας.

Ὁ διάλογος Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων κορυφώνεται στὴν ὥρα τῆς ἰδιωτικῆς προσευχῆς καὶ ἀκόμη περισσότερο μέσα στὴν ἐπικλητικὴ, μυσταγωγικὴ καὶ ἀναγωγικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς Θείας Λατρείας. Ἡ λατρευτικὴ σύναξις, — στὴν ὁποία τελοῦνται τὰ Μυστήρια καὶ ἰδίως τὸ Μυστήριον τῆς Θ. Εὐχαριστίας, βιώνονται στὸ ἐκάστοτε παρὸν οἱ διάφοροι σταθμοὶ τῆς ἀπολυτρωτικῆς ἐνεργείας τοῦ Κυρίου, προβάλλεται τὸ παράδειγμα τῆς Θεομήτορος καὶ τῶν Ἁγίων καὶ ἐξαγιαζονται ὅλες οἱ πτυχές τῆς ὑλικῆς, βιολογικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς μας —, εἶναι ἡ προνομιοῦχος περιοχὴ τῆς συναντήσεως Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἰδεώδους πραγματώσεως τῆς μεταξὺ αὐτῶν προσωπικῆς ἐν ἀγίῳ Πνεύματι κοινωνίας τῆς ἀγάπης. Ἡ ἀγάπη αὐτὴ ἀφ' ἑνὸς κατέρχεται ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω μὲ τὴν ἀοράτως καὶ μυστικῶς ἐπιφαινομένη Θ. Χάρι, πού ἐπιδαφιλεύεται μὲ τις μυσταγωγικὰ καὶ ἁγιαστικὰ λατρευτικὰ πράξεις (πρβλ. τὴ λατινικὴ διατύπωσι ex opere operato) καὶ ἀφ' ἑτέρου συγχρόνως κατευθύνεται ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω ὡς ἐπικλησις, αἶνος, δοξολογία καὶ εὐχαριστία τοῦ ἐνεργῶς συμμετέχοντος στὴ Θεία Λατεία λαοῦ. Αὐτὸ ἐκφράζεται καὶ μὲ αὐτὴ τὴ λέξι («λειτουργία») (=λεῖτος + ἔργον=ἔργον τοῦ λαοῦ) (Πρβλ. τὴ λατινικὴ διατύπωσι «ex opere operantis Ecclesiae»). Τόσον ἡ διατύπωσις αὐτὴ, ὅσον καὶ ἡ ἀναφερθεῖσα διατύπωσις «ex opere operato» θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ κατανοηθοῦν μὲ ὀρθόδοξον ἔννοια μόνον ἐὰν καὶ οἱ δύο χρησιμοποιοῦνται συγχρόνως γιὰ ὅλες ἀνεξαιρέτως τις λατρευτικὰς ἐκφάνσεις, ἀντίθετα πρὸς ὅ,τι συνήθως συμβαίνει ἕως τώρα στὴ Δύσι, ὅπου ἐξ αἰτίας τῆς ὑποβαθμίσεως τοῦ ἐπικλητικοῦ καὶ πνευματολογικοῦ χαρακτῆρος τῆς Θείας Λατρείας

ἡ μὲν δευτέρα διατύπωσις ἐχρησιμοποιεῖτο μόνο γιὰ τὴν τέλεσι τῶν ἑπτὰ μυστηρίων, ἡ δὲ πρώτη μόνο γιὰ τὴν τέλεσι τῶν λοιπῶν ἁγιαστικῶν τελετῶν).

Ἡ μορφή τῆς ἐκφράσεως τῶν βιωμάτων τῶν πιστῶν στὸν πνευματικὸ διάλογο τῆς Προσευχῆς ἢ τῆς Θείας Λατρείας εἶναι — κατὰ τίς γνωστὲς διατυπώσεις τοῦ Rudolf Otto — αἰσθητοποιήσις εἴτε τοῦ μυστηρίου, ποῦ δημιουργεῖ ἱερὴ φρικίασι καὶ δέος (*mysterium tremendum*), εἴτε τοῦ μυστηρίου, ποῦ σαγηνεύει καὶ ἔλκει (*mysterium fascinosum*). Τὸ πρῶτο συμβαίνει, ἂν ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτεται λ.χ. «ἐν πυρὶ φλογὸς ἐκ τοῦ βᾶτου» (Ἐξ. γ', 2) ἢ ὡς «ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ» (Ἡσ. στ', 3), μπροστὰ στὸν Ὅποιο «πᾶσα σὰρξ βρατεία» πρέπει νὰ στέκεται «μετὰ σιγῆς βαθείας» καὶ «μετὰ φόβου καὶ τρόμου». Τὸ δεύτερο γίνεται φανερό, ὅταν ὁ Θεὸς ἐκδηλώνεται ὡς «ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος», ὡς φιλόστοργος καὶ πανάγαθος Πατήρ, ποῦ καλεῖ κοντὰ Του τοὺς «κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους» (Ματθ. ια', 28). Ἐάν στὴν πρώτη περίπτωσι ὁ πιστὸς ἐκπαῖ στὴ διακήρυξι τοῦ Ἀβραάμ «ἐγὼ εἰμι γῆ καὶ σποδὸς» (Γεν. ιη', 27) ἢ στὴν κραυγὴ τοῦ προφήτου Ἡσαΐα «ὦ τάλας ἐγὼ, ὅτι κατανένυγμαί»,... ἄνθρωπος ὢν καὶ ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχων» (Ἡσ. στ', 5) ἢ στοὺς λόγους τοῦ Ἀπ. Πέτρου «ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἄνηρ ἁμαρτωλὸς εἰμι, Κύριε» (Λουκ. ε', 8), ἀντίθετα στὴ δευτέρα περίπτωσι, ὠθούμενος ἀπ' τὴν ἐσωτερικὴ πληροφορία, ὅτι «ἔλαβε πνεῦμα υἱοθεσίας», «κράζει ἀββᾶ ὁ Πατήρ» (Ρωμ. η', 15) καὶ στὴ διαβεβαίωσι τοῦ Κυρίου «Ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ» (Ἀποκ. κβ', 7, 12 καὶ 20) δίδει τὴν πλήρη ἐσχατολογικῆς προσδοκίας ἀπάντησι «Ἀμήν, ἔρχου Κύριε Ἰησοῦ» (Ἀποκ. κβ', 20).

4. Ἀνθρωπολογικὲς συναρτήσεις τῆς διαλογικῆς ὑφῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐφ' ὅσον ὁ Θεός, — ποῦ ἀποκαλύπτεται στὴν Ἱστορία μέσα στὶς χωροχρονικὲς συναρτήσεις ἀνελλίσσων τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας—,

βρίσκεται πάντοτε σὲ διάλογο μὲ τοὺς ἄνθρωπους, γίνεται κατανοητὸ γιὰ τὴν καὶ ἡ Ἐκκλησία, ὡς Βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς ἐνεργοποιούσα καὶ προωθοῦσα τὴ διαδικασίαν τῆς πραγματώσεως τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Οἰκονομίας, ἔχει ὡς κυρία ἐκδήλωσί της τὴ χρῆσι ποικίλων μορφῶν διαλόγου. Ἡ διαλογικὴ φύσις τῆς Ἐκκλησίας θεμελιώνεται στὸ ὅτι Αὐτὴ δὲν εἶναι ἀφηρημένη λογικὴ ἰδέα ἢ θεωρητικὸ κατασκευάσμα, ἀλλὰ ἀνταποκρίνεται στὸ θεῖο «ἐκκαλεῖν», ποῦ ὑποδηλώνεται ἐτυμολογικῶς στὴν ὀνομασία της. Μέσα στὴ θεανθρωπίνην κοινωνία της τὰ μέλη της παρουσιάζονται κατ' ἐξοχὴν ὡς πρόσωπα, ποῦ ἀξιοποιοῦν τὴν ἔμφυτη τάσι τους γιὰ πνευματικὴ σὺναξι, διάλογο ἀγάπης, ἐπικοινωνία, ἀνταλλαγῆ.

Ἐπομένως ἡ διαλογικὴ ἐκδήλωσις τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ὡς γενεσιουργὸ αἷτιο ὄχι μόνο τὴν συνεχῶς ἀπευθυνομένην στὰ μέλη της ἀποκαλυπτικὴ καὶ λυτρωτικὴ ἐνέργεια τῆς ἀοράτου Θείας Κεφαλῆς Τῆς, τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἢ ὅποια ἐνέργεια ἀπαιτεῖ ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου ἀπάντησι, ἀλλὰ καὶ ἓνα θεμελιῶδες ὄντολογικὸ στοιχεῖο ὄλων τῶν λογικῶν ὄντων. Ἀφετηρία τῶν διαλόγων τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι μόνον ἡ Θ. Ἀποκάλυψις, ἀλλὰ καὶ τὸ εἰδοποιὸ ἀνθρωπολογικὸ γνῶρισμα, ποῦ ὑπάρχει εἰς ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ μέλη αὐτά, ὡς ἄνθρωποι ποῦ πλάσθησαν «κατ' εἰκόνα» καὶ «καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ», ἔχουν τὴν ὀρμέμφυτη πνευματικὴ τάσι πρὸς ἀνάπτυξι προσωπικῆς διαλογικῆς σχέσεως ὄχι μόνον κατακορύφως μὲ τὸν Θεό, ἀλλὰ καὶ ὀρίζοντιως μὲ ὅλους τοὺς συνανθρώπους (Χριστιανούς καὶ μὴ, ὁμοδόξους, ἑτεροδόξους, ἄλλοθρήσκους, ἀθέους, ἀγνωστικιστάς, ὁμοεθνεῖς, ἄλλοεθνεῖς κ.λπ.).

Στὸ ἐπόμενο τεῦχος θὰ παρουσιάσωμε τὴ φαινομενολογία τῶν ποικίλων μορφῶν τῶν διαλόγων, τοὺς ὁποίους διεξάγει ἡ Ἐκκλησία καὶ εὐσύνοπτη δεοντολογία τους.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ πρ. ΑΘΗΝΩΝ & ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΑΚΩΒΟΣ ΒΑΒΑΝΑΤΣΟΣ (†)
 (1895 — 25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1984)

Ἐξεδήμησε εἰς Κύριον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος πρ. Ἀθηνῶν κυρὸς Ἰάκωβος Βαβανάτσος τὴν Πέμπτην 25ην Ὀκτωβρίου 1984 εἰς τὸ Νοσηλευτικὸν Ἰδρυμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἐνοσηλεύετο. Ἡ κηδεία τοῦ μεταστάτου ἔγινε τὴν 27ην τοῦ μηνός, 10 π.μ., ἐκ τοῦ Καθεδρικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν, προεξάρχοντος τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ. Τὴν 25ην καὶ 26ην τοῦ μηνός ἡ σορὸς τοῦ μεταστάτου εἶχεν ἐκτεθεῖ εἰς λαϊκὸν προσκύνημα ἐν τῷ Ἱ. Παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου παρὰ τὸν Καθεδρικὸν Ναόν. Εἰς τὴν νεκρώσιμον Ἀκολουθίαν ἔλαβον μέρος καὶ οἱ Σεβ. Μητροπολίται: Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κ. Τιμόθεος, Ἀρτης κ. Ἰγνάτιος, Ἀττικῆς κ. Δωρόθεος, Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στεφάνος, Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ. Κλεόπας, Περιστερίου κ. Χρυσόστομος καὶ Μηθύμνης κ. Χρυσόστομος, ἐνῶ παρήσαν συμπροσευχόμενοι οἱ Σεβ. Μητροπολίται: Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, Κισσαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ κ. Γεώργιος, Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος κ. Βαρθολομαῖος, Πειραιῶς κ. Καλλιγίκοι καὶ Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλωπείας κ. Χρυσόστομος, οἱ θεοφ. Ἐπίσκοποι: Ἐδρίπου κ. Βασίλειος καὶ Δωδώνης κ. Χρυσόστομος, ὡς καὶ ὁ Ἀρχιγραμματεῦν καὶ οἱ Γραμματεῖς τῆς Ἱ. Συνόδου, ἄλλοι ἐπίσημοι καὶ πλῆθος λαοῦ.

Τὸν ἐπικήδειον λόγον ἐξεφώνησεν, ἐντολῇ τῆς Ἱ. Συνόδου, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος κ. Βαρθολομαῖος, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Μακαριώτατε Δέσποτα,

Σεπιὴ χορεία τῶν Ἁγίων Ἱεραρχῶν,

Τίμιον Προεστυβέριον,

Εὐσεβὲς καὶ πενθοῦν Ἐκκλησίασμα,

«Ὀλβιος, ὃς πολλοῖσι μεμιγμένος οὐκ ἐπὶ πολλοῖς σιροφᾶι' ἀλλὰ Θεῶ πέμπεν ὄλην κραδίην».

1. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου «Ἐπιθ. Θεολογικά, Ἠθικά», ΙΖ' Διαφόρων βίων μακαρισμοί, ΒΕΠ, τόμος 61, σελ. 157.

† Ὁ ἀείμνηστος Ἀρχιεπίσκοπος πρ. Ἀθηνῶν
 κυρὸς Ἰάκωβος.

«Ὀλβιος, ὅπως, δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ, κατὰ Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, καὶ ὁ, ἀπὸ Χριστουπόλειως καὶ Ἀπικῆς καὶ Μεγαρίδος, μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος πρῶην Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κυρὸς Ἰάκωβος. Διότι καὶ οὗτος «πολλοῖσι μεμιγμένος» κατὰ τὴν μακρὰν τοῦ βίου αὐτοῦ δολιχοδομίαν καὶ μεγάλως ὑπὸ αὐτῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας τιμηθεὶς, δεινῶς δὲ ὑπὸ πῶν ἀσεβῶν καθυβρισθεὶς καὶ διωχθεὶς, «οὐκ ἐπὶ πολλοῖς σιροφᾶθη», ἀλλὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ «Θεῶ πέμπεν ὄλην κραδίην».

Ἡ προσφορὰ τῆς καρδίας του εἰς τὸν ἅγιον Θεὸν ἀποτελεῖ οὐ μόνον τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ἀκτινοβόλου τοῦ προκειμένου νεκροῦ προσωπικότητας, ἀλλὰ καὶ τὴν μυσικὴν πηγὴν ἐξ ἧς ἀνέβλυσεν ἡ λαμπρὰ καὶ ἀγλαόκαρτος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διακονία αὐτοῦ.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰάκωβος, κατὰ κόσμον Γεώργιος Βαθανάτος, γεννηθεὶς ἐκ γονέων εὐσεβῶν τῷ 1895, ἐν Γαλαξειδίῳ, προσῆλθεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου ἐν ἔτει 1918, χειροτονηθεὶς εἰς Διάκονον. Ἡ ὑπὲρ ἐξηκονταετῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διακονία αὐτοῦ θὰ ἠδύνατο σχηματικῶς νὰ διακριθῇ εἰς τρεῖς μεγάλας περιόδους: τὴν τῆς μαθητείας, τὴν τῆς ἡγεσίας καὶ τὴν τοῦ ἐξαγιασμοῦ.

Α. Παρὰ τοὺς πόδας τοῦ σοφοῦ καὶ κλεινοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου (μαθητεύειν ἐπὶ δέκα καὶ τρία ἔτη (1923 - 1936) ὁ Ἰάκωβος Βαθανάτος. Ἀρχιδιάκονος, ιδιαίτερος Γραμματεὺς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, Γραμματεὺς τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου, Γραμματεὺς τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου, Πρωτοσύγκελλος καὶ Μέγας Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, καὶ τέλος αιτουλάριος Ἐπίσκοπος Χριστουπόλεως, εἶναι αἱ θαυμάσιες, ὡς ἀνῆλθε κατὰ τὴν περίοδον τῆς μαθητείας του, ἀλλὰ καὶ οἱ τομεῖς εἰς οὓς ἐξεφάνη ἡ δέξνεια αὐτοῦ, ἡ γόνιμος αὐτοῦ ἐργατικότης, καὶ τὰ σπάνια διοικητικὰ αὐτοῦ προσόντα. Ἴδου πῶς περιγράφει ὁ ἴδιος τὴν περίοδον ταύτην τῆς ζωῆς του: «Εἰς τὰ πρόια ἡμῶν βήματα ἠτύχησαμεν νὰ ὑπηρετήσωμεν τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν καθοδήγησιν τοῦ ἁγίου καὶ σοφοῦ πνευματικοῦ ἡμῶν πατρὸς Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου. Κατόπιν ἐξαντήσαντες —παρὰ τῷ ἰδίῳ— τὰ Ἱερατικὰ στάδια, ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν, ἐγνωρίσαμεν ἐξ ἀμέσου ἐμπειρίας τὴν διοίκησιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὰς κατὰ τὰς περιστάσεις διαμορφούμενας σχέσεις πρὸς τὴν Πολιτείαν καὶ τὸ πλῆρωμα. Ὡς ἐκ τούτου ἢ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡγετικῇ θέσει ἡμῶν ἐξελέχθη σταδιακῶς καὶ κανονικῶς»².

Β. Τὴν ἡγεσίαν ἤσκησεν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Ἀιτικῆς καὶ Μεγαρίδος, ὡς πρῶτος Μητροπολίτης αὐτῆς καὶ εἶτα ὡς Πρόεδρος Ἀιτικῆς καὶ Μεγαρίδος, ἐπὶ τριάκοντα καὶ τρία ἔτη (1936 - 1968). Παραλαβὴν τὴν ἀριστούστατον τότε Ἱερὰν Μητρόπολιν «ὠλόδη καὶ ἀπηγορευσιμένην»³, κατέστησε αὐτήν, διὰ τῆς ἐργῶδους, ουστηματικῆς, καὶ ἐν χάριτι Θεοῦ, ποιματικῆς αὐτοῦ ἐργασίας, ἀγρὸν θάλλοντα καὶ κατὰφορον καρπῶν πνευματικῶν. Ἀναλίσκεται καθημε-

ρινῶς ἐν τῇ διαποιμάνσει τῆς ἐκτεταμένης Μητροπολιτικῆς του Ἐπαρχίας. Ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἀγάπης του ὁ Μοναχικὸς βίος ἀκμάζει. Ὑπὸ τὴν ποιμαντικὴν του ἐπιστήμην ὁ περὶ αὐτὸν Ἱερός Κλήρος ἀνυψοῦται καὶ δραστηριοποιεῖται, καὶ ὁ χριστιάνουμος λαὸς καρποφορεῖ ἔργα ἀγαθὰ.

Ἡ περίοδος τοῦ «κοιμοῦ», τῆς θλίψεως τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ (1941 - 1944), ἀναδεικνύει τὸν Ἰάκωβον Βαθανάτον ποιμένα καλόν, ὃς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προσβάτων.

Δὲν θὰ ὑπεσιέλθωμεν εἰς λεπτομερείας, ἵνα μὴ εὐρεθῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν ἀμηχανίαν ἐκείνην, εἰς ἣν εὐρέθη ποτὲ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὅστις ἀναφερόμενος εἰς τὸν πατέρα του γράφει: «Τίς δ' ἂν τῶν ἐκείνου καλῶν ἢ τὸ πλῆθος ἐξαριθμήσαιτο, ἢ τὰ πλείω παραδραμεῖν ἐθέλων, μὴ χαλεπῶς εὖροι τὸ παρεῖν;»⁴. Τοῦτο μόνον θὰ εἴπωμεν. Ἔθεσεν ἑαυτὸν ἀνὰ μέσον τῆς κήνης τοῦ ὄπλου καὶ τοῦ θύματος, χωρὶς νὰ ποιεῖται διάκρισιν ποῖος ἦτο ὁ θύτης καὶ ποῖον ἦτο τὸ θῦμα. Ὑψώθη ὑπερᾶνω διχασμῶν καὶ στρατοπέδων, ἀποβλέπων εἰς τὴν ἀπάλειψιν τῶν σαρκῶν, εἰς τὴν πραότητα τῶν καρδιῶν, εἰς τὴν παρηγορίαν τῶν τεθλιμμένων ἵνα δοξάζηται τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ ὄνομα⁵. Εἰς τὸ βιβλίον «Τὸ νόημα τῆς Ἠγεσίας» καὶ εἰς τὸ κεφάλαιον «Ὁ κοιμὸς» σκιαγραφεῖται ἐν μεγάλῃ λιτότητι λόγου καὶ ἐν ἀδραῖς μόνον γραμμαῖς ἡ παρουσία τοῦ προκειμένου Ἐκκλησιαστικοῦ ἡγέτου κατὰ τοὺς δυσχειμέρους ἐκείνους καιροὺς. Ἡ ζωσα ἄνω μνήμη τοῦ λαοῦ τῆς Μητροπολιτικῆς του Ἐπαρχίας δίδει τὴν ἀδιάφρεστον μαρτυρίαν τῆς δι' ὅσα μεγάλα καὶ ἡρωικὰ ἐπέτελεσεν ὁ προκείμενος Ἐκκλησιαστικὸς ἡγέτης. Ἡ τοιαύτη τοῦ ἀξίου Ἐκκλησιαστικοῦ ἡγέτου παρουσία, ἡρωικὴ καὶ ἐν πνεύματι αὐτοθυσίας, ἐφείλκυσεν ἐπὶ τὸ πρόσωπόν του τὸν ἀπεριόριστον σεβασμὸν καὶ τὴν θαθεῖαν ἀγάπην τοῦ ποιμανίου του, ἐξετιμῆθη δέ, ὡς ἔδει, καὶ ὑπὸ τῆς Πολιτείας, ἣτις ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τῆς ἀνωτάτης τιμητικῆς διακρίσεως, τοῦ Μεγαλοσταύρου τοῦ Φοίνικος.

Τὸ ἀνύστακτον τοῦ προκειμένου Ἐκκλησιαστικοῦ ἡγέτου ἐνδιαφέρον δὲν περιορίσθη μόνον εἰς τὰ στενὰ ὅρια τῆς λαχούσης αὐτῷ Μητροπόλεως. Περιελάμβανε τὴν καθόλου Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὑπὲρ ἧς εἰργάσθη, ἀφανῶς μὲν, πλὴν ὅμως ἀποφασιστικῶς. Ἡ ἐμπειρία του καὶ ἡ θαθεῖα του (πολιτικὴ) διαίσθησις εὗρε καὶ ὑπηγόρευσε κανονικὰς λύσεις εἰς δυσχερῆ καὶ δυσεπίλυτα διορθόδοξα καὶ διεκκλησιαστικὰ θέματα.

Γ. Ἡ τρίτη περίοδος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς του ζωῆς σφραγίζεται ὑπὸ τῆς ὀδυνηρᾶς πορείας ἐκ τῆς

2. Ἀρχιεπισκόπου πρώην Ἀθηνῶν Ἰακώβου (Βαθανάτου), «Τὸ νόημα τῆς Ἠγεσίας», Ἀθήναι 1971, Πρόλογος.

3. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Λόγος ΙΗ' εἰς τὸν Πατέρα παρόντος Βασιλείου Ἐπιτάφιος, ΕΠΕ Γρηγορίου Θεολόγου Ἔργα τόμος 6, σελ. 294.

4. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἐνθ' ἄνωτέρω, σελ. 298, 300.

5. Βλέπε «Τὸ νόημα τῆς Ἠγεσίας», ἐνθ' ἄνωτέρω, σελ. 66.

«Γαλιλαίας», τῆς ἀγαπώσης καὶ ἀφωσιωμένης εἰς αὐτὸν Τοπικῆς τοῦ Ἐκκλησιαίας, πρὸς τὴν μιμησαμένην τὴν «προφητοκτόνον Ἱερουσαλήμ» προτιέουσας τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, καὶ τὴν ἀνάληψιν τῆς οὐρανογραφίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Δὲν περιλαμβάνεται εἰς τὴν πρόθεσιν ἡμῶν ἡ ἀνάξεις πληγῶν τοῦ παρελθόντος. Τοῦτο μόνον θὰ εἴπωμεν, ἐπειδὴ ἀποτελεῖ χρέος ἕναντι τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας. Τὸν προκείμενον Ἐκκλησιαστικὸν Ἠγέτην ἐδίωξαν αἱ δυνάμεις ἐκεῖναι, αἵτινες εἰργάσθησαν διὰ τὴν ἀποσάθρωσιν τῶν θεμελίων τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν, καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν ἐκκολαφθέντα γεννήματα ἐχιδνῶν, οἱ σφειερισταὶ τῆς Πολιτικῆς καὶ Ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας. Αἱ ἀντιθεοὶ δυνάμεις ἐγνώριζον καλῶς, ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰάκωβος Βαβανάτσος ἦτο ἐκεῖνος, ὅστις θὰ εἶχε τὴν δύναμιν καὶ τὸν ἠρωϊσμόν νὰ ἀποκαθάρσῃ τὸν Ὁρθόδοξον Ἑλληνικὸν χῶρον ἐκ τοῦ μιάσματος τοῦ, ἐπ' αὐτοῦ τοῦτου προσφυνῶς ἐπονομαζομένου «προτεσταντισμοῦ ἑλληνικῆς ἐμπνεύσεως»⁶. Διὸ καὶ ἐχρησιμοποίησαν καταγρισμὸν ὑποῦλων καὶ ἀνηθίκων πτωχῶν ἵνα θέσουν αὐτὸν ἐκποδῶν, ὅπερ καὶ δυστυχῶς τὸ ἐπέτυχον.

Γνώρισμα τῶν μεγάλων Ἐκκλησιαστικῶν προσωπικοτήτων ἀποτελεῖ ἡ συσώρευσις τῶν ἀρετῶν. Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν περὶ τοῦ προκειμένου Ἐκκλησιαστικοῦ Ἠγέτου, χωρὶς νὰ κινδυνεύωμεν νὰ κατηγορηθῶμεν ἐπὶ ὑπερβολῇ, ὅσα ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος περὶ τοῦ πατρὸς του ἔγραψεν: «ἦν ὁ αὐτὸς ὑψηλότατος μὲν τῷ βίῳ, ταπεινότητος δὲ τῷ φρονήματι καὶ τὴν μὲν ἀρετὴν ἀπόσιτος, τὴν συνοσίαν δὲ καὶ λίαν εὐπρόσιτος. Καὶ συνήθης μὲν τὴν ἀμπεχρόνην, ἐπίσης φεύγων καὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ τὸ ταπεινόν ἐπέδωκε πολλοὺς τὴν ἔνδοξον λαμπρότητα»⁷. Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀπατελεῖ τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς προσωπικότητος τοῦ προκειμένου νεκροῦ ἦτο «ἡ ἀπλότης, καὶ τὸ τοῦ ἠθους ἄδολόν τε καὶ ἀμνησίκαστον»⁸. Κατὰ τὴν μακρὰν περίοδον τῆς ὀδυνηθῆς τῶν διωγμῶν δοκιμασίας ἀπεδέχθη ὄντως τοῦ πρωτομάστορος Στεφάνου μιμητής. Ὡς ἐκεῖνος, οὕτω καὶ ὁ Ἀρ-

χιεπίσκοπος Ἰάκωβος ἠύχετο ὑπὲρ τῶν λιθαζόντων αὐτόν. Τὸ «ἀπόνηρον»⁹ τῆς προσωπικότητος του ἀποτελεῖ καὶ τὴν κορωνίδα τοῦ πνευματικοῦ του μεγαλείου.

Καὶ νῦν, ἵνα κατὰ Γρηγόριον τὸν Θεολόγον εἴπω, «παραθήσομαι δὲ πιστῶν ἀκοαῖς τὸν λόγον ψυχαῖς γὰρ θεδῆλοις οὐδὲν τῶν καλῶν ἀξιοπίστοι»¹⁰. Ἡ φθορὰ τοῦ χρόνου εἶχεν ἀφαιρέσει ἀπὸ τοῦ προκειμένου Ἐκκλησιαστικοῦ ἡγέτου, κατὰ τὰ τελευταῖα τρία ἔτη τῆς ἐπιγείου ζωῆς του, πᾶσαν διανοητικὴν ἰκανότητα. Καὶ ὅμως τότε, εἰς αὐτὴν τὴν ὑστάτην περίοδον τῆς ζωῆς του ἀναδεικνύεται ἅπαξ ἔτι λαμπρῶς ἡ ἀγιότης τῆς ψυχῆς του. Ὅσακις μετέχει τοῦ ποιητοῦ τῆς ζωῆς οἱ ὀφθαλμοὶ του πλημμυρίζουν ἀπὸ ροᾶς δακρύων. Ἡ ὄψις του ἀκτινοβολεῖ. Εἰς τὴν μορφὴν του ἀντικατοπτρίζεται ἡ μακαριότης τῆς θεωμένης ψυχῆς.

Ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Ἰάκωβος Βαβανάτσος «τὴν Αἴγυπτον ταύτην ἐξελθὼν τοῦ βίου τὴν βαρεῖαν καὶ σκατεινὴν, καὶ τοῦ πληοῦ καὶ τῆς πλινθείας ἐλευθερωθεὶς»¹¹ πορεύεται ἤδη πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ἡμεῖς δέ, Ἐπίσκοποι, Προεσβύτεροι, Διάκονοι, Μοναχοί, Μοναχαὶ καὶ ὁ πιστὸς τοῦ Θεοῦ λαός, οἱ συγκροτοῦντες τὴν σιρατευομένην ἐν τῷ Ἑλλαδικῷ χῶρῳ Μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, τοὺς βρονχηθμοὺς τοῦ «Θηορίου» ἐνωτιζόμενοι, ἐκδοῶμεν αὐτῷ:

«Πρόσθενε, τίμιε Πάτερ, τῷ Κυρίῳ καὶ Θεῷ ἡμῶν ἵνα τηρήσῃ πάντας ἡμᾶς ἐκ τοῦ Πονηροῦ».

Τὸν νεκρὸν ἀπεχαίρετρε καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Γλαξεδιωτῶν, τὸν συνώδευσα δὲ μέχρι τῆς τελευταίας κατακίας του, ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ Φανερωμένης Σαλαμίνος, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ἀρτης κ. Ἰγγυάτσος, Μεγάρων κ. Βαρθολομαῖος καὶ Ἐδέσσης κ. Χρυσόστομος, μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκοπάρχου, ἀρχ. κ. Ἰακώβου Παπαθανασίου - Γκίλη.

9. Ἀγ. 308, σελ. 308.

10. Ἀγ. 290, σελ. 290.

11. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, «Ἐπιστολὴ 121 Ἑλλαδίῳ», ΒΕΠ τόμ. 60, σελ. 277.

6. Ἀγ. 90, σελ. 90.

7. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 306.

8. Ἀγ. 306, σελ. 306.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΚΤΗΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὸ σύστημα τῆς κοινοκτημοσύνης, ἢτοι τῆς κοινῆς κτήσεως καὶ χρήσεως τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἀποτελεῖ παναρχαίων μορφήν κοινωνικῆς ὀργανώσεως, ἀφ' ἧς διήλθον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦσαν πᾶσαι αἱ κοινωνίαι, πρὸ αἰῆς εἰσόδου των εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας.

Τὸ σύστημα τοῦτο προσειάθη κατὰ καιροὺς ὡς λύσις τοῦ, ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας, ἀπασχολοῦντος τὰς κοινωνίας προβλήματος τῆς παραγωγῆς καὶ διανομῆς τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν καὶ ὡς μέθοδος πρὸς καλυτέραν καὶ συμφωνοτέραν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ὀργάνωσιν τῆς κοινωνίας.

Ἡ κοινοκτημοσύνη ἐμφανίζεται κατὰ τὴν ἀρχαϊκῆς ἐποχῆν, καθ' ἣν οἱ λαοὶ ὀργανωμένοι εἰς φυλάς, ἔξων ἐν ἰσότητι, ἀγροῦντες παντελῶς τὸ καθεστὼς τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας. Εἰς τὸ καθεστὼς τῆς κοινοκτημοσύνης τίθεται τέρομα, διὰ τῆς μόνιμον ἐγκαταστάσεως τῶν φυλῶν καὶ τῆς, σὺν τῷ χρόνῳ προϊόντι, ὀργανώσεως τούτων ἐδαφικῶς εἰς κοινότητα, πόλεις, ἐπαρχίας καὶ κράτη. Οὕτως οἱ ἄνθρωποι ἐκ τοῦ πλάνητος ποιμενικοῦ βίου μεταβαίνουν εἰς τὸν γεωργικόν, ὅστις ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀγρότητα καὶ ἀπλότητα τοῦ ποιμενικοῦ βίου τῆς ἐρήμου, ἔχει ὡς διακριτικὰ γνωρίσματα τὴν ἔργειον ιδιοκτησίαν καὶ τὴν δουλείαν.

Ἀρχικῶς οἱ λαοί, καίτοι ἀπέκτησαν μόνιμον ἐγκατάστασιν, ἐν τούτοις προσεπάθησαν, ὅπως διατηρῶσι τὴν γνωστὴν εἰς αὐτοὺς παλαιὰν κοινωνικὴν μορφήν —προφανῶς διότι ἠγνόουν ἄλλην—, ἀλλ' αἱ ἀνακύρσασιν νέαι οἰκονομικαὶ συνθήκαι, ἐδημιούργησαν ἀφεύκτως τὴν ἀνάγκην νέας κοινωνικῆς ὀργανώσεως, διότι μετ' οὗ πολὺ ἤρξατο ἡ ἀποσύνθεσις καὶ ἡ εἰς τάξεις διαίρεσις τῆς παλαιᾶς κοινωνίας, ἣτις ἕως τότε ἦτο ἡνωμένη. Σὺν τῷ χρόνῳ προϊόντι ἐμφανίζονται νέα χωρία καὶ πόλεις, τὸ δὲ ἐμπόριον σημεῖοι ἀξιόλογον πρὸδοτον. Ἡ ἐν τούτῳ τῷ μεταξῦ

ἀναφανείσα ἀτομικὴ ιδιοκτησία περιορίζει σὺν τῷ χρόνῳ τὴν ὁμαδικὴν τοιαύτην¹.

α) Ἡ κοινοκτημοσύνη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι.

Ἡ ἀνάμνησις τῆς ἀρχεγόνου οἰκονομικῆς ἰσότητος τῶν ἀνθρώπων διετηρήθη ἐντονωτέρα καὶ ἐφ' ἰκανώτερον χρόνον παρὰ τοῖς Δωριεῦσιν ἢ τοῖς Ἴωσι, τούτου δυναμένου γὰρ ἐξηγηθῆ ἔκ τοῦ γεγονότος, ὅτι αἱ ἀποικίαι τῶν Δωριέων εἶχον χαρακτῆρα γεωργικόν καὶ ἐλάχιστα ἤσκουν τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν.

Ἡ κοινοκτημοσύνη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι παρουσιάζεται ἀφ' ἐνός μὲν ὡς πολιτικόν καὶ πρακτικόν σύστημα ἐν Κρήτῃ καὶ Σπάρτῃ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς θεωρητικόν πολιτικόν σύστημα ἐν τῇ πλατωνικῇ φιλοσοφίᾳ.

Ἐν Κρήτῃ κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους διεμορφώθη σύστημα κοινοκτημοσύνης εὐνοῦν τὴν ἀρχουσαν τάξιν ἢτοι τοὺς ἐλευθέρους, ὅτινες ἐσιτίζοντο ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἐνῶ εἶχε καταπιεστικόν καὶ τυραννικόν χαρακτῆρα διὰ τὴν τάξιν τῶν δούλων. Τούτου ἕνεκα χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους (384 - 322 π.Χ.) ὡς ἀνόητον, τυραννικόν καὶ ἀντικοινωνικόν².

Ἐκ τῆς κοινοκτημοσύνης τῆς Κρήτης φαίνεται ὅτι ἐνεπνεύσθη ὁ περιώνυμος τῆς ἀρχαίας Σπάρτης νομοθέτης Λυκούργος (Θ' καὶ Η' π.Χ. αἰών)³ τὴν δημιουργίαν

1. Βλ. Μᾶξ Μπέερ, Οἱ κοινωνικοὶ ἀγῶνες στὴν ἀρχαιότητα (Παλαιστίνη, Ἑλλάς, Ρώμη). Μετάφραση Π. Σ., Ἀθήνα, 1956, σελ. 6-7. Πρὸς καὶ ἄρθρον «Κομμουνισμός» ἐν Θρησκευτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος Ζ', σελ. 765 κ.ἐξ., Ἀθήνα, 1965.

2. Ἀριστοτέλους, Πολιτικά, Βιβλίον ΙΙ, κεφάλαια V-IX.

3. Περὶ τοῦ νομοθέτου Λυκούργου αἱ γνώμαι τῶν ἐιδικῶν διαφέρουσι. Διευτυπώθησαν ὑπὸ πολλῶν ἀπόψεις, καθ' ἃς ὁ Λυκούργος ἦτο πρόσωπον μυθικόν καὶ θρησκευτικόν μᾶλλον ἢ ἱστορικόν. Ὑπάρχουν ἔτι καὶ οἱ δεσχόμενοι τὸν Λυκούργον ὡς πρόσωπον ἱστορικόν, ἔπειρ περιέβλεπον ἐνωρῆς, λόγῳ τῆς

γίαν συστήματος κοινοκτημοσύνης άσυγκρίτως τελειότερου του της Κρήτης. Ο σοφός ούτος νομοθέτης της αρχαίας Σπάρτης, διά της μνημειώδους αυτού νομοθεσίας έπραγματοποίησεν ού μόνον την μεγάλην πολιτικήν μεταρρυθμισμόν, άλλ' επέφερε και πλήρη μεταβολήν εις την οικονομικήν οργάνωσιν επιδαλιών σταθερώς τὸ καθεστῶς της κοινοκτημοσύνης⁴.

Κατὰ τὴν λυκούργειον νομοθεσίαν, ἤτις κυρίως ἀπέβλεπεν εἰς τὴν μείωσιν τῆς μεταξὺ τῶν ἐλευθέρων παρυσιασθείσης ταξικῆς διαφοροποιήσεως, πάντα τὰ κινήττα ἀγαθὰ καὶ οἱ εἰλωτες ἐκηρύχθησαν ἀγαθὰ κοινῆς χρήσεως, τὸ χρῆμα ὡς μέσον ἀνταλλαγῆς κατηργήθη σχεδόν καὶ ἡ γῆ διανεμήθη ἐκ νέου μεταξὺ τῶν ἐλευθέρων.

Ἀπεδείχθη ἱστορικῶς, ὅτι οἱ πτωχοὶ ἐν Σπάρτῃ ἀπετέλουσαν τὴν κολοσιαιάν πλειονότητα τοῦ πληθυσμοῦ, ἐνῶ τὰ πλούτη εἶχον συγκεντρωθῆ εἰς τοὺς ὀλίγους, ὡς καὶ ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς Λακεδαιμόνος ἦτο ἀμιγῆς φυλετικῶς. Οἱ πλούσιοι ἠναγκάσθησαν νὰ δεχθῶσι τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ καθεστώτος τῆς κοινοκτημοσύνης. Ἡ Λακωνία διανεμήθη ἐξ ἴσου μεταξὺ τῶν κατοίκων αὐτῆς⁵. Ὁ Λυκούργος διὰ τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ συνετέλεσεν εἰς τὴν φθίσιν καὶ ὀσμῆραν ὄλοσχερῆ ἑξαφάνισιν ἐκ τῆς Σπάρτης πάσης τέχνης, μὴ οὐσης ἀναγκαίας καὶ ἀπρακτικῆς ἐν τῇ ζωῇ. Τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ναυτιλία πάραυτα ἀνεστάλησαν. Τέλος τὰ γέφυματα ὑποχρεωτικὰ διὰ πάντας τοὺς πολίτας ἦσαν κοινὰ καὶ ἀπλά.

Τὸ καθεστῶς τῆς κοινοκτημοσύνης ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἵνα διατηρήσωσι τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τοῦ καταστρεπτικώτατου Πελοποννησιακοῦ πολέμου (431 - 404 π.Χ.), τέλος δὲ κατίσχυσαν τῶν κυρίως ἀντιπάλων των Ἀθηναίων 403 π.Χ., οὓς καὶ ὑπεχρέωσαν εἰς ὑποταγήν.

Ἡ περίπτωσις νομοθεσίας τοῦ Λυκούργου ἐπιδράσασα μαθῶς ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἀπετέλεσε τὸ ἰδεώδες μεγάλου ἀριθμοῦ σοφῶν, πιθανόν δὲ νὰ ὑπῆρξε καὶ ὁ σκοπός, ὃν ἐπεδίωκον τὰ κινήματα τῶν δούλων, ἅτινα βραδύτερον ἐξεργάγησαν ἐν τῇ ρωμαϊκῇ αὐτοκρατορίᾳ.

Ἐν Σπάρτῃ κατὰ τὸν Γ' π.Χ. αἰῶνα κατεδλήθη προσπάθεια ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἐπαινετῆ ἐπαναγωγῆς

τοῦ συστήματος τῆς κοινοκτημοσύνης ὑπὸ τῶν Βασιλέων αὐτῆς Ἁγίδος Δ' (244 - 240 π.Χ.) καὶ Κλεομένους Γ' (235 π.Χ., ἔτος ἀναρρήσεως εἰς θρόνον). Ὁ Ἁγίς, εἰ καὶ κατήγετο ἐξ εὐπόρου οἰκογενείας, διεφλέγετο ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ πόθου νὰ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν πατρίδα του τὸ εἰς ἀχρηστίαν περιπεσόν πολίτευμα τοῦ Λυκούργου, νὰ καταργήσῃ τὰ ὑπάρχοντα χρέη καὶ νὰ προβῇ εἰς ἀναδάκμον τῶν γαιῶν τῆς Λακωνίας καὶ εἰς ἀνασύστασιν τῶν συσσιτίων. Πάντες οἱ πολῖται θάσαι τοῦ σχεδίου τοῦ βασιλέως ἐκείνου ὡς ἐπέστρεφον εἰς τὸν τροπὸν ζωῆς τῆς παλαιᾶς Σπάρτης.

Ἀλλὰ, καὶ ὁ ἕτερος ἐνδοξὸς τῆς Λακεδαιμόνος βασιλεὺς, Κλεομένης ἐπεχείρησε ν' ἀποκαταστήσῃ τοὺς περιφθίμους θεσμοὺς τοῦ Λυκούργου: «Ἄν ἡδυνάμην νὰ ἐξορίσω ἐκ τῆς Λακεδαιμόνος, ἄνευ τινὸς κίματοχυσίας, τὰ κακὰ ὡς καὶ τὰς κίματοχυσίας, ἀπίνες κατὰ κίματος εἰσεκώμασαν, τουτέστι τὴν πολυτέλειαν, τὴν χλιδῆν, τὴν τοκογλυφίαν, καὶ τὰ χείριστα πάντων, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πενίαν, θὰ ἐθεώρουν ἐμαυτὸν εὐτυχέστερον πάντων τῶν βασιλέων... Καὶ θὰ διανεμῶ πάντα τὰ κτήματα καὶ θὰ χαρίσω τὰ χρέη εἰς τοὺς ὀφειλέτας»⁶.

Ὁ ἱστορικὸς Πολύδιος (204 - 120) περὶ τοῦ Κλεομένους λέγει, ὅτι: ἔζη ἄνευ αὐλῆς καὶ συμπούλων, ἐν στρατιωτικῇ ἀπλότῃ, προσηγέστατος πρὸς πάντας καὶ εὐτραπελώτατος: «Ἐτι δὲ Κλεομένης, ὁ Σπαρτιατῆς, οὐ χρηστότατος μὲν βασιλεὺς, πικρότατος δὲ τύραννος, εὐτραπελώτατος δὲ πάλιν ἰδιώτης καὶ φιλανθρωπότατος»⁷.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ ἐστία πάσης ἀνθρωπίνης σοφίας, ἡ τοκογλυφία καὶ ἡ παντοία ἐμμετάλλευσις τῶν ἀσθενεστέρων ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων, σὺν τῷ χρόνῳ προτόντι, ἐξώντωσαν οικονομικῶς τοὺς πρῶτους. Ἡ ἀριστοκρατία τῶν Ἀθηναίων, τὸ ἔτος 594 π.Χ., ἀνέθεσε εἰς τὸν σοφὸν νομοθέτην Σόλωνα (639 - 559 π.Χ.), ὅπως ἐπιβάλλῃ τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τοῦ λαοῦ, λαμβάνων πρὸς τοῦτο πάντα τὰ ἀναγκαῖα νομοθετικὰ μέτρα.

Ὁ νομοθέτης τῶν Ἀθηναίων προσέδῃ εἰς πλήρη οικονομικήν καὶ κοινωνικήν μεταρρυθμισμόν: Κατήργησε τὰ χρέη τῶν πτωχῶν πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ ἀπηγόρευσε τὸν παντὸς εἶδους δανεισμόν ἐπὶ ἐγγυήσει τοῦ σώματος, διὰ τῆς περιδοῆτου καταστάσεως σεισαχθείας⁸. Ὁ Σόλων

μεγάλῃς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου του, μῦθοι καὶ θρύλοι. Κατ' αὐτὸς τὸς ὁ νομοθέτης ἤκμασε τέλος τοῦ Θ' καὶ ἀρχὰς τοῦ Η' π.Χ. αἰῶνος. Ὁ Λυκούργος ἐτιμᾶτο ὡς θεὸς (Ἡρόδοτος Ἱστοριῶν, Βιβλίον Ι, κεφ. 65), περιεβάλλετο δὲ ὑπὸ συμβολικῶν μορφῶν. (Πλουτάρχου, Λυκούργος XXI. Πανσανίου Λακωνικά, Βιβλίον ΙΙΙ, κεφ. XVI, 6: «Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ Λυκούργῳ τῷ θεμένῳ τοὺς νόμους, οἷα δὴ θεῶν πεποιήσασιν καὶ τούτῳ ἱερὸν. Τάφος δὲ ἐστὶν ὄπισθεν μὲν τοῦ ναοῦ τῷ Λυκούργῳ παιδί εὐκόσμη, πρὸς δὲ τῷ ὄμῳ Ἀθρήϊας καὶ Ἀλεξάνδρας...».

4. Βλ. Θεοφίλου Βορέα, Ἀκαδημεικὰ, τόμος Γ', Εἰσαγωγή εἰς τὴν Φιλοσοφίαν, Ἀθήναι, 1935, σελ. 296 - 297.

5. Ἡ Λακωνία διανεμήθη εἰς 30.000 ἴσα μέρη, ἡ δὲ περιχωρὸς τῆς πρωτεύουστος εἰς 9.000 τοιαῦτα ἐπὶ τῇ θάσει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολιτῶν.

6. Βλ. Μᾶξ Μπέαρ, Οἱ κοινωνικοὶ ἀγῶνες στὴν ἀρχαιότητα (Παλαιστίνη, Ἑλλάς, Ρώμη), Μετάφραση Η. Σ., Ἀθήναι, 1956, σελ. 34, 35-39, 41-42.

7. Πολυδίου, Ἱστορία, ΙΧ, 23,3. Ἡρόδ. Πολυδίου, Ἱστορία, V, 39,6: «Κλεομένης μὲν σὺν οὕτω μετέλλαξε τὸν εἶον ἄνηρ γενόμενος καὶ πρὸς τὰς ὀμιλίαις ἐπιδέξιός, καὶ πρὸς πραγμάτων οικονομίαν εὐφυῆς, καὶ συλλήβδην ἡγεμονικὸς καὶ βασιλικὸς τῇ φύσει».

8. Ἀριστοτέλους, Ἀθηναίων Πολιτεία VI. Περὶ τῆς σημασίας τῆς «σεισαχθείας» βλ. J. S. Milne, The Economic policy of Solon. *Esperia XIV* (1945), σελ. 230, 245. N. Hammond, The Seisachtheia and the Nomothesia of Solon. *The Journal of Hellenic Studies LX* (1940), σελ. 71 κ. ἑξ.

σφόδρα επιθυμῶν, ὅπως ἐγκαταστήσῃ τὸ καθεστῶς τῆς ἰσότητος μεταξύ τῶν πολιτῶν, ἀπαγορεύει τὴν ἀπληρστίαν πολιτῶν τινων, οἵτινες ἐργάζονται διὰ τὴν ἀπόκτησιν πλείονος, περιουσίας: «Μὴ κτᾶσθαι γῆν, ὅπως ἂν δοῦληται τις»⁹.

Ἐπίσης ὁ νομοθέτης θέλων γὰ ἐγκαθιδρύσῃ ἐν Ἀθηναίσι πλήρη δημοκρατίαν, διὰ τοῦ ΙΗ' ἄρθρου τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ διδάσκει ὅτι πάντες οἱ πολῖται εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τῶν νόμων¹⁰. Πηγὴν τοῦ κακοῦ, ὁ μέγας ἀναμορφωτῆς τῆς ἀρχαιότητος θεωρεῖ τὸν δεκασμόν, ὃν χαρακτηρίζει ὡς βασικὴν αἰτίαν τῆς παρακμῆς τῶν ἡθῶν καὶ τῆς διαλύσεως τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ὁ δεκασμός ἀπετέλεε βαρὺ ἀδίκημα ὡς καταφαίνεται ἐξ ὠρισμένων ἄρθρων τῆς νομοθεσίας του, κατὰ τὰ ὅποια, οἱ δεκάζοντες ἐτιμωροῦντο ἢ μὲ θάνατον ἢ μὲ καταβολὴν εἰς τὸ δεκαπλοῦν τοῦ δοθέντος πρὸς δεκασμόν ποσοῦ¹¹. Πηγὴν τοῦ κακοῦ ὡσαύτως ὁ Σόλων θεωρεῖ καὶ τὴν χρηματοθηρίαν τῶν ἀστῶν, οἵτινες πολλῶν συμφορῶν αἰτίαι ἀποβαίνουσιν, οὐχὶ δὲ σπανίως ὀδηγοῦσι τὸν λαόν καὶ εἰς ἐμφύλιον σύρραξιν¹². Ὁμοίως διὰ τῆς ἀπληρστίας τῶν καὶ τῆς παντοίας ἀδικίας εἰς θάρος τῶν ἀσθενῶν οἰκογενικῶς διασπῶσι τὴν ἐνότητά τῆς πόλεως, πολλὰκις δὲ ἄδικοι ἄνθρωποι ὠδήγησαν εἰς πλήρη καταστροφὴν τὴν πολιτείαν¹³.

Τούτου ἕνεκα, ὁ Σόλων ἀποδοκιμάζει τὴν ἀδικίαν, ἣτις ἐκδηλοῦται ἐν τῇ ὄργανωμένη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου κοινωνίᾳ. Ἡ ἀδικία αὕτη ὀδηγεῖ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐπανάστασιν¹⁴. Τὸ ὑψηλὸν πολιτικὸν ἥθος τοῦ Σόλωνος διαλαμβάνει καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ποιήματι αὐτοῦ, «ἐλεγεία εἰς ἑαυτόν»¹⁵. Διὰ τῆς μνημειώδους νομοθεσίας του ὁ Σόλων καὶ τῶν ριζοσπαστικῶν μέτρων, δι' ὧν ἠθέλησε γὰ θεραπεύσῃ τὰ παντοία κοινωνικὰ κακά, ἐξ ὧν δευτέρως ἔπασχε τότε ὁ λαὸς τῶν Ἀθηναίων, ἀπέβη ὁ ταχὺς τῆς μακρᾶς ἐκείνης σειρᾶς τῶν Ἀθηναίων δημιουργῶν, οἵτινες ἐπέπερτο γὰ ἐλευθερώσασθαι διὰ τοῦ λόγου τῶν τὰς ψυχὰς τῶν συνδημοτῶν αὐτῶν¹⁶.

Καὶ ἡ φιλοσοφία, ἣτις ἐν Ἑλλάδι καὶ κατὰ τοὺς προκλασικούς, μάλιστα δὲ κατὰ τοὺς κλασσικούς χρόνους λιπαρῶς ἐκαλλιεργήθη, πολλαχῶς ἐξήγησε τὸ περὶ τῶν κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων ζήτημα, ὁμολογεῖται δὲ ὅτι αἱ γνώμαι αὐτῆς ἐγένοντο μάλιστα ἀφετηρία τῶν τοιαύτων διδαγμάτων καθ' ἅπαντας τοὺς ἔπειτα χρόνους¹⁷. Κατὰ τοὺς κλασσικούς χρόνους, ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας Πλάτων (427 ἢ 428 - 347 ἢ 348 π.Χ.), τέλειος γνώστης τῶν κοινωνικῶν πραγμάτων εἰργάσθη διὰ τὴν θεραπείαν τῶν κακῶς ἐχόντων ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Ὁ Πλάτων ἐν τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ καὶ σπουδαϊστάτῳ τῶν συγγραμμάτων του, τῇ «Πολιτείᾳ», διαγράφει τὸ σχέδιον ἰδεώδους κοινοκτημοσύνης, ἣτις δὲν περιλαμβάνει πάντα τὰ μέλη τῆς κοινωνίας, διότι ἔχει ὡς προϋπέθεσιν τὴν διατήρησιν τοῦ θεσμοῦ τῆς δουλείας, ἐπ' ὠφελείᾳ πάντοτε τῆς ἀρχούσης τάξεως, τῶν ἐλευθέρων. Τὰ κυριώτερα κοινωνιολογικὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἡ «Πολιτεία» καὶ οἱ «Νόμοι». Ἡ «Πολιτεία» ἰδανικὴ εἰς τὰς προθέσεις αὐτῆς, ἀλλ' οὐχὶ τόσον ἀψόγως συντεταγμένον ὅσον τὸ ἕτερον αὐτοῦ ἔργον οἱ «Νόμοι», τὸ ὅποιον ἐγράφη ὅτε ἦτο ἤδη γέρων ὁ Πλάτων, ἐξεδόθη δὲ εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ φιλοσόφου ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ του Φιλίππου τοῦ Ὀπουντίου.

Ἡ «Πολιτεία» ἀποτελεῖ μελέτην περὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν ἐλαττωμάτων τῶν ἐν ἰσχύϊ θεσμῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν μέσων θεραπείας τοῦ παντοῦ κοινωνικοῦ κακοῦ. Ὁ Πλάτων ἐκκινεῖ ἐκ τῆς ἰδέας, ὅτι ἐν ἀρχῇ ὑπήρχε τὸ ἰδεώδες κράτος. Ἐπειδὴ ὁμοίως ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ κατ' ἐξοχὴν ποιητοῦ τοῦ διδακτικοῦ ἔπους Ἡσιόδου (750 - 700 π.Χ.) ἀποδεικνύει, ὅτι, σὺν τῷ χρόνῳ προΐοντι, οἱ ἄνθρωποι ἀπέβησαν κακοὶ λόγῳ τῆς εἰσκαμμάσεως προόδου καὶ χλιδῆς, κακῶν φοβερῶν, ἅτινα σὺν τοῖς ἄλλοις προεκάλεσαν τὴν διχόνοϊαν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Τούτου ἕνεκα ἐξερράγη φοβερός πόλεμος, ὅστις ἐτερματίσθη διὰ τῆς διανομῆς τῶν κτημάτων καὶ τῶν οἰκιῶν, τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς διαίρεσεως τοῦ πληθυσμοῦ εἰς κυρίους καὶ δοῦλους.

Οὕτως ἐνεφανίσθη ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πενία. Ὁ Πλάτων ὁρμᾶται ἀπὸ τῆς παρατηρήσεως, ὅτι ἡ πενία καὶ ὁ πλοῦτος ἐπιφέρουσι τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς στάσεις: «Δεῖ γὰρ ἐν πόλει σου, φαμέν, τῇ τοῦ μεγίστου νοσήματος οὐ μεθεξούση, ὃ διάστασιν ἢ στάσιγ ὀρθότερον ἂν εἴη κεκλήσθαι, μήτε πενίαν τὴν χαλεπὴν ἐνεῖναι παρά τισιν τῶν πολιτῶν μήτε αὖ πλοῦτον, ὡς ἀμφοτέρων τικτόντων ταῦτα ἀμφοτέρα»¹⁸.

Ὁ Πλάτων εἰσγγεῖται τὴν ἄρσιν τῆς ἰδιοκτησίας εἰς τὰς δύο ἀνωτέρας τάξεις τῶν πολιτῶν, ἦτο τὴν τῶν φυλάκων καὶ τὴν τῶν ἀρχόντων¹⁹, τὸν ἀναδασμόν τῆς γῆς

9. Σόλωνος, ἄρθρον 247.

10. Ἡ διδασκαλία αὕτη τοῦ Σόλωνος, ὅσα θεμελιώδους σημασίας, ὡς ἐξασφαλίζουσα τὴν ἰσονομίαν μεταξύ τῶν πολιτῶν, ἀποτελεῖ τὴν βάση καὶ τὴν ὑπόδομήν τῶν νεωτέρων νομοθεσιῶν τῶν ἐθνονομημένων κοινωνιῶν. Πρβλ. καὶ Θεουκιδίδου Ἱστορίαι, Βιβλίον Β', 15: «Κατὰ πόλεις ὠκαίτω προτυναϊά τε ἔχουσα καὶ ἄρχοντα».

11. Σόλωνος, ἄρθρα 289 καὶ 290.

12. Βλ. Βασιλείου Αλοῦρδα, Σόλων ὁ Νομοθέτης, σελ. 34-36, Ἀθήναι, 1946.

13. Βλ. L. Weber, Solon und die Kämpfe um Salamis. Klio XX, 1926, σελ. 385-397.

14. Βλ. Βασιλείου Αλοῦρδα, ἐνθ' ἄν., σελ. 38-39.

15. Βλ. Βασιλείου Αλοῦρδα, ἐνθ' ἄν., σελ. 40. Καὶ Linforth, Solon the Athenian (Berkeley 1939), σελ. 33 κ. ἐξ.

16. Βλ. Βασιλείου Αλοῦρδα, ἐνθ' ἄν., σελ. 33.

17. Βλ. Θεοφίλου Βορέα, Εἰσαγωγή εἰς τὴν Φιλοσοφίαν, σελ. 297, Ἀθήναι, 1935.

18. Πλάτωνος Νόμοι, 744d κ. ἐξ. Βλ. καὶ Πλάτωνος Πολιτεία, 422ε, 462α κ. ἐξ.

19. Πλάτωνος Πολιτεία, 416d κ. ἐξ.

καὶ τὴν ἀποκοπὴν τῶν χρῶν «... γῆς τε ἀναδασιμῶς εἰσηγούμενον καὶ χρῶν ἀποκοπῆς...»²⁰ καὶ τὴν κατάργησιν τοῦ γάμου διὰ τὰς εἰρημένους τάξεις: «Τὰς γυναῖκας ταύτας τῶν ἀνδρῶν τούτων πάντων πάσας εἶναι κοινὰς, ἰδίᾳ δὲ μηδενὶ μηδεμίαν συνοικεῖν καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν κοινούς, καὶ μήτε γονεῖα ἔχοντες εἰδέναι τὸν αὐτοῦ μήτε παῖδα γονεῖα»²¹. Τὴν κοινοκτημοσύνην τῶν γυναικῶν ὑπέστηξε καὶ ὁ κατὰ τὴν Δ' π.Χ. ἐκατονταετηρίδα ἀκμιάσας ἑραριστῆς Διογένης ὁ Λαέρτιος: «ἔλεγε κοινὰς εἶναι δεῖν τὰς γυναῖκας, γάμον μηδένα νομίζων»²².

Ἡ πρόοδος καὶ ἡ εὐημερία τῆς Πολιτείας ἤρτηται, κατὰ τὸν εἰρημένον φιλόσοφον, καὶ ἐκ τῆς, ὅσον ἔνεστι, ὀρθῆς διανομῆς τῶν τιμῶν καὶ ἀτιμιῶν. Ἐκ πάντων τῶν ἀγαθῶν τιμαφρόστερα θεωροῦνται: τὰ ἀκατονημένα εἰς τὴν ψυχὴν, εἴτα εἰς τὸ σῶμα καὶ τελευταῖον εἰς τὴν περιουσίαν καὶ τὰ κινητὰ: «Λέγομεν τοίνυν ὅτι πόλιν, ὡς οἴκειν, τὴν μέλλουσαν σώζεσθαι τε καὶ εὐδαιμονήσειν εἰς δύναμιν ἀνθρωπίνην δεῖ καὶ ἀναγκαῖον τ : μ ἄ ς τ ε κ α ἰ ἄ τ : μ ἰ α ς δ : α γ ἔ μ ε : γ ὀ ρ θ ῶ ς. ἔστιν δὲ ὀρθῶς ἄρα τιμώτατα μὲν καὶ πρῶτα τὰ περὶ τὴν ψυχὴν ἀγαθὰ καίεσθαι, σωφροσύνης ὑπαρχούσης αὐτῇ, δευτέρα δὲ τὰ περὶ τὸ σῶμα καλὰ καὶ ἀγαθὰ, καὶ τρίτα τὰ περὶ τὴν οὐσίαν καὶ χρήματα λεγόμενα»²³. Ἡ εὐτυχία καὶ ἡ πρόοδος καθ' ὅλου τοῦ ἀτόμου εὐοδοῦται, ὅτε ἡ πολιτικὴ ἐνδιαφέρεται: διὰ τὸ κοινὸν καὶ οὐχὶ διὰ τὸ ἀτομικὸν συμφέρον, ὅπερ ἀσφαλῶς περιέχεται: εἰς τὸ καλῶς θεοπισθὲν κοινὸν συμφέρον: «γινῶνα: μὲν γὰρ πρῶτον χαλεπὸν ὅτι πολιτικῇ καὶ ἀληθεῖ τέχνῃ οὐ τὸ ἴδιον ἀλλὰ τὸ κοινὸν ἀνάγκη μέλειν — τὸ μὲν γὰρ κοινὸν συνδεῖ, τὸ δὲ ἴδιον διασπᾷ τὰς πόλεις — καὶ ὅτι συμφέροι: τῷ κοινῷ τε καὶ ἰδίῳ, τοῖς ἀμφοῖν, ἢ τὸ κοινὸν τιθῆται καλῶς μᾶλλον ἢ τὸ ἴδιον»²⁴.

Ὁ δραματιστῆς τῆς οὐτοπικῆς Πολιτείας ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Πολιτεία» εἰσηγεῖται τὴν κατάργησιν τῆς περιουσίας, τὴν σύστασιν τῶν κοινῶν συστατίων καὶ τὴν ἴσην μετάληψιν τῶν ἀγαθῶν, διὰ τὰ μέλη τῶν δύο ἀρχουσῶν

20. Πλάτωνος Νόμοι, 684de. 736c: «... ὡς γῆς καὶ χρῶν ἀποκοπῆς καὶ νομῆς...».

21. Πλάτωνος Πολιτεία, 457c ἐξ. Πρβλ. καὶ 543a: «...τῇ μελλούσῃ ἄκρως οἰκεῖν πόλει κοινὰς μὲν γυναῖκας, κοινούς δὲ παῖδας εἶναι καὶ πᾶσαν παιδείαν, ὡσαύτως δὲ τὰ ἐπιτηδεύματα κοινὰ ἐν πολέμῳ τε καὶ εἰρήνῃ...». Πλάτωνος Νόμοι, 739c: «... κοινὰς μὲν γυναῖκας, κοινούς δὲ εἶναι παῖδας, κοινὰ δὲ χρήματα σύμπαντα...». Διὰ τῶν ἰδεῶν ἕως τούτων, φρονοῦμεν, ὅτι ὁ θεωρούμενος στόμα τοῦ Σωκράτους, Πλάτων, ὑπέπεσεν εἰς τὸ ὀλισθηματὸς εἰς τὴν θεωρίαν του, τὴν κοινοκτημοσύνην τῶν γυναικῶν. Ὁσῶν δ' ἐνεφανίσθη διαλύων τὸν θεσμὸν τῆς κοινωνίας, τὸν στηριζόμενον ἐπὶ τῆς μονογαμικῆς συζυγίας καὶ κοινωνίας καὶ ἀθετῶν τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν ἱερότητα τοῦ γάμου, ἐξασφαλίζοντος τὴν εὐτυχίαν τῶν τε συζύγων καὶ τῶν τέκνων!

22. Διογένης Λαέρτιος, ΣΤ', 72. Πρβλ. καὶ Zeller, Die Philos. d Gr, φ 2,1, ἐκδοσις Ε'. 1922, σελ. 321, σημ. 4η.

23. Πλάτωνος Νόμοι, 697abc.

24. Πλάτωνος Νόμοι, 857a.

τάξεων: «Ὅρα δὴ, εἶπον ἐγώ, εἰ τοιόνδε τινα τρόπον δεῖ αὐτοὺς ζῆν τε καὶ οἰκεῖν, εἰ μέλλουσι τοιοῦτοι ἔσεσθαι: πρῶτον μὲν οὐσίαν κεκτημένον μηδεμίαν μηδένα ἰδίαν, ἂν μὴ πᾶσα ἀνάγκη ἔπειτα οἴκησιν καὶ ταμιεῖον μηδενὶ εἶναι: μηδὲν τοιοῦτον, εἰς ὃ οὐ πᾶς ὁ βουλόμενος εἴσει: τὰ δ' ἐπιτήδεια, ὅσων δέοντα: ἄνδρες ἀθλητὰ πολέμου σῶφρονές τε καὶ ἀνδρείοι, ταξιαμένους παρὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν δέχεσθαι μισθὸν τῆς φυλακῆς τοσοῦτον ὅσον μήτε περιεῖναι αὐτοῖς εἰς τὸν ἐνῆλυτον μήτε ἐνδεῖν: φοιτῶντας δὲ εἰς συστάσια ὡς περὶ ἐστρατοπεδευμένους κοινῇ ζῆν: χρυσίον δὲ καὶ ἀργύριον εἰπεῖν αὐτοῖς ὅτι: θεῖον παρὰ θεῶν αἰεὶ ἐν τῇ ψυχῇ ἔχουσι καὶ οὐδὲν προσδέονται: τοῦ ἀνθρωπείου, οὐδὲ ὅσα τὴν ἐκείνου κτήσιν τῇ τοῦ θνητοῦ χρυσοῦ κτήσιν: συμμεγνύοντας μαινεῖν, διότι: πολλὰ καὶ ἀνόσια περὶ τὸ τῶν πολλῶν γόμισμα γέγονεν, τὸ παρ' ἐκείνοις δὲ ἀκήρατον: ἀλλὰ μόνοις αὐτοῖς τῶν ἐν τῇ πόλει μεταχειρίζεσθαι: καὶ ἄπτεσθαι: χρυσοῦ καὶ ἀργύρου οὐ θέμις, οὐδ' ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὄραφον εἶναι: οὐδὲ περιάψασθαι: οὐδὲ πίνειν ἐξ ἀργύρου ἢ χρυσοῦ. καὶ οὕτω μὲν σώζοντό τ' ἂν καὶ σώσειν τὴν πόλιν: ὅποτε δ' αὐτοὶ γῆν τε ἰδίαν καὶ οἰκίας καὶ νομίσματα κτήσονται, οἰκονόμοι: μὲν καὶ γεωργοὶ ἀντὶ φυλάκων ἔσονται, δεσπόται: δ' ἔχθροὶ ἀντὶ συμμάχων τῶν ἄλλων πολιτῶν γενήσονται, μισοῦντες ἰδὲ δὴ καὶ μισοῦμενοι: καὶ ἐπιβουλεύοντες καὶ ἐπιβουλεύμενοι: διάξουσι: πάντα τὸν βίον, πολὺ πλείω καὶ μᾶλλον δεδιότες τοὺς ἔνδον ἢ τοὺς ἔξωθεν πολεμίους, θέοντες ἤδη τότε ἐγγύτατα ὀλέθρου αὐτοῖ τε καὶ ἡ ἄλλη πόλις. τούτων οὖν πάντων ἕνεκα, ἦν δ' ἐγώ, φῶμεν οὕτω δεῖν κατασκευάσθαι: τοὺς φύλακας οἰκησῶς τε πέρι: καὶ τῶν ἄλλων, καὶ ταῦτα νομοθετήσωμεν, ἢ μή;

Πάνυ γε, ἢ δ' ὅς ὁ Γλαύκων»²⁵. Ἐν τῷ αὐτῷ ἔργῳ διδάσκει, ὅτι: τὰ πάντα μεταξὺ τῶν φίλων πρέπει: γὰ εἶναι κοινὰ: «... πάντα ὅτι μάλιστα κοινὰ τὰ φίλων ποιεῖσθαι»²⁶. Ὁμοίως ὁ Πλάτων δραματίζειται ἐν τῷ εἰρημένῳ ἔργῳ τὴν κοινοδικὴν ζωὴν, τὴν ἀπόδοσιν τῶν χρῶν καὶ τὸν ἀναδασιμὸν τῆς γῆς. Τὸν δραματισμὸν τῆς ἀποκοπῆς τῶν χρῶν καὶ τοῦ ἀναδασιμοῦ τῆς γῆς ἐν τῇ ἰδανικῇ πολιτεῖᾳ τοῦ ἀντιδιαστέλλει: πρὸς ἐνέργειαν ὁμοίαν τῶν τυράννων, οὐτινες διὰ λόγους πολιτικῆς σκοπευτικῆς προσάβουον εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν χρῶν καὶ τὸν ἀναδασιμὸν τῆς γῆς καὶ, ἐνῶ κατὰ τοὺς πρώτους καιροὺς τῆς ἐξουσίας τῶν ἢ συμπεριφορά τῶν ἔναγτι τῶν ὑπηκόων εἶναι: πραεῖα, σὺν τῷ χρόνῳ προϊόντι: ἐκδηλοῦνται: αἱ πραγματικαὶ διαθέσεις τῶν: «Ἄρ' οὐ, εἶπον, οὐ ταῖς μὲν πρώταις ἡμέραις τε καὶ χρόνῳ προσεγγᾷ τε καὶ ἀσπάζεται: πάντας, ὧ ἂν περιτυγχάνῃ, καὶ οὕτε τύραννός φησιν εἶναι: ὑπισχεῖται τε πολλὰ καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, χρῶν τε ἠλευθέρωσε καὶ γῆν διένειμε δῆμῳ τε καὶ τοῖς περὶ ἑαυτὸν καὶ πᾶσιν ἕλεως τε καὶ πρῶτος εἶναι: προσποιεῖται:»²⁷.

25. Πλάτωνος Πολιτεία, 716de - 717ab.

26. Πλάτωνος Πολιτεία, 423e - 424a. Πλάτωνος Νόμοι, 739c: «λέγεται δὲ ὡς ἔντως ἐστὶ κοινὰ τὰ φίλων».

27. Πλάτωνος Πολιτεία, 566de. Πρβλ. 458cd, 566a.

Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ*

Ὁ ἱ. Ἀμβρόσιος ἰδιαιτέρως ἠσχολήθη μὲ τὴν μεγάλην ἀξίαν τῆς ὑπομονῆς, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν ἀνυπομονησίαν, ὡς ἀρετῆς ἢ ὁποῖα μᾶς εἰσάγει εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ φέρει ὡς ὑπόδειγμα πρὸς μίμησιν τὸν Ἰώβ. Χάρις στὴν ὑπομονὴν του προτυπώνει τὸν παθόντα καὶ ἀναστάντα Χριστόν. Ἀργότερον καὶ ὁ Ζήνων, ἐπίσκοπος Βερώνης, θὰ παραθέσῃ παραλληλισμούς μεταξὺ Ἰώβ καὶ Χριστοῦ (Tractate 2,15). Τοῦτ' αὐτὸ καὶ Γρηγόριος ὁ Μέγας (Moralia in Job, Preface 14). Ὁ Ἀμβρόσιος ἀναλύων τὸ ἐγκώμιον τῆς ὑπομονῆς τοῦ Ἰώβ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοθέου Ἰακώβου (5, 10-11) δὲν ἀποδίδει τὴν ἀντοχὴν τοῦ δικαίου καὶ πολυπαθοῦς Ἰώβ εἰς στωϊκὴν ἀπάθειαν ἢ εἰς μοιρολατρείαν ἢ ἀκόμη εἰς ἠττοπάθειαν, παραίτησιν ἀπὸ ἀγῶνα. Μπροστὰ μᾶς ἔχομε ὑπομονὴν μὲ ἐλπίδα θεμελιωμένην εἰς θεαυότητα ὅτι ὁ Ἰησοῦς θ' ἀνταμείψῃ μὲ τὴν μέλλουσαν μακαριότητα. Ἡ πίστις αὐτὴ ἀκριβῶς δίδει δύναμιν στὶς δοκιμασίες τῆς ζωῆς. Ὁ Ἰώβ πιστεύει στὰ ἀγαθὰ τῆς Βασιλείας, ἐκπροσωπῶν ἔτσι τοὺς δικαίους τοῦ ἀρχαίου προχριστιανικοῦ κόσμου.

«Ὁ Ἄβελ μᾶς ἐκθέτει τὴν ἀρετὴν τῆς ἀθωότητος. Ὁ Ἐνώχ μᾶς διδάσκει τὴν ἠθικὴν ἀκεραιότητα. Ὁ Νῶε μᾶς διδάσκει τὴν ἐπιμονὴν εἰς ἐλπί-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 599 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 20 τεύχους.

Ὁ Πλάτων, οὐ μόνον τὴν κοινοκτημοσύνην τῶν γυναικῶν εἰσηγεῖται, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν παιδῶν καὶ τῆς παιδείας, ἵνα ἢ τελειοτάτη ἢ ὀργάνωσις τῆς πολιτείας: «Εἶεν ταῦτα μὲν δὴ ὁμολόγηται, ὃ Γλαύκων, τῇ μελλούσῃ ἄκρως οἰκεῖν πόλει: κοινὰς μὲν γυναικας, κοινούς δὲ παιδας εἶναι: καὶ πᾶσαν παιδείαν, ὡσάκτως δὲ τὰ ἐπιτηδεύματα κοινὰ ἐν πολέμῳ τε καὶ εἰρήνῃ, βασιλέας δὲ αὐτῶν εἶναι: τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ τε καὶ πρὸς τὸν πόλεμον γεγονότας ἀρίστους»²⁸.

Ὁ Πλάτων εἰσηγούμενος τὴν κοινοκτημοσύνην ἀποφαίνεται περὶ τοῦ ἀσυμβιβάστου τῆς ὑψηλῆς ἀρετῆς πρὸς τὸν μέγαν πλοῦτον, διότι: καὶ τότε ὅπως καὶ εἰς πᾶσαν ἐποχὴν τὰ ἄφθονα πλοῦτη δὲν ἐκτῶντο διὰ μέσων τιμῶν: «ἀγαθὸν δὲ ὄντα διαφόριω καὶ πλούσιον εἶναι: διαφερόντως ἀδύνατον»²⁹. Ὁλίγον κατωτέρω ἀναφέρει τὸν κυκλοφοροῦντα λόγον μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ὃν θεωρεῖ ὀρθόν, ὅτι: οἱ ζάμπλοτοι δὲν εἶναι ἀγαθοί: «Ὡστε ὁ λόγος ἡμῖν ὀρθός, ὡς οὐκ εἶπεν οἱ παμπλοῦστοι ἀγαθοί»³⁰. Συνε-

δα, καὶ ὁ Ἰώβ προσάλλει: τὴν ὑπομονὴν ἐν τῷ μέσῳ ἀπεριγράπτων δοκιμασιῶν» (Γρηγόριος ὁ Μέγας: Moralia Pref 3).

Ὁ Ἀμβρόσιος ἔγραψε χάριν τοῦ κλήρου του τὸ De officiis ministrorum. Κατὰ τινα τρόπον ἀκολουθῶν τὸ ἔργον τοῦ Κικέρωνος De officiis, ὅπου περιγράφεται ἡ ἐπιστήμη τῆς κατ' ἀρετὴν ζωῆς, θέλει: νὰ δείξῃ ὅτι: ἐνάρετοι ὑπῆρξαν ὄχι μόνον προνομιακῶς στὸν ἀρχαῖον κόσμον, ἀλλ' ἀφθονοῦν καὶ στὴν ἱστορίαν καὶ στὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας. Σὲ κάθε πιστὸν ἀρνούμενον νὰ συνθηκολογήσῃ μὲ τὸ ρεύμα τοῦ κόσμου, ξαναζῆ ὁ Ἰώβ. Στὸν καθένα ἢ ὑπομονὴ καὶ ἢ ἀξία τοῦ ἀγίου ἐκείνου, ξαναλάμπει. Τί περισσότερο θαρραλέον θὰ ἔλεγεν ὁ χριστιανός, ἀπ' ὅτι: τὸ ἅγιον Πνεῦμα σήμερον ὠμίλησε δι' ὁμῶν; (Ἀμβρόσιος, Eristol. XX, 14). Ὅσον ἀτενίζει: ὁ πιστός τὰ ἀφθαρτα ἀγαθὰ τῆς Βασιλείας, τόσον ἐνδυναμώνεται, ὅπως καὶ ὁ Ἰώβ στὰς θλίψεις, στερήσεις, ἀπογοητεύσεις καὶ διωγμούς. Πρὸ τοῦ Ἀμβροσίου, ἤδη ὁ Ὁριγένης εἶχεν ἐξάρει: τὴν ὠφελιμότητα τῆς ὑπομονῆς τοῦ δικαίου Ἰώβ διὰ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ συνάντησιν (Περὶ Προσευχῆς 29,17). Ἄλλωστε στὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ἀπροθυμία πρὸς τὸ μαρτύριον ὠφείλετο στὴν ἀπουσία ὑπομονῆς. Λείπουν μάρτυρες εἰς κάθε ἐποχὴν ὅπου καὶ ὅταν ὁ ἄνθρωπος διάζεται: νὰ εὕρῃ ὅλα στὴν γῆ καὶ ἐλπίζει: στὴν μέλλουσα Βασιλεία.

χέζων τὸν λόγον του ὁ ἰδεαλιστὴς φιλόσοφος ἀποφαίνεται κατηγορηματικῶς ὅτι: ἡ κοινωνικὴ ἰσορροπία δὲν στηρίζεται: οὔτε εἰς τὸν μέγαν πλοῦτον οὔτε εἰς τὴν ὑπερβολικὴν πενίαν: «δεῖ γὰρ ἐν πόλει: που, φαρμέν, τῇ τοῦ μεγίστου νοσηματος οὐ μαθεξούση, ὃ διάστασιν ἢ στάσιν ὀρθότερον ἂν εἶη κεκλήσθαι, μήτε πενίαν τὴν χαλεπὴν ἐνεῖναι: παρά τισιν τῶν πολιτῶν μήτε αὐτὸν πλοῦτον, ὡς ἀμφοτέρων τικτόντων ταῦτα ἀμφοτέρα: γῶν οὖν ὅρον δεῖ τούτων ἑκατέρου τὸν νομοθέτην φράζειν»³¹.

Ὁ πυργωτὴς τοῦ ἰδεαλισμοῦ Πλάτων ὡς αἴτια τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς ἀναίσχυντίας θεωρεῖ τὸν πλοῦτον, ὅστις διὰ τῆς τρυφηλῆς ζωῆς διαφθείρει τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων, ἢ δὲ πενία διὰ τῶν ὀσάνων καὶ τῶν παντοίων θλίψεων καὶ ἀντιξοοτήτων τοῦ θείου ὁδηγεῖ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὴν ἀναίσχυντίαν: «καὶ δὴ καὶ νῦν ἢ τούτων καὶ περὶ ταῦτα ἐστὶν πρὸς δύο μάχη, πενίαν καὶ πλοῦτον, τὸν μὲν ψυχὴν διεσθαρκότα τρυφῇ τῶν ἀνθρώπων, τὴν δὲ λύπαις προτετραμμένην εἰς ἀναίσχυντίαν αὐτῆν»³².

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ANTONIOS

28. Πλάτωνος Πολιτεία, 543a.

29. Πλάτωνος Νόμοι, 743a.

30. Πλάτωνος Νόμοι, 743c.

31. Πλάτωνος Νόμοι, 774d.

32. Πλάτωνος Νόμοι, 919b.

Ο Ἀμβρόσιος προβαίνει εἰς ψυχολογικὴν ἀνατομίαν τοῦ Ἰωδ. Αἱ δοκιμασίαι του ἐξηγοῦνται ὅπως καὶ ἡ παρομωδῆς Ἰώβειος ὑπομονὴ του. Ὁ Ἰωδ ἦτο πλούσιος κυρίως εἰς ἀρετάς, δι' αὐτὸ δὲν ἐκλονίσθη ὅταν ἔχασε τὰ ὕλικα πλούτη. Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικὸν τῆς ψυχικῆς του ἀνδρείας:

«Ἄς συγκρίνομε τὸν πλούσιον τῆς παραβολῆς τοῦ Λαζάρου. Ὁ πλούσιος αὐτὸς ποὺ δὲν ἐγεύθη στὸν παρόντα κόσμον ἄλλες χαρὲς, δι' αὐτὸ ἀκριδῶς τώρα ὑποφέρει: στὴν κόλασιν. Ὁ πτωχὸς Λαζαρος ποὺ τόσα ὑπέφερε καὶ ὑπερδοκιμάσθη ἀπὸ στερήσεις καὶ πείναν, εἰς σημείον ὥστε αὐτὰ τὰ σκυλιὰ γὰ γλύφουν τὴς πληγὰς του, ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ματαίας αὐτῆς ζωῆς, ἐκέροδισε στέφανον αἰωνίου δόξης, διότι: πολλὰ εἶναι αἱ θλίψεις τῶν δικαίων (ψαλ. 33,20). Οὕτως, ὅσους ὁ Κύριος ἀγαπᾷ, συγγότατα δοκιμάζει, διότι: ὅπως ἐλέχθη: ὃν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστιγᾷ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται.» (Ἐβρ. 12,6 καὶ Παρ. 3,12).

Διὰ τὸν Ἀμβρόσιον, ὁ Ἰωδ παραμένει ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὑπόδειγμα δι' ἄλλους τοὺς δοκιμαζομένους καὶ πονημένους, ἀλλ' ἐλπίζοντας στὴν μακαριότητα τῆς ἄνω Βασιλείας:

«Διὰ τοῦτο ὁ Κύριός μας δὲν ἤθελε γὰ ἔχει ὅσα εἶναι φθαρτά. Ἐὰν ἤλθε στὸν κόσμον αὐτὸν πτωχὸς, ἐξηγεῖται διότι: ὁ πονηρὸς οὐδὲν θὰ εὑρίσκει ἐπ' αὐτοῦ διὰ γὰ τοῦ ἀφαιρέσει. Αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα τοῦ χωρίου "... καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν..." (Ἰωάν. 14,31). Ἐπι πλεόν, ὁ Χριστὸς δὲν ἤθελε γὰ γίνῃ ὁ πατὴρ ἐνὸς μικροῦ ἀριθμοῦ, ὅπως ἦτο ὁ Ἰωδ, ἀλλὰ γ' ἀναδειχθῆ ὁ πατὴρ ὅλων. Ὅσον ἀφορᾷ τὴς σωματικῆς πληγῆς, θὰ ἦτο ἀνωφελές, μάταιον γὰ ὑφίστατο τὴς ἰδίας δοκιμασίας ἐκείνης εἰδικῶς — αὐτὸς ὁ Ὅποιος ὅλας τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαθε — καὶ γ' ἀποδείξει ὅτι: τοῦ ἤξιζε ἡ νίκη χωρὶς ἐπιφύλαξιν, ὅπερ θὰ ἐσήμαινε τὴν κατατρόπωσιν τοῦ ἐχθροῦ τοῦ σώματος. Ὁ Ἰωδ ἦτο ἄνθρωπος πειρασθεὶς εἰς τὰ ἀγαθὰ του κατὰ τὸ ἀνθρώπινον. Ἐνῶ ὁ Χριστὸς ἐπειράσθη εἰς διαφορικὸν τομέα, στὸν χῶρον τῆς βασιλείας του. Ὁ εἰς ἔχασε τὰ πατρικά του πλούτη, στὸν ἄλλον προσεφέρθη ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου... Ὁ Ἰωδ ἐγάμισεν ἀπὸ πληγῆς, ἀλλ' ὁ γενναῖος αὐτὸς ἀθλητῆς, ὁ Χριστὸς, δὲν εἶχε ταραχμῆν τὴν ψυχὴν του.»²⁸.

«Ἐπετρέπη στὸν διάβολον γὰ δοκιμάσει τὸν δίκαιον. Ὁ πονηρὸς φθονεῖ κάθε πρόδοον στὸ ἀγαθόν. Μᾶς πειράζει: μὲ μυρίους τρόπους. Ἐπειράξε τὸν δίκαιον Ἰωδ στὰς γαῖας του, στὰ παιδιὰ του, στὸ ἴδιο τὸ σῶμα του. Ὅσον σκληρότερον ἐδοκιμάσθη ὁ ἴδιος, τόσον ἐλαφρότερον δοκιμάζονται οἱ ἄλλοι...»²⁹.

Ἡ προτίμησις τοῦ Ἰωδ ὡς ὑποδείγματος πρὸς μίμησιν, στὸ κληρικὸν του ἔργον ἐξηγεῖται, ὅταν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ διαμάχη μεταξὺ τοῦ Ἀμβροσίου καὶ τοῦ τότε αὐτοκράτορος Θεοδοσίου. Μαζὶ του ὑπέφερον καὶ οἱ πιστοί. Καὶ ἔπρεπε γὰ ἐξοπλισθῶν μὲ τεραστίαν ὑπομονὴν καὶ πολλὴν καρτερίαν. Ὁ Ἰωδ βοηθεῖ τὸν πιστὸν γὰ ρίψη τὸ θάρρος τῶν δεσμῶν πρὸς ἠδονὰς καὶ ἐπίγεια ἀγαθὰ, γὰ σταθῆ ἄτρωτος εἰς ἐπερχόμενες συμφορές, μεταθέτων τὰ κύρια ἐνδιαφέροντα πρὸς τὰ ἀφθαρτα καὶ μένοντα ἀγαθὰ, προητοιμασμένα ἀπὸ τῆς καταβολῆς τοῦ κόσμου διὰ τοὺς κληρονόμους τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

* * *

Στὸ θέμα τοῦ πόνου ὑπάρχει καὶ μιὰ ἄλλη πλευρὰ, ἡ παιδαγωγικὴ. Ἐπειδὴ ὑπάρχει: ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἀγάπη εἰδικὴ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐπιζητεῖ γὰ τὸν ἐλκυσθῆ περισσότερο διὰ τοῦ πόνου. Ἴσως τοῦτο γὰ φαίνεται: περιέρχον δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἡ παιδαγωγικὴ μέθοδος τοῦ Θεοῦ διαφέρει τῆς ἰδικῆς μας. Ὁ Θεὸς θέλει περισσότερο γ' ἀγαπηθῆ, γ' ἀκολουθηθῆ, καὶ αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται: μὲ τὴν ἰδίαν πορείαν, ποὺ ἠκολούθησεν ὁ ἴδιος κατὰ τὴν ἐπίγειον ζωὴν του, διὰ τῆς στενῆς πύλης, τοῦ σταυροῦ, τῶν παθῶν. Ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ διὰ πολλοὺς ἀπὸ ἡμᾶς θὰ παραμένῃ μυστήριον (Σοφία Σολ. 9,16). Μέσα τοῦ ε' αἰῶνος, ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιλιανοῦ τῶν αὐτοκρατόρων, ἔζη στὴν Ρώμην ὁ στρατιωτικὸς Σεβαστιανός. Ὁ ἴδιος ἦτο ἡδὴ χριστιανός. Βλέπων τόσους Μάρτυρας ὀδηγουμένους πρὸς τὸν θάνατον, προσεπάθει: γ' ἀνακουφίσει τὸν ψυχικὸν ὄσον καὶ φυσικὸν πόνον τῶν μελλοθανάτων. Συγχρόνως ἔγινε κήρυξ τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος πρὸς τοὺς ἄλλους ἔθνικους στρατιώτας, καὶ χάρις στὸν ζήλον, πολλοὺς ἐπηρέασεν. Τελικῶς, καὶ αὐτὸς καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, δὲν ἔπαυε γὰ διακηρύσσει τὴν προτεραιότητα τῆς ὑποταγῆς στὸν Βασιλέα Χριστόν. Εἰς μνήμην τοῦ ἁγίου αὐτοῦ Μάρτυρος, ὁ ἱ. Ἀμβρόσιος ἐξεφώνησε σημερινὴν ὁμιλίαν, σχετικὴν καὶ μὲ τὸ ὅλον θέμα μας:

«Εἶναι ἀπαραίτητον γὰ περάσει ὁ ἄνθρωπος διὰ πολλῶν θλίψεων διὰ γὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ (Πρ. 14,22). Ὅσον περισσότερο εἶναι οἱ διωγμοὶ καὶ αἱ κακώσεις, τόσες εἶναι ὁμοίως αἱ ἀνταποδόσεις καὶ τὰ ἔπαθλα. Ὅπου ὑπάρχουν πολλοὶ στέφανοι ὁμοιῶς, ἐκεῖ πρέπει: γὰ ὑπάρχουν καὶ ἀνάλογοι ἀγῶνες. Γεννηθεὶς εἰς τὸ Μιλᾶνον ὁ μάρτυς Σεβαστιανὸς ἐόλεπεν ὅτι: τὸ πεδῖον τῆς μάχης δὲ ἦτο ἐκεῖ. Οἱ διωγμοὶ δὲν εἶχον φθάσει: ἔως τὸ Μιλᾶνον. Ἐπρεπε γὰ μεταβῆ εἰς Ρώμην, στὸ πεδῖον τῆς μάχης, ὅπου ἡ πίστις ἐθάλλετο. Ἐκεῖ ὑπέστη τὸ μαρτύριον, καὶ ἐκεῖ ἐπίσης ἔλαθε τὸν στέφανον. Ἐκεῖ ἠξιώθη τῆς ἀθανασίας, τῆς αἰωνιότητος τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ὅπου μετέβη ὡς ἐπισκέπτῃς»³⁰.

28. Expos, in Luc. IV, 39.

29. Epistol. XX, 15.

30. In Psalmum CXVIII expositio 20,43-44; PL 15,1947.

Όταν η αγάπη μᾶς επισκεφθῆ και μᾶς περιβάλλει, τότε συγκατοῦμε κατὰ π ο ὐ δ ἔ ν ἀ γ ῆ κ ε ι σ' α ὐ τ ὸ γ ἔ δ ῶ τ ὸ κ ὄ σ μ ο ν. "Όταν μερικοί λέγουν: «τὰ πάντα διὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος», αὐτὴ ἡ ἔκφρασις δὲν εἶναι χριστιανική. Προτιμότερον νὰ λέγεται: «τὰ πάντα ἀξίξει: νὰ γίνονται διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἐν ὀνόματι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ». Τότε και μόνον ἡ σκέψις αὐτὴ εἶναι χριστιανική. Καὶ διὰ νὰ εἰμεθα πῶς συγκατοῦμενοι: ἡ Ἐκκλησία ἀντιλαμβάνεται πολὺ σοβαρὰ τὸν ρόλο τῆς διὰ τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου. "Όλοι θὰ συμφωνήσουμε ὅταν μᾶς λέγουν: «ἡ εἰρήνη εἶναι ἀκριβὴ, στοιχίζει». Ὑπάρχει: ἐν τούτοις κατὰ ἀκόμη πῶς σπουδαῖο πὸν δὲν θὰ πρέπει: νὰ μᾶς διαφεύγη, και αὐτὸ εἶναι ὁ ἀνθρώπος. Ἐνα τίμημα βαρὺ πρέπει: νὰ καταβληθῆ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἀνθρώπο ἐὰν ἐπιθυμῆ τὴν ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, ἕνα καλλίτερον μέλλον, ἔστω και ἂν αὐτὸ σημαίνει ὅτι: θὰ στερηθῆ προσωρινῶς ὀρισμένα ἀγαθὰ.

Ἡ θυσία τοῦ τώρα και ἀγαθῶν ἐφημέρων δι' ἕνα καλλίτερον αἰῶρον - μέλλον, και κατὰ συνέπειαν νὰ ζοῦμε κατὰ τινὰ τρόπον ἀσκητικὸν δίωμα, δηλαδὴ χωρὶς ὀρισμένας ἀνάσεις, θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο τὸ πῶς σημαντικό πρᾶγμα πὸν θὰ ἔπρεπε νὰ μάθουμε ἤδη, ἐφ' ὅσον θέταμεν ὡς στόχον τὰ μένοντα παρὰ τὰ ρέοντα ἀγαθὰ. Ὑπάρχει: συγχρόνως και κατὰ ἀκόμη ἄλλο πὸν δὲν θὰ πρέπει: νὰ μᾶς διαφεύγη, και αὐτὸ εἶναι ὁ ὀφειλόμενος σεβασμὸς και τὸ καθήκον πρὸς τὸν συνάνθρωπὸν μας. Ἐτσι ἐξηγεῖται: πὸς ἡ χριστιανική ἐλπίς και ἡ χριστιανική πίστις ἔχουν μίαν ἀποστολήν ὑπομνήσεως σωστικῆς και κριτικῆς δυνάμεως. Δι' αὐτὸν πὸν ἐλπίζει, θέμα διὰ τὸ μέλλον δὲν τίθεται. Ὁ πιστὸς ἀπὸ τώρα ἐν τῇ ζωῇ συμπεριφέρεται ὅπως πρέπει, μὲ αὐτοσεβασμὸν και μὲ σεβασμὸν. Καὶ ἐνεργεῖ ἔτσι διότι: εἶναι ἐπιταγή, θέμα ἀγάπης ἐνεργοῦ, ἀμέσου δράσεως, χωρὶς ἀναβολὴ διὰ τὸν ὑποφέροντα συνάνθρωπο. Σὲ κάθε περίπτωσιν ἀνάγκης, ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους περισσότερο ὁ πλησίον ἔχει: προτεραιότητα. Εἶναι: πολὺ πῶς σημαντικό: ὁ συνάνθρωπός μας ἀπὸ ἕνα μακρυνὸ ἰδεῶδες, ἕνα στόχον, μίαν οὐτοσίαν. Διότι: ὁ πλησίον μας εἶναι πρόσωπον, εἰκὼν Θεοῦ. Μὲ ἄλλες λέξεις, πρέπει: χωρὶς ἀναβολὴ νὰ δοηθοῦμε ἕνα πρόσωπον, χωρὶς ν' ἀναβάλλουμε δι' ἀργότερα, δι' ἕνα ἀδέδαιο μέλλον. Δὲν θὰ πρέπει: νὰ θυσασθῆ τώρα, αὐτὴ τῇ στιγμή ἕνα ἀνθρώπινο πλάσμα δι' ἕνα ἀδηλον αἰῶρον. Ἐν ὀνόματι τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, θὰ πρέπει: νὰ σπεύσωμε εἰς ἀμέση βοήθειαν.

Κατὰ ταῦτα ἐπιβάλλεται: μίαν νέα ἔμφρασις στήν συμβολὴ τῆς χριστιανικῆς ἐσχατολογίας, ἡ ὁποία εἶναι: γνωστὴ στήν Δύσιν ὡς «Eschatological Penultimate» (Eschatologischer Vorbehalt). Ὁ ὅρος αὐτὸς σημαίνει: ὅτι: ἐνῶ θὰ μετέχουμε σὲ κάθε τι πὸν γίνεται πρὸς ὄφελος τοῦ ἀνθρώπινου γένους, συγχρόνως δὲν θὰ πρέπει: νὰ ξεγνοῦμε τὴν φύσιν τῶν ἀγαθῶν: ὅλα εἶναι προσωρινὰ, ἐφήμερα, πρόσκαιρα. Σὲ κρίσιμες και ἐκτάκτου ἀνάγκης στιγμῆς, οἱ χριστιανοὶ πρέπει: νὰ ἔχουν γενναῖον φρόνημα ἀποφάσεως, ἀμέσου δράσεως, ἀκόμη και μαρτυρίου. Χωρὶς ταπεινοῦς ὑπολογισμοὺς ἐνώπιον τῆς ἀνομίας

θὰ πρέπει: νὰ ἀρνοῦνται, νὰ λέγουν ὄχι. Εἰς ὀρισμένα μέρη τῆς ὑψηλοῦ εἶναι: ἔκδηλος ἡ εὐεργετική ἐπιρροὴ ἀγωνιζομένων πιστῶν. Τὸ ἀγωνιστικὸν πνεῦμα και ἡ «παρρησία» τῶν εἶναι: τόσον σημαντική ὡστε χάρις σ' αὐτὴν ἀπεφεύχθησαν: ἄδικες κίματοχυσίες, ὅπως ἐπίσης προσελήθη τυφλὴ ἐκδίκησης και ἄλλες ἀνθρώπινες ἐκδηλώσεις.

Μὲ ἄλλες λέξεις ὁ χριστιανὸς πρέπει: νὰ ἐκλέξη, ἐν γνώσει τῶν κινδύνων. Δὲν μπορεῖ: νὰ μείνη οὐδέτερος. Ὅφειλε: νὰ ἀγαθῆ εὐθύνη και διὰ τὸν ἑαυτὸ του και διὰ τὸν κόσμον, χωρὶς νὰ παύση νὰ ἐλπίζει και ν' ἀγαπᾷ τὸν κόσμον. Ἡ διακήρυξις διὰ τὴν ἐπερχομένην βασιλείαν ἀποτελεῖ ταυτόχρονα και ἕνα ἐγερτήριο: σάλπισμα ἐνδιαφέροντος, ἀρωγῆς διὰ τὸν κόσμον τώρα, αὐτὴν τὴν στιγμήν. Σ' αὐτὸν τὸν συνδυασμὸν, λύεται: και κατανοεῖται: ἡ φαινομενική διαφορά πὸν ὑπάρχει: μεταξὺ τῆς ἀποκαλύψεως και τῆς ἐσχατολογίας. Γνωρίζουμε: ὅτι: ἡ Καινὴ Διαθήκη ἐγράφη τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν κυριαρχοῦσε: ζωηρὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀποκάλυψιν και διὰ τὴν ἀμέση ἔλευσιν τοῦ Κυρίου. Δι' αὐτὸ τὸ διδόν τῆς ἀποκαλύψεως εἶναι: γεμᾶτο μὲ ἀποκαλυπτικὰς ἀλλαγροῖες, μὲ δραματισμοὺς και προφητείας. Ὅμως, αὐτὲς οἱ ἀλλαγροῖες και οἱ δραματισμοὶ δὲν θὰ ἐριμνευθοῦν μὲ ἐπίγειαν και πρόσκαιραν κριτήρια, μὲ ἕνα εἶδος ἀνθρώπινου μεσσιανισμοῦ. Μᾶλλον, ἀποτελοῦν τὸ μεταφορικὸν ἔνδυμα, τὸ μέσον πὸν ἐκφράζει: τὴν ζωηρὰν ἐλπίδα τῶν πιστῶν. Σὲ ἄλλες ἐποχὰς και σὲ ἀνεπτυγμένες κοινωνίες, οἱ ἐπιστημονικὲς κατακτήσεις και προβλέψεις θὰ προμηθεύσουν παράλληλο ὕλικὸ μὲ τὸ ὁποῖο ἡ χριστιανική πίστις θὰ ἐκφράση τὴν ἐλπίδα. Ὅμως και στὶς δύο περιπτώσεις, τόσον εἰς τὴν ἀποκάλυψιν ὅσον και εἰς τὶς ἐπιστημονικὲς προβλέψεις και προγνώσεις, δὲν μποροῦν αὐτὲς νὰ ἀντλήσουν τὴν ἐλπίδα ἀποκλειστικῶς και μόνον ἀφ' ἑαυτῶν των. Πολὺ περισσότερο δὲ θὰ ἐνισχυθοῦν ἀπὸ τὴν χριστιανική ἐλπίδα ἡ ὁποία βασίζεται: ἀφ' ἐνὸς μὲν στήν ἔλευσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατευθύνεται: πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

** * *

Ἡ χριστιανική ἐλπίς μᾶς παραπέμπει: εἰς εὐθύνες διὰ τὸν κόσμον και μᾶς ὠθεῖ: σὲ μίαν τοποθέτησιν διὰ τὸν: κ ἡ γ, ἐκεῖ ὅπου ζοῦμε. Γνωρίζουμε πολὺ καλά: ὅτι: τὰ μέτρα πὸν λαμβάνουμε μποροῦν νὰ δοηθῶν, μποροῦν νὰ μετατραποῦν σὲ ἰσχυρὸ φράγμα πὸν ὀρθώνεται: μὲν στήν πλημμύρα τοῦ κακοῦ, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ σταματήσουν τὴν πλημμύρα, νὰ ἐξαφανίσουν τὴν δυστυχίαν, νὰ ἀναχαιτίσουν, νὰ περιορίσουν τὸ κακὸ. Ὅμως δὲν πρέπει: νὰ ἀπελιζώμεθα και νὰ ἀποθαρρυνώμεθα. Μᾶλλον πρέπει: νὰ προχωροῦμεν ἀγαθοποιούντες ἔστω και μὲ μικρὰ δῆματα, πὸν εἶναι: δυνατόν νὰ γίνων μὲ τὰ περιορισμένα μέσα μας σήμερα. Ὅτι: διακρίνει: τὴν χριστιανική ἐσχατολογία ἀπὸ τὶς ἐπαναστατικὲς ἀνθρώπινες ἰδεολογίες: διαφορῶν κοινωνικῶν συστημάτων, εἶναι: ὅτι: ὁ πιστὸς ἀποφεύγει: ἐντυπωσιακὰ προγράμματα και θεαματικὲς κινήσεις, πολιτικοποιημένες. Ἰκανοποιεῖται: μὲ τὴν ταπεινὴ, ἀθόρυβὴ του προσφορά, ἔστω και τμηματικά, ἐν τῇ κρυπτῇ ἐνεργίῳ. Προχωρεῖ: μὲ μικρὰ

θήματα καίτοι. αναγνωρίζει: ότι αυτά δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά σταγόνα στὸν ὠκεανό. Ὅμως πρέπει νὰ ἐνθαρρύνεται καὶ ὄχι ν' ἀπογοητεύεται. Διότι τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος ρυθμίζει ὁ Θεὸς καὶ ὄχι οἱ ἄνθρωποι, οὔτε οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς.

Προκειμένου περὶ τῆς διαφορότητος στὴν Δυτικὴν σκέψιν τῶν δύο βασιλείων, τοῦ ἐπιγείου καὶ τοῦ ἐπουραγίου, ὁ Ι. Αὐγουστίνος εὗρεθῆ πρό διλήμματος. Ἀντιθέτως, οἱ Πατέρες σαφῶς ἠμιλοῦν ὅτι ὁ θαπτισθεὶς ἐκλήθη νὰ γίνῃ συν-ἐργάτης τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος σὰν συνεργάτης τοῦ Θεοῦ ἐπωμίζεται βαρεὶὰ εὐθύνη διὰ τὴν ἐπιστασία τοῦ κόσμου, διὰ τὴν προαγωγή καὶ τὴν στήριξά του. Θὰ μπορούσαμε νὰ δικαιολογήσουμε ὅλα αὐτὰ τὰ ἐνδιάμεσα στάδια μόνον ὅταν κατανοήσουμε ὅτι τὸ «καινόν» εἶναι καθ' ὅδον καὶ ὅτι τόσον ἢ ἐλπίς, ὅσον καὶ ἡ ἀγάπη θὰ ἐπικρατήσουν διότι στηρίζονται στὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἡ συνέργασία αὐτὴ τοῦ πιστοῦ διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πλήρη προθυμίαν του. Ἄς ἀνατρέξωμεν στὰ ἀνθρώπινα προκειμένου ἢ πρότασις αὐτὴ νὰ γίνῃ κατανοητὴ. Ὅποιος γεννᾶται εἰς μίαν χώραν ὅπου ἐπικρατεῖ βασιλικὸν πολιτεύμα, αὐτομάτως γίνεταί ὑπήκοος τοῦ βασιλείου αὐτοῦ. Ἀντιθέτως, στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὁ καθεὶς δὲν ἀναγνωρίζεται ὡς ὑπήκοος, διότι ὁ ὑπήκοός της γίνεταί με ἀγῶνες καὶ θυσίας. Δὲν τοῦ παρέχονται τὰ δῶρα καὶ τὰ προνόμια ἐφ' ὅσον δὲν κινητοποιηθῆ ὅλος ὁ ἐσωτερικὸς του κόσμος, δὲν στραφοῦν αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς του ἀπὸ τὸν ἐγωισμό καὶ τὰ τόσα εἰδῶλα πρὸς τὸν Βασιλέα Χριστόν. Καὶ ὅλα αὐτὰ προϋποθέτουν ἐλευθέραν ἀποδοχήν, ἐλευθέραν στροφὴν πορείας, διώματος, καθημερινῆς ζωῆς. Ἐκαί, στοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ: «ὅστις θέλει...» παίζεται ἡ εἰσοδοχὴ ἢ ἡ ἀπόρριψίς μας ἐκ τῆς Βασιλείας.

Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι προσιτὴ καὶ ἀνοικτὴ δι' ὅλους. Ὁ Κύριός της, προσκαλεῖ ὅλους. Δὲν εἶναι ἀναγκαστικὴ ἢ πολιτογράφησις καὶ ἢ ἐνταξίς, ἀλλὰ προαιρετικὴ, καὶ τοῦτο διότι σέβεται τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν μας. Οὕτως, ἀρχαῖος ρήτωρ τοῦ 8' αἰῶνος, ἴσως διάκονος, ὁ Themistios, Orat. 5 εἰς Ἰουδιανόν, παρατηρεῖ:

«Ὅν ἀγνοεῖς ὅτι μὴ πάντα ἔγνωσι τῷ βασιλεὶ διάσασθαι τοὺς ὑπηκόους, ἀλλ' ἔστιν αὐτῷ τὴν ἀνάγκην ἐκπέφυγε καὶ ἀπειλῆς ἔστι κρείττω καὶ ἐπιτάγματος, ὡς περ ἢ τε ἄλλη ξύμπασα ἀρετὴ καὶ μάλιστα ἢ περὶ τὸ θεῖον εὐλάβεια καὶ ὅτι χρὴ προηγεῖσθαι τῶν ἀγαθῶν τούτων ὅτι μὲλλει μὴ πεπλασμένως ὑπάρξειν ἀδίαστον τὴν ὁρμὴν τῆς ψυχῆς καὶ αὐτοκρατῆς ἐκούσιον πάνυ σοφῶς κατανοήσας». (Καὶ παρὰ Πλάτων: Πρωταγ. 327α).

Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός (Λόγος 2,15, PG 35, 424-425), τονίζει τὴν πλήρη ἐλευθερίαν:

«Μὴ βία κατάρξειν, ἀλλὰ πειθοὶ προσάξεσθαι... φιλεῖ γὰρ τὸ διασθέν, ὡς περ φυτὸν βία χειρὶ μετασπώμενον, εἰς ἐκπυτὸ πάλιν ἀφεθὲν ἀνατρέχειν»

καὶ ἀλλοῦ ὑπενθυμίζει: ὅτι μετὰ τὴν βίαν λαμβανόμεναι ἀποφάσεις ὀδηγοῦν εἰς ἀποτυχίαν:

«Φιλεῖ τὸ βία κρατούμενον ἐλευθεριάζειν ποτὲ καιροῦ λαθόμενον» (Λόγος 12,6, PG 35, 8496).

Παρόμοια θὰ συναντήσωμεν καὶ ἀλλοῦ:

«Ἴνα μὴ διασθῶμεν, ἀλλὰ πεισθῶμεν' τὸ μὲν γὰρ ἀκούσιον οὐδὲ μόνιμον' ὡς περ αὐτὴ βία κατέχεται τῶν ρευμάτων ἢ τῶν φυτῶν' τὸ δὲ ἐκούσιον μονιμώτερον τε καὶ ἀσφαλέστερον» (Or. 12,5).

Τὰ διαστάσεις τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου ἱκανοῦ νὰ δεχθῆ τὴν ἀλήθειαν ἢ νὰ τὴν ἀπορρίψῃ, πρόσζεε καὶ Ἀθανάσιος ὁ Ἀλεξανδρείας (Κατὰ Ἀρειαν. 67,2):

«... θεοσεβείας μὲν γὰρ ἴδιον μὴ ἀναγκάζειν, ἀλλὰ πείθειν' καὶ γὰρ ὁ κύριος αὐτὸς οὐ βιάζόμενος, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει διδοὺς ἔλεγε πᾶσι...».

Με συντομίαν δὲ ἀποφαίνεται Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός:

«φύσεως ἀντιπραττούσης κατὰ τὰ πάντα» (PG 96,379 C).

«Βασιλεία δὲ ἐκούσιόν τι καὶ οὐ βίαιον» (Or. 34 περὶ τῆς ἀρχῆς).

«Βουλομένων γάρ, οὐ τυραννουμένων τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον» (Γρηγ. Ναζ. Or. 12,5, PG 35,8496 πρόβλ. καὶ Πλάτων Πολιτικὰ 276ε).

Καὶ στοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους ἡ ἐλευθερία ἀπόφασις, χωρὶς ψυχολογικὰς πιέσεις ἢ ἐκδικασμοὺς καὶ ἀπειλὰς, ἐθεωρεῖτο ἀναφαίρετον δικαίωμα κάθε ἐλευθέρου πολίτου. Παρὰ τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰς ἀτελείας τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ κόσμου, ἀποτελεῖ ἄξιον θαυμασμοῦ ἢ ἀνεπίτυγμένη ἀντίληψις τοῦ φυσικοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθερίας. Βεβαίως ὑπῆρχον δούλοι καὶ ταξικαὶ διακρίσεις. Ὁ πολῦτης ὅμως ἔχαιρε ἐλευθερίας, εἰς τοιοῦτον μάλιστα βαθμόν, ὥστε ὁ Ἐπίκτητος μετὰ δικαίαν ὑπερηφάνειαν νὰ διακηρύττῃ: «ἐλευθερός ἐστιν ὁ ζῶν ὡς βούλεται» (Diss 4,1).

ΤΕΛΟΣ

† Ὁ Σηλυδρίας ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

“ΙΝΑ ΜΗ ΜΩΜΗΘΗ Η ΔΙΑΚΟΝΙΑ,, *

(Β' Κορ. στ' 3-4)

Ἐκθεσις Πεπραγμένων τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»

(Ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1980 ἕως Αὐγούστου 1983).

ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ Ἐπισκόπου Ἀνδρούσης Ἀναστασίου
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ ΤΟΜΕΥΣ

8. ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Τὴν ἀνοίξιν τοῦ 1968 ἰδρύθη ἐν τῇ Α.Δ. τὸ «Γραφεῖον Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς» — μετὰ προετοιμασίαν πολυετῆ τῆς γνωστῆς Ἱεραποστολικῆς ὁμάδος «Πορευθέντες», ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς συστάσεώς της (1959) εὑρίσκετο εἰς στενὴν συνεργασίαν μετὰ τῆς Α.Δ.

Ἀρμοδιότητες τοῦ Γραφείου τούτου εἶναι:

Α) Ἡ ἐνίσχυσις τῶν Ἱ. Μητροπόλεων τῶν χωρῶν Ἱεραποστολῆς. Β) Ἡ χορήγησις ὑποτροφῶν καὶ βοηθημάτων εἰς ἀλλοδαποὺς φοιτητὰς καὶ ἡ ἐν γένει μέριμνα διὰ τὰς σπουδὰς τῶν ἐν Ἑλλάδι. Γ) Ἡ διοργάνωσις τῆς «Ἑβδομάδος Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς» καὶ λοιπῶν συναφῶν ἐυκαιριῶν διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῆς ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς. Δ) Ἐκδόσεις λειτουργικῶν καὶ κατηχητικῶν βιβλίων εἰς γλώσσας Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας.

Τὸ Γραφεῖον διηκόνησεν ἐπὶ 15ετίαν τὴν Ἱεραποστολικὴν προσπάθειαν εἰς παλαιὰ καὶ νέα σύνορα τῆς Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας, μετὰ τὴν βεβαιότητα ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο συνιστᾷ ἔκφρασιν ζωῆς τῆς «μῆδης, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας».

Α) Συμπαράστασις εἰς Ἱεραποστολικά κλιμάκια

Ἱ. Μητρόπολις Κεντρῶας Ἀφρικῆς

1. Εἰς τὸ Ζαῖρ, τὸ ὁποῖον ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κεντρῶας Ἀφρικῆς, λειτουργοῦν 2 Ἱεραποστολικά κέντρα· εἰς τὴν Κανάνγκα καὶ τὸ Κολουέζι· 28 ἐνορίαὶ ἰθαγενῶν εἶναι διασκορπισμέναι εἰς τὰς πόλεις, Κινσάσα, Κανάνγκα, Λουμπουμπάσι, Λικάσι καὶ Κολουέζι. Τὰς ἀνάγκας τῶν ἐνοριῶν αὐτῶν καλύπτουν 10 ἰθαγενεῖς ἱερεῖς καὶ 2 διάκονοι· οἱ πιστοὶ ἀνέρχονται περίπου, εἰς 7.000.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 602 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 20 τεύχους.

Ἀνταποκρινόμενον εἰς διάφορα αἰτήματα τοῦ ἀρμοδίου Μητροπολίτου τὸ Γραφεῖον κατὰ τὸ ἐν λόγῳ διάστημα ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν τὸ ποσὸν τῶν 9.742.309 δρχ. πρὸς κάλυψιν τῶν ἐξῆς ἀναγκῶν: Λειτουργίαν καὶ διατροφήν τοῦ κλιμακίου τοῦ Κολουέζι· λειτουργίαν τοῦ μαθητικοῦ οἰκοτροφείου τοῦ Κολουέζι· ἀνέγερσιν ἱερῶν ναῶν· ἀνέγερσιν ἐκπαιδευτηρίου εἰς τὴν Κανάνγκαν· ἀγορὰν ρουχισμοῦ· πορισμὸν συσσιτίου καὶ διδασκτρῶν ἀπόρων ὀρθοδόξων ἰθαγενῶν σπουδαστῶν· ἐπέκτασιν τοῦ ἀναπτυξιακοῦ γεωργικοπτηνοτροφικοῦ προγράμματος εἰς τὸ Κολουέζι.

Ἐπίσης ἠγοράσθησαν καὶ ἐστάλησαν τὰ κάτωθι εἶδη: 912 ἀντίτυπα λειτουργικῶν καὶ θεολογικῶν βιβλίων (εἰς τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν ἑλληνικὴν), 400 ἀντίτυπα ἐκ τῶν βιβλίων τῆς παιδικῆς σειρᾶς «Ἡ Ἁγία Γραφή γιὰ σὰς παιδάκια» (εἰς τὴν γαλλικὴν), 50 χγμ. γραφικῆς ὕλης.

Διὰ τοὺς ἰ. ναοὺς: 13 κῶδωνες, 1 δισκοπότηρον, 20 λειτουργικὰ Ἱερά Ἐδαγγέλια, 1 εἰκὼν ἀγιογραφημένη, ἱερατικαὶ στολαί, 2 μανουάλια, 6 κηροπήγια, 1 θυμιατήριον, 1 πολυέλεος ὀρειχάλκινος, 4 πολυέλεοι, 1 κανδήλα, 10 τεμάχια διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν εἰδῶν, 30 εἰκόνες, 10 χγμ. θυμιάματος.

Διὰ τὰ ἀγροκτῆματα τῆς Ἱεραποστολῆς: 1 σπαρτικὴ μηχανή, 1 ψευκαστικὴ συσκευή, 1 ραντιστήριον, 5 τεμάχια γεωργικῶν ἐργαλείων, 44 τεμάχια ἐργαλείων χειρὸς, 8 σκαπάναι (τσάπαι), 6 σκαλιστικὰ ἐργαλεῖα, 1 χειροκίνητον σκαπτικὸν μηχανήμα, 339 τεμάχια κτηνοτροφικῶν ἐργαλείων, 2 τεμάχια πτηνοτροφικῶν ἐργαλείων, 12 φιάλαι ἐντομοκτόνου, 1 κιβώτιον καὶ 45 χγμ. κτηνιατρικῶν φαρμάκων, 1590 χγμ. φυτοφαρμάκων, 2000 πτηνοτροφικαὶ κάρται, 50 μέτρα σύρματος, 10 τόννοι λαμαρίνας, 1 μεπετονιέρα, 1 μετροταινία, 1 ἀναβατό-τόριον, 1 ζυγὸς ἀκριβείας, 1 ἠλεκτρικὸς πρίων.

Διὰ τὰ γραφεῖα: 1 γραφομηχανὴ χειροκίνητος, 2 ἀριθμομηχαναὶ γραφείου, 2 ἀριθμομηχαναὶ τσέπης, 30 τεμάχια χαρτοταινιῶν γραφομηχανῆς, 7 τεμάχια ἀνταλλακτικῶν πολυγράφου, 1 φωτογραφικὴ μηχανὴ μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων της, 26 τεμάχια φωτογραφικοῦ ὕλικου, 15 τεμάχια θηκῶν φωτοειδῶν διαφανειῶν, 1 λαμπτήρ ἰωδίου, 5 τεμάχια ἀνταλλακτικῶν κινηματογραφικῆς μηχανῆς.

3 δοχεῖα ἐλαίων, 4 δοχεῖα ἐλαιολάδου, 870 χγμ. φαρμάκων, ἐμβολίων, νοσηλευτικοῦ καὶ χειρουργικοῦ ὕλικου, 6 δέματα μετὰ διάφορα φάρμακα.

150 μικροεξαρτήματα ποδηλάτων καὶ 221 μικροεξαρτήματα αὐτοκινήτου.

Ἡ δαπάνη διὰ τὴν ἀγορὰν μέρους ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰδῶν ἀνήλθεν εἰς τὸ ποσὸν τῶν 998.077 δρχ., καὶ διὰ τὴν ἀποστολὴν των κατεβλήθησαν περίπου 593.000 δρχ.

Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ περίοδον (1980-83) εἰς τὸ ἔργον τοῦ π. Χαρίτωνος Πνευματικάκη, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν φροντίδα τοῦ κλιμακίου τῆς Κανάνγκας, συμπαραστάθησαν ὁ π. Ἰγνάτιος Μαδενλίδης, αἱ ἀδελφαὶ νοσοκόμοι: Ὀλγα Παπασαράντη, Μυρσίνη Κανελλῆ, Εὐαγγελία Καλομοίρη καὶ ἡ διδασκάλισσα Ἄννα Μαντζουρίδου ἐπίσης μεγάλην οἰκονομικὴν βοήθειαν προσέφεραν ὁ ἐν Πάτρα ἐδρεύων «Σύλλογος Ὁρθόδοξου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς "Ὁ Πρωτόκλητος"».

Υπεύθυνος τοῦ κλιμακίου τοῦ Κολουέξι ἀπὸ τὸ 1978 εἶναι ὁ π. Κοσμάς Γρηγοριάτης. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ συνειργάσθησαν μαζί του ὁ πατήρ του Δημήτριος Ἀσλανίδης, ὁ ὀδοντίατρος Θάνος Τζῶτζος, ἡ ἀδελφὴ νοσοκόμος Ἐλένη Κεχαγιόγλου, καὶ οἱ: Ἀπόστολος Διαρεμές, Κωνσταντῖνος Φιλίππου, Παναγιώτης Πολυχρονόπουλος. Ἐπίσης εἰργάσθησαν εἰς ἄλλας ἐνορίας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως οἱ: Ἰουστίνος Παλυβάς, π. Βασίλειος Ρίττης. Τὰ ἔξοδα μεταβάσεως εἰς τὸ Ζαῖρ πολλῶν ἐκ τῶν ἀνωτέρω καὶ τινῶν ἄλλων (συνολικῶς 15 προσώπων) ἐκάλυψε τὸ Γραφεῖον Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς.

Ἱ. Μητρόπολις Εἰρηνοπόλεως

2. Ἡ Ἱεραποστολικὴ δραστηριότης τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἐκτείνεται εἰς τὰς τρεῖς χώρας τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς: Κένυαν, Οὐγκάνταν, Τανζανίαν. Συνολικῶς ὑπάρχουν ἐδῶ 115 ἐνορίαὶ καὶ 69 μικραὶ ὀρθόδοξοι κοινότητες, ὁ δὲ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν πιστῶν ὑπολογίζεται εἰς 53.000.

Ἀναλυτικώτερον: Εἰς τὴν Κένυαν 80 ἐνορίαὶ καὶ 55 κοινότητες, τῶν ὁποίων τὰς ἀνάγκας διακονοῦν 28 ἰθαγενεῖς ἱερεῖς. Εἰς τὴν Οὐγκάνταν 26 ἐνορίαὶ ὀρθόδοξοι καὶ 3 μικραὶ κοινότητες, ἐξυπηρετούμεναι ἀπὸ δύο ἰθαγενεῖς ἐπισκόπους (ὁ εἰς, ὁ Νειλουπόλεως Χριστοφόρος, ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον τὸν Ἰούνιον 1982) καὶ 13 ἰθαγενεῖς ἱερεῖς. Εἰς τὴν Τανζανίαν 9 ἐνορίες καὶ 11 μικραὶ κοινότητες ἐξυπηρετούμεναι ὑπὸ ἐνὸς ἱερέως. Κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν λόγῳ συρροῆς διαφόρων δυσκολιῶν ἢ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν Ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ παρουσίασε στασιμότητα καὶ ἐσωτερικὰς ἀναστατώσεις.

Τὸν Νοέμβριον 1981 ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, τῇ συναινέσει τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ φροντίς διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἐκεῖ Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἱεραποστολῆς εἰς τὸν γράφοντα.

Πρὸς ἀνταπόκρισιν εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ Τοποτηρητοῦ τῆς Μητροπόλεως Εἰρηνοπόλεως καὶ ἀντιμετώπισιν δυσχερεστάτων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν δημιουργηθῆ εἰς τὴν «Ἀφρικανικὴν

Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Κένυας» μετὰ τὴν καθάρεισιν τοῦ μέχρι τοῦ 1979 κενυάτου ἐπισκόπου G. Gathuna, μετέβημεν ἐπανειλημμένως εἰς Ἀνατολικὴν Ἀφρικὴν, κυρίως κατὰ τὰ δαστήματα τῶν ἐν Ἑλλάδι διακοπῶν, Χριστουγέννων, Πάσχα, θέρους (18 Δεκ. 1981 ἕως 17 Ἰαν. 1982 · 4 Ἀπρ. ἕως 22 Μαΐου 1982 · 24 Ἰουλ. ἕως 14 Σεπτ. 1982 · 12 Ὀκτ. ἕως 2 Νοεμ. 1982 — 9 Σεπτ. 1983 ἕως 8 Ὀκτ. 1983).

Πρώτη ἐνέργεια ἡμῶν ὑπῆρξεν ἡ ἀποπεράτωσις καὶ ἐπισκευὴ τῶν κτιρίων τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς ἐν Ναϊρόμπι, ἡ ὁποία ἀνῆγγέρθη ἐξ ὀδοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ὀνομασθεῖσα «Πατριαρχικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος ὁ Γ'». Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν διετέθη ὑπὸ τῆς Α.Δ. τὸ ποσὸν τῶν 4.300.000 δρχ.

Ἀπὸ τὸν Σεπτέμβριον 1982 ἤρχισεν ἡ λειτουργία τῆς Σχολῆς μετ' 7 καθηγητὰς καὶ 15 ἱεροσπουδαστὰς· λήγοντος τοῦ 1983 ὁ ἀριθμὸς τῶν θὰ ἀνέλθῃ εἰς 44. Κατὰ τὴν τελευταίαν διετίαν ἐχειροτονήθησαν 2 ἱερεῖς καὶ 3 ὑποδιάκονοι, ἐβαπτίσθησαν δὲ περίπου 7.000.

Συνολικῶς κατὰ τὸ ἐν λόγῳ διάστημα ἐστάλη εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν τὸ ποσὸν τῶν 11.325.685 δρχ. Πλὴν τῆς μνημονευθείσης δαπάνης διὰ τὴν Σχολὴν τὰ χρήματα ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὴν συντήρησιν καὶ μετακίνησιν τῶν Ἱεραποστολικῶν ἐργαζομένων, ἀποπεράτωσιν ἡμιτελῶν ναῶν, ἀνεγερσιν νηπιαγωγείων, ἐπιδόματα ἱερέων κ.τ.λ.

Ἐστάλησαν εἰς τὴν Κένυαν, διὰ τὰς λειτουργικὰς ἀνάγκας: 3 εἰκόνες ἀγιογραφημέναι, 60 εἰκόνες χάρτιναι (Χριστοῦ, Θεοτόκου), 200 σταυροὶ, 10 σφραγίδες προσφόρου, 2 δοχεῖα διὰ τὸ Ζέον, 1 θυμιατήριον, 8 κανδήλαι, 2 κηροπήγια, 2 δίσκοι ἱεροῦ, 2 πεντάκηρα, 10 εἰκόνες ξύλιναι, καλύμματα Ἀγίας Τραπέζης, 14 χγμ. θυμιάματος, 480 ἀσημένιοι σταυροὶ μετὰ ἀλυσίδος, 70 κηρία Ἀγίας Τραπέζης, 12 φιάλαι νόματος, 25 μάκτρα θ. Κοινωνίας, 5 ράσα, 5 ἱερατικαὶ στολαὶ, 2 πόλοι, διάφορα ἐκκλησιαστικὰ σκευῆ, ἐκκλησιαστικὰ εἶδη, ἐκκλησιαστικὰ ἐπιπλα, 220 δίπτυχα ξύλινα, 300 χάρτιναι εἰκόνες διαφόρων ἁγίων, 16 χγμ. κηρίων.

699 ἀντίτυπα βιβλίων λειτουργικῶν καὶ θεολογικῶν εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἀγγλικὴν, 500 τεύχη τῆς σειρᾶς «Ἡ Ἁγία Γραφή γιὰ σὰς παιδάκια» εἰς τὴν ἀγγλικὴν, τὴν κικούγιου καὶ λουγκάντα, 21 δέματα μετὰ διάφορα βιβλία, 66 κασσέτται μετὰ ἐκκλησιαστικὸς ὕμνους.

Διὰ τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν: 1 ἠλεκτρικὴ γραφομηχανή, 12 ταινίαι γραφομηχανῆς, 8 ταινίαι διορθωτικαὶ γραφομηχανῆς, 3 κεφαλαὶ-μπαλάκια γραφομηχανῆς, 1 γραφομηχανὴ κοινὴ, 1 ἀριθμομηχανὴ τσέπης, 1 μαγνητόφωνον, 1 βαρόμετρον, 1 χύτρα SEB.

1 δέμα μετὰ φάρμακα, 248 δέματα μετὰ ρουχισμόν, 7 δέματα μετὰ παιχνίδια, 18 καθίσματα-θρανία, 50 μ. πλαστικοῦ σωλῆνος ποτίσματος, 2 δοχεῖα ἐλαιολάδου, παιδικαὶ τροφαὶ κ.ἄ.

Τὰ ἀνωτέρω εἶδη προήλθαν ἐκ δωρεῶν διαφόρων πιστῶν καὶ ἐξ ἀγορῶν πραγματοποιηθεισῶν ὑπὸ τοῦ Γραφείου, ἀξίας 842.389 δρχ., διὰ τὴν ἀποστολὴν των δὲ ἐδαπανήθη τὸ ποσὸν τῶν 557.047 δρχ.

Είς την Ουγκάνταν εστάλησαν:

1 κολυμβήθρα άγιασμού, 5 καλύμματα Άγίας Τραπέζης, 10 γχη. θυμιάματος, 300 γχη. φαρμάκων, 1 δέμα με ρουχισμόν και 1 δέμα με έντυπα. Τά έξοδα άποστολής των εφθασαν τό ποσόν τών 98.541 δρχ.

Είς την Όρθόδοξον Έκκλησίαν έν Ουγκάντα άνήκει ή κλινική «Τίμιος Σταυρός», την όποιαν διευθύνει ό δρ. Δημήτριος Μουμπάλης. (Ούτος έσπούδασεν είς την Έλλάδα με έξοδα τής Α.Δ.). Τό Γραφείον εκάλυψε τά έξοδα ταξιδίου του είς Άθήνας (δρχ. 48.200) διά νά λάβη τό διδακτορικόν του δίπλωμα και τόν ένίσχυσε με τό χρηματικόν ποσόν τών 80.000 δρχ., προκειμένου νά έπισκευάση την καταστραφείσαν κατά τόν εμφύλιον πόλεμον του 1980 οίκίαν του. Τέλος παρέχεται μηνιαία οικονομική ένίσχυσις τών 5.000 δρχ. είς τόν γέροντα π. Όβαδία Μπασαγιακιτάλο άπό τό έτος 1980 (σύνολον δρχ. 180.000).

Είς τό ιεραποστολικόν έργον έν Άνατολική Άφρική ειργάσθησαν κατά τό διάστημα τούτο (έως Αύγουστου 1983) οί κάτωθι: Άνδρέας Τηλλυρίδης, αί μοναχή Μαριάμ, Γαληνή, Είρήνη, ή δις Άργυρώ Κοντογεώργη και είς μικρά διαστήματα οί Άρχιμανδρίται : Άμφιλόχιος Τσοϋκος, Άντώνιος Ρωμαίος, Πορφύριος Παπαρούπας, ή ήγουμένη Εϋδοκία, ή μοναχή Γερασίμη, ό κ. Φουρνάρης και οί Δίδες: Σ. Δογάνη, Ε. Βουλγαράκη, Γ. Χριστοπούλου, Π. Κουφογιάννη και Αϊκ. Πασχαλίδου.

1. Μητρόπολις Άκκρας

3. Δύο νέοι όρθόδοξοι πυρήνες ίθαγενών έδημιουργήθησαν προσφάτως είς τό Καμερούν και την Γκάνα. Αί περιοχαι αύται άνήκουν είς την δικαιοδοσίαν τής 1. Μητροπόλεως Άκκρας. Είς την Γκάνα τόν Σεπτέμβριον 1982 προσήλθεν είς την Όρθόδοξίαν μία σημαντική όμάς ίθαγενών, περι τούς 1.000, και έχειροτονήθησαν 5 ιερείς και 2 διάκονοι. Σήμερον οί ίθαγενείς πιστοί έδω φθάνουν τούς 1.650. Η «όμάς» αύτη διετήρει άπό μακροϋ στενάς σχέσεις με την Έλληνικήν Έκκλησίαν— δύο μάλιστα μέλη της, νυν διάκονοι, σπουδάζουν άπό τριετίας είς την Θεολογικήν Σχολήν του Πανεπιστημίου Άθηνών, διαμένοντες είς τό Θεολογικόν Οίκοτροφείον τής Α.Δ.

Είς τό Καμερούν, τας ανάγκας τής μικρής όρθόδοξου κοινότητος καλύπτουν οί δύο προσφάτως χειροτονηθέντες άφρικανοί ιερείς.

Είς την 1. Μητρόπολιν Άκκρας διετέθη τό ποσόν τών 400.000 δρχ. διά τας διαφόρους ανάγκας τών ιεραποστολικών αύτων πυρήνων.

Έπίσης, εστάλησαν υπό του Γραφείου τά κάτωθι: 2 σεραι έρωδν σκευών Θ. Εϋχαριστίας, 2 θυμιάτα, 2 κηροπήγια Άγ. Τραπέζης, 1 δοχείον διά τό Ζέον, 2 κανδήλαι, 3 λόγχοι, 2 Εϋαγγέλια Άγ. Τραπέζης (μεσαιού σχήματος), 4 σεραι καλυμμάτων ί. σκευών Θ. Εϋχαριστίας, 4 άντιμήνια,

5 ιερατικά στολαί, 3 διακονικά στολαί, 7 ζωστικά, 20 βαπτιστικοί χιτώνες, 1.000 μεταλλικοί σταυροί, 4 άντίτυπα Εϋχολογίου είς την άγγλικήν, 200 άντίτυπα βιβλίων λειτουργικών και θεολογικών είς την άγγλικήν, 135 χάρτιναι εικόνες επί ξύλου, 50 χάρτιναι εικόνες διαφόρων άγιών, 2 γχη. θυμιάματος, 4 φιάλαι νάματος, 200 δίπτυχα με τό κείμενον τής Δοξολογίας είς την γλώσσαν Φάντι, 50 τεμάχια σημάτων κατηχητικού σχολείου, και 10 γχη. φαρμάκων.

Η δαπάνη διά την άγοράν και άποστολήν τών άνωτέρω άνήλθεν είς τό ποσόν τών 224.862 δρχ.

Τό Γραφείον εκάλυψε τά έξοδα διά την μετάβασιν είς την πατρίδα των, κατά την διάρκειαν του θέρους του 1981 και 1982, τών δύο φοιτητών τής Θεολογίας του Δανιήλ Άϊντό και του 1. Ιακώβου Σέϋ. Ούτοι διοργάνωσαν Κατηχητικά Σεμινάρια διδασκαλίας τής Όρθοδοξίας και προητοίμασαν τό έδαφος διά την επίσημον εισδοχήν τής κοινότητος των είς τό Πατριαρχείον Άλεξανδρείας. Ο π. Δανιήλ μετέφρασε διά πρώτην φοράν την Θ. Λειτουργίαν του Άγ. 1. Ιωάννου του Χρυσοστόμου είς την γλώσσαν Φάντι.

4. 1. Μητρόπολις Άξώμης

4. Είς την 1. Μητρόπολιν Άξώμης κατά την έν λόγω τριετίαν διετέθη, κατ' έξαιρέσιν, τό ποσόν τών 560.000 δρχ., καίτοι είς αύτην δέν ύπάρχουν όρθόδοξοί ίθαγενείς ένορία ούτε ιεραποστολικοί σταθμοί. Έπίσης εστάλησαν τά κάτωθι:

190 άντίτυπα λειτουργικών και θεολογικών βιβλίων, 360 άντίτυπα διαφόρων φυλλαδίων, 200 σήματα κατηχητικού σχολείου, 1 άρχιερατική στολή, 3 ιερατικά στολαί, καλύμματα τιμίων Δώρων, 1 άντιμήνσιον, 1 γραφομηχανή, 10 μέτρα ύφασματος διά κατασκευήν ένδυμάτων, 10 μέτρα ύφασματος διά την κατασκευήν κλινοσκεπασμάτων. Η δαπάνη διά την άγοράν και άποστολήν τούτων άνήλθεν είς 50.035 δρχ.

Τέλος τό Γραφείον εκάλυψε τά έξοδα μεταβάσεως είς την Αίθιοπίαν δύο πρεσβυτέρων.

5. 1. Μητρόπολις Ν. Ζηλανδίας

5. α) 1. Ιεραποστολή Κορέας: Είς τό κλιμάκιον αύτό εστάλη υπό και μέσω τής Α.Δ. τό ποσόν τών 21.792.330 δρχ. πρός κάλυψιν μέρους τών έξόδων διά: την άνέγερσιν νέου κτιρίου του Νηπιαγωγείου, την άγοράν του οικήματος του ί. ναού είς Πουσάν, την άποπεράτωσιν τών κατοικιών τών κληρικών, την έκδοσιν λειτουργικών βιβλίων, έγκατάστασιν δεξαμενών πετρελαίου, θέρμανσιν και ήλεκτροφωτισμόν του ί. Ναού τής Σεούλ και του ιεραποστολικού κέντρου, μισθοδοσίαν του διευθυντού τής εκκλησιαστικής χορωδίας, επίδομα του εκει εργαζομένου άρχιμ. π. Σωτηρίου Τράμπα, σπουδές άπόρων φοιτητών και μαθητών τής όρθόδοξου κοινότητος, άγοράν οικόπεδου είς 1. Ιντσόν διά την άνέγερσιν ί. ναού.

Έστάλησαν επίσης: 4 εικόνες άγιογραφημένοι, 1 πολυέλεος, 3 μανουάλια, 2 έξαπτέρυγα, 1 κάλυμμα Άγ. Τραπέζης, 1 άρχιερατική ράβδος, 50 λιβανιστηράκια, 258 άντίτυπα θεολογικών βιβλίων, 1 σειρά λειτουργικών βιβλίων, 30 άντίτυπα διαφόρων βιβλίων.

β) Ἰνδία: Μὲ σκοπὸν τὴν δημιουργίαν ὀρθοδόξου ἱεραποστολικοῦ πυρῆνος μετέβη εἰς τὴν Καλκούταν ὁ ἀρχιμ. π. Ἀθανάσιος Ἀνθίδης. Διὰ τὴν κάλυψιν τῶν βασικῶν του ἀναγκῶν ἔλαβε τὸ ποσὸν τῶν 50.000 δρχ. Ἠγοράσθησαν καὶ ἀπεστάλησαν ἐπίσης: 72 ἀντίτυπα λειτουργικῶν βιβλίων εἰς τὴν ἀγγλικὴν καὶ ἱερὰ σκεύη καὶ καλύμματα διὰ τὴν τέλεσιν τῆς Θ. Εὐχαριστίας.

6. Συμβολικὴν συμπαραστάσιν εἰς τὸ ἔργον ἄλλων Ἱ. Μητροπόλεων τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ἀποτελεῖ ἡ ἀποστολὴ ἐβδομαδιαίως 500 τευχῶν τοῦ φυλλαδίου «Φωνὴ Κυρίου» εἰς τὴν Ἱ.Μ. Ἰωαννουπόλεως, 100 φύλλων εἰς Ἱ.Μ. Ζιμπάμπουε, 150 φύλλων εἰς Ἱ.Μ. Σουηδίας, 300 φύλλων εἰς Ἱ.Μ. Γερμανίας καὶ 10 φύλλων εἰς Ἱ.Μ. Ν. Ζηλανδίας.

Εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἰαπωνίας ἐστάλησαν 37 ἀντίτυπα ὀρθοδόξων βιβλίων, 12 κασσέτται βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ μερικοὶ δίσκοι.

Β) Χορηγήσεις ὑποτροφιῶν καὶ βοηθημάτων εἰς ἄλλοδαποὺς σπουδαστάς

Ἐτερος βασικὸς στόχος τοῦ Γραφείου εἶναι ἡ κατάρτισις στελεχῶν ἐκ τοῦ ἰθαγενοῦς πληθυσμοῦ τῶν χωρῶν ὅπου ἀσκεῖται ἡ ἱεραποστολή, ὥστε νὰ ἀναλάβουν ἐν καιρῷ ἱεραποστολικὸν ἔργον (κατήχησιν, ἱατρικοὺς σταθμοὺς κ.λπ.).

Αἱ ὑποτροφίαι καὶ τὰ ἐπιδόματα δίδονται εἰς τοὺς ἄλλοδαποὺς σπουδαστάς, οἱ ὅποιοι σπουδάζουν εἰς τὰς διαφόρους Πανεπιστημιακὰς Σχολὰς, καὶ κυρίως τὴν Θεολογικὴν, τῇ συστάσει τῶν ἁρμοδίων Σεβ. Μητροπολιτῶν.

Κατὰ τὸ ἐν λόγῳ διάστημα ἐδόθησαν 17 ὑποτροφίαι ὕψους 2.669.460 δρχ. εἰς τοὺς:

1. Χαριτίνην Μουαούρε, ἐκ Κέννας. 2. Ἡλίαν Ὀντιέκ, ἐκ Κέννας. 3. Σίμων Νγκόδο, ἐκ Κέννας. 4. Σαμουήλ Κιαράχου, ἐκ Κέννας. 5. Δαβίδ Ντζουγκούνα, ἐκ Κέννας. 6. Δε.ν. Καμπερέρε, ἐκ Κέννας. 7. Ἰωσήφ Καμάου, ἐκ Κέννας. 8. Πέτρον Ντούγκου, ἐκ Κέννας. 9. Νικόλαον Ματόβου, ἐξ Οὐγκάντας. 10. Γαβριήλ Ντζάμπα, ἐκ Ζαῖρ. 11. Ἄγγελον Τσαντίκ, ἐξ Αἰθιοπίας. 12. Ἀμπτόν Μεσσίνα, ἐκ Καμερούν. 13. Χερουβὶμ Κίμ, ἐκ Κορέας. 14. Ἄγγελον Γιού, ἐκ Κορέας. 15. Γρηγόριον Κού, ἐκ Κορέας. 16. Λίζαν Μούν, ἐκ Κορέας καὶ 17. Χούρι Ταλάλ, ἐκ Συρίας.

Διὰ τὴν ἀγορὰν βιβλίων καὶ ρουχισμοῦ, οἱ ἄλλοδαποὶ σπουδασταὶ ἐνισχύθησαν μὲ ἑκτακτὰ βοηθήματα συνολικοῦ ὕψους 1.424.800 δρχ.

Ἀνεχώρησαν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐξ Ἑλλάδος οἱ: Χερουβὶμ Κίμ, Χούρι Ταλάλ, Ἡλίας Ὀντιέκ, Χαριτίνη Μουαούρε, Σίμων Νγκόδο, Γαβριήλ Ντζάμπα, Ἄγγελος Γιού, Δανιήλ Καμπερέρε. Εἰς τοὺς λαβόντας τὸ πτυχίον τῶν ἄλλοδαποῦς προσεφέρθη τὸ ἀεροπορικὸν εἰσιτήριον ἐπιστροφῆς.

Τὸ Γραφεῖον διοργάνωσε τὰς ἐξῆς ἑορταστικὰς ἐκδηλώσεις καὶ ἐκδρομὰς διὰ τοὺς ξένους ὑποτρόφους:

1980 (Δεκέμβριος): Δεξίωσιν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ νέου ἔτους, εἰς τὸ Οἰκοτροφεῖον τῆς Α.Δ., ὅπου προσήλθον 55 περίπου σπουδασταί. 1981 (Ἀπρίλιος): Πασχαλινὸν γεῦμα εἰς τὸ κτίριον τοῦ Οἰκοτροφείου· μετέσχον 60 φοιτηταί. Ἀπογευματινὸν περίπατον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Σουνίου. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν παρηκολούθησαν εἰς τὸν ἱ. ναὸν Κοιμήσεως Θεοτόκου τῆς Βούλας τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἑσπερινοῦ. Τὸ ἔτος 1982 ἐπανελήφθησαν αἱ ἀνωτέρω δεξιώσεις εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Οἰκοτροφείου, ὅπου παρευρέθησαν 60 περίπου φοιτηταί. Οἱ ὑπότροφοι προσεκλήθησαν ἀκόμη καὶ ἔλαβον μέρος εἰς λατρευτικὰς ἐκδηλώσεις τῆς Α.Δ. (θεῖα Λειτουργία: εἰς τὰς 30 Ἰουνίου, ἑορτὴ τῶν 12 Ἀποστόλων, καὶ 13 Νοεμβρίου, ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου).

Γ) Ἑβδομάς Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς

Τὸ Γραφεῖον Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς ἐξακολουθεῖ νὰ καταβάλλη προσπάθειάς διὰ τὴν τόνωσιν τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τὴν ἐνημέρωσιν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ συντελουμένου ἔργου, εἰς τὸ ὅποιον — ὡς ἐσημειώθη — συμμετέχει ἐνεργῶς.

Διοργάνωσε τὴν «Ἑβδομάδα Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς» τῶν ἐτῶν 1981 (15-22 Μαρτίου), 1982 (7-13 Μαρτίου) καὶ 1983 (27 Μαρτίου-2 Ἀπριλίου). Τὸ καταλλήλως προετοιμασθὲν ὄλικον ἐστάλη ἐγκαιρῶς εἰς τὰς Ἱ. Μητροπόλεις: μεγάλαί πινακίδες πρὸς τοιχοκόλλησιν (ἀφίσσαι), εἰδικοί «φάκελλοι δραχμῆς», ἀναμνηστικὰ ἐνθύμια (Κατωτέρου, Μέσου, Ἀνωτέρου) Κατηχητικοῦ, φυλλάδιον ἀναμνηστικὸν διὰ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἀνωτέρου, κηρύγματα ἱεραποστολικοῦ περιεχομένου διὰ τοὺς ἱ. ναοὺς, τὰ Γυμνάσια καὶ τὰ Λύκεια, σχέδια κατηχητικοῦ μαθήματος (Κατωτέρου, Μέσου, Ἀνωτέρου). Κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς Ἑβδομάδος περιήχθη εἰς τοὺς ἱ. ναοὺς εἰδικὸς δίσκος. Ἡ προσφορά τῶν πιστῶν καὶ τῶν μαθητῶν μέσῳ τοῦ «φακέλλου δραχμῆς» ἀποτελοῦν τὸ μόνον βασικὸν ἔσοδον τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐν λόγῳ Ἑβδομάδος, (20.3.81) εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Ἁγίου Ἰωάννου Καρέα ἐτελέσθη ὀλονύκτιος λειτουργία. (12.3.81) ἔγινεν ὁμιλία διὰ τὴν Ἐξωτερικὴν Ἱεραποστολὴν ἀπὸ τὸν Ὑπεύθυνον τοῦ Γραφείου π. Κωνσταντῖνον Στρατηγόπουλον, εἰς τὸ ἐνοριακὸν Κέντρον τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς Ἀττικῆς. Τὸ ἔργον τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς παρουσιάσθη ἀπὸ τὴν «Φωνὴν Κυρίου», καὶ τὴν «Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν». Ἐστάλησαν ἐπὶ δανεισμῷ εἰς Ἱ. Μητροπόλεις, ἐνοριακὰ κέντρα καὶ σχολεῖα φωτεινὰ διαφάνειαι ἀπὸ τὴν ἱεραποστολικὴν δραστηριότητα. Διενεμήθησαν δωρεὰν εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους ἐπισκέπτας τοῦ Γραφείου φυλλάδια καὶ πληροφοριακὰ ἔντυπα.

Δ) Συντονισμός διαφόρων ιεραποστολικῶν προσπαθειῶν

1. Σύναξις στελεχῶν

Μὲ πρωτοβουλία τοῦ Γραφείου, τὸν Ἰούλιον (22-23) 1981 ἐπραγματοποιήθη εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Ὁσίου Λουκᾶ «Σύναξις στελεχῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς». Μετέσχον εἰς αὐτὴν οἱ Μητροπολίται: Ν. Ζηλανδίας, Ὑπέριμος καὶ Ἐξαρχος Ἰνδιῶν, Κορέας καὶ Ἰαπωνίας κ. Διονύσιος, Κεντρῶς Ἀφρικῆς κ. Τιμόθεος, ὁ Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης κ. Ἀναστάσιος, ὁ Ἀρχιμ. κ. Σωτήριος Τράμπας, ὑπεύθυνος τῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Κορέας, ὁ Ἱερομόναχος κ. Κοσμάς Γρηγοριάτης, ὑπεύθυνος τῆς Ἱεραποστολῆς εἰς τὸ Κολουέζι τοῦ Ζαΐρ, ὁ καθηγητὴς κ. Ἡλίας Βουλγαράκης, καὶ ὁ ὑπεύθυνος τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς κ. Κωνσταντῖνος Στρατηγόπουλος. Ὁ Ἀρχιμ. π. Χαρίταν Πνευματικῆς διὰ λόγους ἀσθενείας δὲν ἠδυνήθη νὰ παρευρεθῆ. Συντονιστὴς τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ τοῦ διημέρου ἦτο ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Α.Δ.

Συνεζητήθησαν ἀναλυτικῶς ὄλαι αἱ πτυχαὶ τοῦ ιεραποστολικοῦ ἔργου, ἐμελετήθησαν τὰ προκύψαντα προβλήματα καὶ ἀντηλλάγησαν ἀπόψεις διὰ τὸν ἀποτελεσματικώτερον τρόπον συμπαραστάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰς Ἱ. Μητροπόλεις Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας, αἱ ὁποῖαι ἀσκοῦν ἀμέσως ιεραποστολικὸν ἔργον.

Ἐξητάσθη τὸ πλαίσιον τῆς προσφορᾶς τῆς Α.Δ. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς καὶ ἐγίνε διερευνησις τῶν δυνατοτήτων βελτιώσεως τοῦ ὄλου ιεραποστολικοῦ ἔργου: α) Κάλυψις τῶν προϋπολογισμῶν τῆς Ἱεραποστολῆς καὶ ἀξιολόγησις προτεραιότητος τῶν κονδυλίων. Τρόπος ἀποστολῆς τῶν χρηματικῶν ποσῶν. β) Ἀποστολαὶ εἰδῶν ἐκτὸς τῶν πλαισίων τοῦ καλυπτομένου προϋπολογισμοῦ. Ὑψηλὸν κόστος μεταφορικῶν ἐξόδων, τρόπος ἀποστολῆς. γ) Ἐπιλογὴ τῶν καταλλήλων προσώπων. Ἐπιμόρφωσις καὶ προετοιμασία (σεμινάρια). δ) Ὑποτροφία. Ἐπιλογή. Χορήγησις ὑποτροφιῶν συμφώνως πρὸς τὸν νέον «Κανονισμὸν Ἐκκλησιαστικῶν Ὑποτροφιῶν». ε) Μεταφράσεις λειτουργικῶν καὶ θεολογικῶν κειμένων. Ἀποστολὴ ξενόγλωσσων ἐντύπων. ς) Ὀπτικοακουστικὰ μέσα. ζ) Ἱεραποστολικά σωματεία. Συντονισμὸς τῶν δραστηριοτήτων. η) Ἐπαναλειτουργία τοῦ Κέντρου Ἱεραποστολικῶν Σπουδῶν. θ) Περιοδικὸν «Πάντα τὰ ἔθνη».

2. Συνεργασία τοῦ Γραφείου μὲ ἄλλα Ἱεραποστολικά Σωματεία

Παραλλήλως πρὸς τὸ Γραφεῖον, λειτουργοῦν ἐντὸς τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου καὶ τὰ ἑξῆς ιεραποστο-

λικά σωματεία: 1) «Πορευθέντες» Διορθόδοξον Ἱεραποστολικὸν Κέντρον, 2) Ἡ «Ἀδελφότης Ὁρθοδόξου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς» (Θεσσαλονίκη), 3) Ὁ «Σύλλογος Ὁρθοδόξου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς Ὁ Πρωτόκλητος» (Πάτρα) καὶ 4) Ὁ Σύλλογος «Συνεργοὶ τῆς Κορέας». Τελευταίως δὲ τὰ: 5) «Παγκύπριος Ὁμιλος Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς» (Κύπρος), 6) τὸ Κέντρον Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Ἱ. Μ. Ἀλεξανδρουπόλεως, 7) τὸ Γραφεῖον Ἱεραποστολῆς τῆς Ἱ. Μ. Καβάλας, καὶ 8) ἡ Ὁμὰς Συμπαραστάσεως εἰς τὴν Ἐξωτερικὴν Ἱεραποστολὴν τῆς Ἱ. Μ. Ἐδέσσης.

Προσπάθεια τοῦ ἡμετέρου Γραφείου εἶναι ὁ συντονισμὸς τῶν δραστηριοτήτων τῶν διαφόρων αὐτῶν ιεραποστολικῶν πυρήνων. Στενότερον συνεργάζονται μετὰ τῆς Α.Δ. εἰς ποικίλας δραστηριότητας τὸ «Πορευθέντες», ἡ «Ὁμὰς Συμπαραστάσεως» τῆς Ἱ. Μ. Ἐδέσσης καὶ ἡ «Ἀδελφότης Ὁρθοδόξου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς».

3. Συμμετοχὴ εἰς διεθνεῖς συναντήσεις

α) Μὲ πρόσκλησιν τῆς Ὁρθοδόξου Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας, συνήλθεν ἀπὸ 5-11 Μαΐου 1981 εἰς Βουκουρέστιον ἡ «Ἐπιτροπὴ Παγκοσμίου Ἱεραποστολῆς καὶ Εὐαγγελισμοῦ» τοῦ Π.Σ.Ε. Εἰς τὴν σύσκεψιν αὐτὴν διὰ πρώτην φοράν ἐκλήθη καὶ ἔλαβε μέρος ὁ Ὁρθόδοξος Συμβουλευτικὴ Ὁμὰς» ἐκ κληρικῶν καὶ θεολόγων ἀσχολουμένων μὲ θέματα ιεραποστολῆς. Ἡ Ὁμὰς αὐτὴ ἀνέπτυξεν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τὰ βασικὰ ἐνδιαφέροντα καὶ τὰς προτεραιότητας τῆς ὀρθοδόξου ιεραποστολικῆς σκέψεως καὶ δράσεως· ἐξήτασε τὰ προγράμματα τοῦ ὀρθοδόξου ἈΓραφείου Μελετῶν καὶ Σχέσεων μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν» τοῦ Π.Σ.Ε. καὶ πρότεινε γραμμὰς καθοριστικὰς διὰ τὴν ἐργασίαν του· συνέστησε δὲ ὀρισμένας μελέτας καὶ ἐνεργείας συμφώνως πρὸς τὰς ὀρθοδόξους προϋποθέσεις καὶ ἀνάγκας. Τῶν ἐργασιῶν τῆς «Ὁρθοδόξου Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς» προήδρευεν ὁ Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης κ. Ἀναστάσιος, γραμματεὺς δὲ ἦτο ὁ ρουμᾶνος καθηγητὴς π. Ion Bria (ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ γραμματεὺς τοῦ σχετικοῦ ιεραποστολικοῦ Γραφείου τοῦ Π.Σ.Ε.).

Οἱ ὀρθόδοξοι συμμετέσχον εἰς τὰς θεολογικὰς ἀναζητήσεις τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ὑπέβαλον εἰδικὴν ἀέκθεσιν» μὲ βασικὰς σκέψεις καὶ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐγίναν εὐχαρίστως δεκταὶ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς.

β) Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως 50 ἐτῶν ἐργασίας καὶ δράσεως τῆς «Ἱεραποστολικῆς Σχολῆς τοῦ Γρηγοριανοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ρώμης», ὀργανώθη μετὰ τῆς 20ης Νοεμβρίου καὶ 3ης Δεκεμβρίου 1982 Διεθνὲς Ἐπιστημονικὸν Συμπόσιον μὲ τὸ γενικὸν θέμα «Φύσις, περιεχόμενον καὶ προσεγγίσεις τῶν ιεραποστολικῶν σπουδῶν σήμερον». Συμμετέσχον εἰς αὐτὸ ἐπιστήμονες ἐκ διαφόρων

πανεπιστημίων τῆς Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς. Ἐκ τῶν Ὁρθοδόξων προσεκλήθη νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὸ εἰδικὸν θρησκευολογικο-ἱεραποστολικὸν τοῦτο Συμπόσιον ὁ γράφων, ὁ ὁποῖος καὶ ἀνέπτυξε τὸ θέμα «Ἡ δοξολογικὴ κατανόησις τῆς ζωῆς καὶ τῆς Ἱεραποστολῆς». Ἐλαβεν ἐπίσης μέρος εἰς τὴν συζήτησιν στρογγύλης τραπέζης, τὴν ὀργανωθεῖσαν εἰς κεντρικὴν αἴθουσαν τοῦ Πανεπιστημίου μετὰ θέμα «Ἱεραποστολὴ καὶ Οἰκουμενικὴ Κίνησις» καὶ ἀνέλυσε τὰς ὀρθοδόξους θέσεις ἐπὶ τῶν συγχρόνων προβλημάτων τῆς παγκοσμίου χριστιανικῆς ἱεραποστολῆς.

4. Ἐπισκέψεις — ἀποστολαὶ εἰς χώρας ἱεραποστολῆς

α) Διὰ τρίτην κατὰ σειρὰν φορὰν (1973, 1977), ὁ γράφων ἐπεσκέφθη τὴν ἱεραποστολὴν τῆς Κορέας ἀπὸ 30 Ἰουνίου ἕως 6 Ἰουλίου 1981. Ἡ ἐπικοινωνία, αἱ ἐπαφαὶ καὶ συνομιλίας μετὰ τὸν Κορεατο-Ἑλληνικὸν Σύνδεσμον, τὰ μέλη τῆς Κοινότητος καὶ τοῦ Συλλόγου Ὁρθοδόξων Νέων ἐβοήθησαν εἰς τὴν καλυτέραν ἀντιμετώπισιν διαφόρων προβλημάτων, ἀλλὰ καὶ τὴν σύσφιγξιν τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν ἐκκλησιῶν.

β) Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀδείας τοῦ π. Σωτηρίου Τράμπα, τὸ κενὸν τῆς ἀπουσίας του ἐκάλυψε μετὰ τὴν λειτουργικὴν καὶ ποιμαντικὴν διακονίαν του εἰς Σεοὺλ ὁ ἀρχιμ. κ. Θεόκλητος Τσίρκας, διευθυντῆς τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου τῆς Α.Δ., ὁ ὁποῖος καὶ παρέμεινεν εἰς Κορέαν ἀπὸ τῆς 24ης Ἰουνίου ἕως τὴν 9 Αὐγούστου 1981.

γ) Τὸν Αὐγούστον 1982, ὁ ἀρχιμ. Θεόκλητος Τσίρκας μετέβη εἰς τὴν Γκάναν διὰ νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἱεραποστολικὴν προσπάθειαν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἀκκρας, καὶ νὰ μετάσχη ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Α.Δ. εἰς τὰς ἐκδηλώσεις ὑποδοχῆς μιᾶς ὁμάδος ἰθαγενῶν εἰς τὸ σῶμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ παραμονὴ του ἐκεῖ διήρκεσε 2 μῆνας κατὰ τοὺς ὁποίους περιώδευσεν εἰς διαφόρους περιοχάς, ἐβοήθησεν εἰς τὴν κατήχησιν τῶν ἰθαγενῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν βάπτισίν των.

Ε) Μεταφράσεις — Ἐκδόσεις

Βασικὸν μέλημα τοῦ Γραφείου εἶναι ἡ ἔκδοσις μεταφράσεων τῶν λειτουργικῶν καὶ δογματικῶν κειμένων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὰς τοπικὰς γλώσσας καὶ διαλέκτους, διὰ τὴν βαθυτέραν

καὶ καλυτέραν κατανόησιν τῶν τελουμένων κατὰ τὴν θ. Λειτουργίαν καὶ τὰ ἱερὰ Μυστήρια. Ἡ συμμετοχὴ τοῦ νεοφωτιστοῦ εἰς τὰ τελούμενα εἶναι ἀπαραίτητον στοιχεῖον διὰ τὴν βίωσιν τῆς πίστεώς του.

Τὸ Γραφεῖον, συνεργαζόμενον μετὰ τοὺς ὀρθοδόξους τῶν χωρῶν, ὅπου ἀσκεῖται τὸ ἔργον τοῦ εὐαγγελισμοῦ, καὶ ἐνταῦθα μετὰ τὸ Διορθόδοξον Ἱεραποστολικὸν Κέντρον «Πορευθέντες», ἕως σήμερον ἐξέδωσε τὰ ἑξῆς κείμενα:

1. Κατήχησις εἰς τὴν κορεατικὴν.
2. Λειτουργία Προηγιασμένων— Μέγα Ἀπόδειπνον— Ἀκάθιστος Ὑμνος, εἰς τὴν κορεατικὴν.
3. Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως μετὰ ἀναλύσεως, εἰς τὴν κορεατικὴν.
4. Ἡ Κυριακὴ Προσευχὴ «Πάτερ ἡμῶν» μετὰ ἀναλύσεως, εἰς τὴν κορεατικὴν.
5. Ἡ θεία Λειτουργία Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, εἰς τὴν γλῶσσαν φάντι-(Γκάνα).
6. Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως μετὰ ἀναλύσεως, εἰς τὴν γλῶσσαν φάντι.
7. Προσευχὴς γιὰ κάθε μέρα, εἰς τὴν γλῶσσαν χάγια (Τανζανία).
Ἐχουν ἐπίσης μεταφρασθῆ καὶ ἐλπίζομεν νὰ ἐκδοθοῦν κατὰ τὸ προσεχές ἔτος τὰ ἑξῆς:
8. Ἡ θεία Λειτουργία Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, εἰς τὴν χάγια.
9. Ἡ θεία Λειτουργία Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, εἰς τὴν λουγκάντα.
10. Ἡ θεία Λειτουργία Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, εἰς τὴν κικούγιου.
11. Κατήχησις (τεῦχος Α') εἰς τὴν λουγκάντα.

Τὸ Γραφεῖον ἐπίσης ἐμερίμνησε διὰ τὴν μετάφρασιν καὶ ἔκδοσιν τῶν βιβλίων τῆς σειρᾶς «Ἡ Ἁγία Γραφή γιὰ σὰς παιδάκια» τῆς Α.Δ. (βλ. Ἐκδοτικὴ δραστηριότης).

Κατ' ἔτος ἐκδίδει (α) Ἡμερολόγιον τσέπης εἰς τὴν γαλλικὴν καὶ (β) Ἐκκλησιαστικὸν Ἡμερολόγιον εἰς τὴν σουαχίλι.

(Συνεχίζεται)

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΥ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

(Στά πλαίσια τής ΚΖ' Κληρικολαϊκῆς Συνελεύσεως)*

Ἡ Κυριακή, 1η Ἰουλίου 1984 χαρακτηρίσθηκε ὄχι μόνον ἀπ' τὴν πανηγυρική Συνοδική Θ. Λειτουργία στὸ Radio City Music Hall, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλες ἐκδηλώσεις.

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος μέσα σὲ τεράστιες αἴθουσες τοῦ ξενοδοχείου New York Hilton ἐγκαινίασε θαυμασία μεγάλη Ἐκθεσι καὶ περιῆλθε τὸ πλῆθος τῶν περιπτέρων αὐτῆς. Ἡ Ἐκθεσις αὐτή, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, προέβαλε τόσο τὴν ἀνθησι τῆς παραγωγῆς θρησκευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐντύπων (βιβλίων, περιοδικῶν, φυλλαδίων, ἐφημερίδων κ.τ.τ.), ὅσον καὶ τὸν πλοῦτο τῶν μορφῶν τῆς ἑλληνορθοδόξου εἰ-

κονογραφίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς τέχνης, ποὺ ἀκμάζουν μέσα στὶς κοινότητες τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς.

Τὴν ἴδια ἡμέρα ἐγίναν μέσα στὸ ἴδιο ξενοδοχεῖο διάφορες συγκεντρώσεις καὶ ἐκδηλώσεις τοῦ «National Forum of Church Musicians», τῶν ἐκπροσώπων τῆς «Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐνώσεως Ἐνηλικῶν Νέων» (G.O.Y.A.L.), τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος Ἑλληνίδων Κυριῶν καὶ Δεσποινίδων καὶ ἄλλων συλλογικῶν ὀργάνων.

Τὸ πρόγραμμα τῆς Δευτέρας, 2ας Ἰουλίου 1984 ἄρχισε μὲ τὴν τέλεσι τῆς Θ. Λειτουργίας σὲ μιὰ τῶν αἰθουσῶν τοῦ ξενοδοχείου, ποὺ εἶχε μεταβληθῆ σὲ ὠραιότατο παρεκκλήσιο (μὲ τέμπλο, ἅγιες εἰκόνες κ.λπ.). Καὶ τὶς ἐπόμενες ἡμέρες κάθε πρωὶ γινόταν ἡ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 607 τοῦ ὑπ' ἀρ. 20 τεύχους.

Προσευχή κατὰ τὴν ἑναρξὶ συνεδρίας τῆς ΚΖ' Κληρικολαϊκῆς Συνελεύσεως.

Θ. Λειτουργία, κατά την οποία άκουόταν ζωντανό έπαινοδομητικό Θ. κήρυγμα και πολλοί προσέρχονταν στη Θ. Κοινωνία.

Ή έναρξίς τών ούσιαστικῶν εργασιῶν τῆς ΚΖ' Κληρικολαϊκῆς έγινε στήν τεράστια αίθουσα δεξιῶσεων και τελετῶν τοῦ ξενοδοχείου τήν 10.30 π.μ. με προσευχή. Ὁ Δήμαρχος τῆς πόλεως τῆς Ν. Υόρκης κ. Edward I. Koch καλωσόρισε τοὺς συνέδρους και παρατηρητάς και συνεχάρη τὸν Ἅγιο Ἀμερικῆς γιά τὰ 25 χρόνια τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς του δράσεως και γιά τῆ μεγάλη συμβολή του στοὺς ἀγῶνες γιά τὴν κατοχύρωσι και προστασία τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Στῆ συνέχεια ὁ εκπρόσωπος τοῦ Λευκοῦ Οἴκου μετέφερε στῆ Συνέλευσι τὸν χαιρετισμὸ τοῦ Προέδρου Ronald Reagan. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σταυρουπόλεως κ. Μάξιμος ἀνέγνωσε τὸ μήνυμα τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὁ δὲ Πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος εἰς ΗΠΑ κ. Γεώργιος Παπούλιας ἀνέγνωσε τὰ ἐξ Ἑλλάδος ἐπίσημα μηνύματα τὰ ὁποῖα, ὅπως και τὰ προηγούμενα, ἔχομε ἤδη δημοσιεύσει.

Τὸ κορύφωμα τῆς ἐπισήμου ἐνάρξεως τῶν ούσιαστικῶν εργασιῶν τῆς ΚΖ' Κληρικολαϊκῆς ἦταν ἡ ἐκτενὴς εἰσηγητικὴ ὁμιλία (Keynote Address) τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Β. και Ν. Ἀμερικῆς κ. Ἰακώβου. Ἡ μνημειώδης αὐτὴ ὁμιλία, τῆς ὁποίας τὸ κείμενο σὲ ἀγγλικὴ και ἑλληνικὴ γλῶσσα διενεμήθη σ' ὅλους τοὺς ἀκροατάς σὲ ἐξ ἴσου μνημειώδη καλλιτεχνικὴ ἔκδοσι — ἔχει τόσο ἀπολογιστικὸ, ὅσον και προγραμματικὸ χαρακτήρα και χαρτογραφεῖ τὶς περιοχές, μέσα στις ὁποῖες κινήθηκαν οἱ ἐπὶ μέρος ἐπιτροπὲς κι ἡ ὀλομέλεια τῆς ΚΖ' Κληρικολαϊκῆς Συνελεύσεως. Ἡ ὁμιλία αὐτὴ, — ποὺ εἶναι ἀνταξία τῆς προσωπικότητος τοῦ φωτισμένου, χαρισματικοῦ, ρηξικελεύθου, πρωτοπόρου, ρεαλιστοῦ Προκαθημένου τῆς Ἑλληνορθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς, ὑπενθυμίζει ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰακώβος, ὅπως κι ὁ Ἄπ. Παῦλος «οὐκ ἐγένετο ἀπειθῆς τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ» (Πράξ. κατ', 19). Πρόκειται γιά μιὰ ὁμιλία, ποὺ δικαιώνει πλήρως τὸν τίτλο τῆς «Ἀπενίζοντας τὸν 21ο αἰῶνα» («Looking toward the Twenty First Century»), γιὰτι διαποτίζεται ὄχι ἀπὸ οὐτοπιστικὰ ὀράματα, ἀλλ' ἀπ' τὴν ὄντολογικῶς ρεαλιστικὴ ὀπτασία τῶν «καινῶν οὐρανῶν» και τῆς «καινῆς γῆς» κι ἀπ' τὴν ἰσχυρὴ θέλησι γιά ἐπιστράτευσι ὄλων τῶν δυνατοτήτων και γιά κινητοποίηση χιλιάδων συνεργατῶν, ποὺ καλοῦνται κι αὐτοὶ νὰ συναρπασθοῦν ἀπ' τὴ γοητευτικὴ αὐτὴ ὀπτασία τοῦ πνευματικοῦ Ἠγέτου αὐτῶν και νὰ ἀγωνισθοῦν πρὸς ἄρσι ὄλων τῶν ἐμποδίων, τὰ ὁποῖα ἐπιπροσθοῦν στὴν υλοποίησι κι ἐνσάρκωσι τῆς μέσα στὸ χῶρο τῶν δυναμικῶν ἑλληνορθοδόξων κοινοτήτων τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ ὁμιλία αὐτὴ, ποὺ διακρίνεται ἐπὶ πλέον γιά τὴν ἐξαιρετὴ καλλιπέειά της, ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Καινοὺς δὲ Οὐρανοὺς και Γῆν καινὴν προσδοκῶμεν ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ» (Β' Πέτρου 3, 13).

Π ρ ὀ λ ο γ ο ς

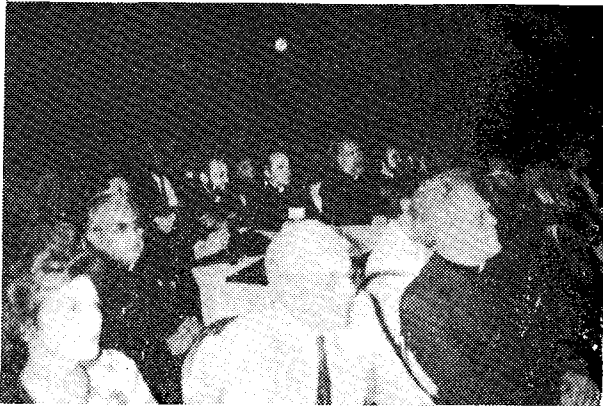
Τί ἀναμένουν οἱ Σύνοδοι ἀπὸ τὴν ΚΖ' Κληρικολαϊκῆ.

Ἡ ΚΖ' Κληρικολαϊκὴ συνέρχεται στὴ Νέα Υόρκη, τὴν πόλη - μικρόκοσμο, ποὺ ἔχει ὅλες τὶς ἀρετὲς και ὅλες τὶς κακίες τοῦ σημερινοῦ κόσμου. Οἱ ἄνθρωποι τῆς, οἱ κάτοικοι τῆς, ἀντιπροσωπεύουν ὅλες τὶς φυλὲς τῆς γῆς, ὅλες τὶς πολιτιστικὲς παραδόσεις, ὅλες τὶς ιδεολογίες, ὅλες τὶς ἐπαναστατικὲς τάσεις, ὅλες τὶς ἀνησυχίες και ἀνισότητες, ὅλα τὰ θεοκενῆματα, ὅλες τὶς γενικότητες και ἰδιαιτερότητες, ὅλες τὶς προσδοκίες και ὅλες τὶς ἀγωνίες.

Στὰ πρόσωπά τους θὰ ἔλαμπε ὁ ἥλιος τῆς ἐλπίδας, φευγαίζοντις διὰ τὰ σύννεφα τοῦ φόβου, ἀνμποροῦσε νὰ τοὺς πείσει κανεὶς, διὰ πὺδ ψηλά ἀπὸ τοὺς οὐρανοξύστες ὑψώνονται οἱ οὐρανοί, και διὰ σοφὰ ἀπὸ τὰ Ἠνωμένα Ἔθνη ἀποφαίνονται οἱ ἀθάνατοι προφῆτες, ὅσοι «ἐλάλησαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ» (Ἐβρ. 13,7). Οἱ Νεοϋρκέζοι και μαζί τους ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς ὑψηλίου, βαρυστημένοι ἀπὸ τὶς ἀνεκπλήρωτες ὑποσχέσεις τῶν πολιτικῶν, τῶν κοινωνιολόγων και τῶν κληρικῶν αἰσθάνονται προδομένο και ἐγκαταλελειμμένο στὴν τύχη τους. Γι' αὐτὸ και πέφτουν στὴν πρώτη ἀγκαλιά, ποὺ θὰ τοὺς ἀνοιγθεῖ. Κι ἐκεῖ ἀφήνονται σὰν νὰ εἶχαν ἐξωκεῖλει ἀπὸ κανένα πλοῖο, ἀνήμποροι, ἀφημένοι στὸ ἔλεος τῆς τρικυμιομένης κοινωνίας μας. Κι αὐτὴ τοὺς ποτίζει με νασκατωικὰ γιά νὰ ξεχάσουν και τελικὰ τοὺς ὀδηγεῖ σὲ μιὰ κατὰσταση ἀπόγνωσις. Κι' αὐτὴ με τὴ σειρά τῆς τοὺς εἰομαίνει ὅλες τὶς προϋποθέσεις και τὶς δικαιολογίες γιά τὸ ἐγκλημα ἢ τὴν αὐτοκτονία.

Ἄν οἱ σύνοδοι τῆς Συνελεύσεως μας δὲν προσέξουν τὸ βουδὸ αὐτὸ δράμα, και σηκώσουν τὰ μάτια πρὸς τὰ ἀξιοθαύμαστα τῆς πόλης μας μόνο, τότε εἰς μάτην ἦρθαν. Αἶγο πὺδ πέρα ἀπ' αὐτὰ τὰ ἀξιοθαύμαστα ὑψώνεται μιὰ σκαλωσιὰ γιά τοὺς τεχνίτες, ποὺ προσπαθοῦν νὰ ἐπισκευάσουν τὸ Ἀγαλμα τῆς Ἐλευθερίας. Ἄν τὸ προσέξετε αὐτὸ, ἀγαπητοὶ σύνοδοι, θὰ διαπιστώσετε ὅτι ἡ ἐλευθερία μας ὄχι μόνο συμβολικὰ, ἀλλὰ και στὴν πραγματικότητα χρειάζεται στήριγματα, ἀν δὲν θέλουμε νὰ σωριασθεῖ σ' ερείπια. Μιὰ ἀπὸ τὶς μέρες αὐτὲς θὰ κάμετε τὸν δημοφο περίπλου τοῦ Μανχάταν. Προσπαθεῖτε, ἀφοῦ θὰ τὸ δεῖτε ἀπ' ἔξω, νὰ τὸ δεῖτε κι ἀπὸ μέσα του τὸ νησί μας. Θὰ ὀφελῆθεῖτε πολύ.

Θὰ ἀνοίξετε ἐκστατικὰ τὰ μάτια και τὰ στόματα μπροστὰ στὴν καταπληκτικὴ ὀμορφιά τῶν πρωτογενῶν, ποὺ θὰ φωτίσουν γιορταστικὰ τὸ νυκτερινὸ οὐρανὸ κατὰ τὴν ἐπέτειο τῆς ἐθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας,

Παρακολούθησις όμιλίαις κατά την ΚΖ' Κληρικοκοιτική.

την 4η Ιουλίου. Κι ελπίζω να θελήσετε να ανοίξετε και την καρδιά σας, κι από τα φυλλοκάρδια σας να υψώσετε μιὰ προσευχή για να μείνει πάντα χώρα των ελευθέρων ή χώρα μας, όπως την τραγουδάμε στον Έθνικό μας Ύμνο. Μή φύγετε άπλώς φοσιτωμένοι με έντυπώσεις και κρίσεις, καλές ή κακές. Απούσιτε την άνηχουσιτη παρόρμηση για την επαλήθευση της επαγγελίας του Θεού. Της υπόσχεσής του για «καινούς ούρανοους και γήν καινήν, έν οίς δικαιοσύνη κατοικεί». Τότε και μόνο θα επανέλθετε έμψυχοι και εύχαριστιμένοι στις Κοινότητες και τα σπίτια σας. Με μιὰ νέα όπικη και προσοπική που θα σας βοηθήσει να δείτε τον εσώτερο έναντι σας και μαζί του και το χρέος, που μās επιβάλλει ή τιμή του ότι είμαστε μέλη της πιδό άγιας, της πιδό μαρτυρικής Έκκλησίας. Της Μεγάλης του Χριστού Έκκλησίας, που είναι ή Έκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως.

Η ήμεροήσια διάταξη, οι συζητήσεις, που θα γίνουν στις γενικές συνελεύσεις των συνέδρων, ό διάλογος που θα ακολουθήσει άνάμεσα στα μέλη των Έπιτροπών, οι όμιλητές που θα λάβουν το λόγο, τα συμπεράσματα, οι αποφάσεις και τα ψηφίσματα, στα όποια θα κληθείτε να πείτε τη γνώμη σας, σε τίποτε δε θα ισχύσουν, εάν δεν πετύχουν να σας κάνουν πιδό άμεσα νοητό το θέμα του συνεδρίου μας. Κανένα άλλο δεν πρέπει να μās άπασχολήσει τόσο σοβαρά, όσο αυτό. Θα είναι άδικία προς τη νοημοσύνη μας, εάν άπασχοληθούμε μόνο με τα πεζά, τα κοινά, τα νετριμμένα, με αυτά που άπασχολούνται σχεδόν κατά κανόνα οι κληρικοκοιτικές μέσο στην επιθυμία τους να κάνουν την Έκκλησία μας και τις Κοινότητες οργανικά ζωντανές και βιώσιμες. Ακόμα και τα πνευματικότερα θέματα, όπως ή ίεραποστολή, ή κατηχητική παιδεία, η κήρυγμα, ή πνευματική ανακαίνιση, ή πνευματοποίηση της συνεισφοράς μας, ή ελληνική παιδεία, ή επιδίωξη των πολιτικών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ή άγωγή της νεολαίας, ή θυζαντινή μουσική, ή διακοσμησηκή και αρχιτεκτονική, ή διακήρυξη της άφοσίωσής μας προς το Πατριαρχείο και την πατριδα θα κατανήσουν μιὰ άπλή κοιτολογία και κετολογία, αν δε τα τοποθεήσουμε μέσα στα πραγματικά πλαι-

σια του θέματος και δεν δοόμε καθαρά τον προσοπικό μας όλο στην επαλήθευση της επαγγελίας του Θεού για καινούς ούρανοους και γήν καινή, όπου ή δικαιοσύνη θα κατοικεί σαν μόνιμη καιάσταση.

Η επαλήθευση της Θείας επαγγελίας: Οι καινοί ούρανοο και ή καινή γή.

Την ΚΖ' Κληρικοκοιτική πρόπει να την κάνουμε να άποδώσει πολύ ούσιαστικότερα πράγματα, τέτοια που να μās ίκανώσουν να χαράξουμε σωστά την πορεία μας προς τον 21ο αιώνα.

Περιμένετε ίσως να δείτε να ροδίξει ένα πάγκυλο ξημέρωμα για τον 21ο αιώνα. Να δείτε τους ούρανοους καινούργιους τόσο καθαρούς, τόσο ψηλούς, που να μη μπορεί να τους φθάσει κανένας καρπός από έργοσιάσια ή πειρομαυικές πωρηνικές αναφλέξεις. Κι ακόμα κανένας άλαλαγμός πολέμου και ανθρωπίνης τραγωδίας ή συμφοράς. Περιμένετε ακόμα να δείτε μιὰ γή τόσο πράσινη, τόσο ανθισμένη, τόσο ποόσχαρη, τόσο όμορφη, τόσο καινούργια, που να μη τολήσουν πια χέρια να την ξεσχίσουν, ή να την άσχημίσουν. Έναν ούρανό, που να τον διασχίζουν μόνο πουλιά και άστέρια. Μια γή, που να την κάνουν άληθινό παράδεισο τα λουλούδια και οι καρποί του ανθρωπίνου μόχθου. Μέχρις εκεί ως τα σύνορα του όνειρωδους και του αδύνατου, φθάνει όγουρα ό λογισμός σας ύστερα από τον παραλογοισμό, που έκανε άγνωρίστο τον ούρανό και παραμόρφωσε τη γή.

Η πορεία που θα χαράξει ή Κληρικοκοιτική με τις συζητήσεις, τις αποφάσεις της και τα ψηφίσματά της, πρόπει να καταείνει στή νέα αυτή εποχή. Στο πώς θα μεταβάλαμε σε βίωμα αυτό που μās συνιστά ό Άπόστολος Παύλος, όταν γράφει στους Ρωμαίους: «Μή υπερφρονείν παρ' ό δεί φρονείν, αλλά φρονείν εις το σωφρονείν» (Ρωμ. 12,3), που θα έκανε τη ζωή μας ζωή του μέτρου και τη λογική μας, λογική επίγνωσης.

Στιγμιότυπο άπ' τις έργασίες της ΚΖ' Κληρικοκοιτικής.

Μόνο μιὰ τέτοια λογική πού νά μὴ θολώνεται τόσο εύκολα ἀπὸ τὴν ὑπερφροσύνη ἢ παραφροσύνη, καὶ πού νά φωτίζεται ἀδιάκοπα καὶ ἀπλετα ἀπὸ τὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ μᾶς ὑπαγορεύσει, ἀναλύοντάς το σὲ λεπτομέρειες, τὸ χρέος πού ἔχουμε σὰν Ἐκκλησία καὶ σὰν πιστοί, καθὼς ἀτενίζουμε τὸν 21ο αἰῶνα.

Χρειαζόμαστε μιὰ λογική, πού νά διαποτίζει τὴ ζωὴ μας σὰν τὸ θεῖο λόγο καὶ νά τὴν κάνει «φῶς ἀνθρώπων» (Ἰωάν. 1,4), πού νά λάμπει τόσο, ὥστε βλέποντάς το οἱ ἄνθρωποι μὲ μορφὴ ἔργων (ὡὰ δοξάζουσι τὸν Πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς) (Ματθ. 5,16).

Ἔργα τέτοια γιὰ μᾶς, πού θὰ ἔφεραν τὴ δοξολογία τοῦ θείου ὀνόματος σὰ χεῖλη τῶν ἄλλων καὶ εἰδικότερα τῶν παιδιῶν μας, κι αὐτῶν, πού θὰ ἐπιχειρήσουν μελλοντικά νὰ γράψουν τὴν ἱστορία μας. Ἔργα θεμελιωτικά τῆς ὑπόστασής μας, θεβαίως ὑπῆρξαν μέχρι τοῦδε πολλά. Θὰ νὰ ἀναφέρω ἐπιπροχάδην, γιὰτὶ μολονότι τὰ νομίζω σημαντικά, πιστεύω, ὅτι πρέπει νὰ συμπληρωθοῦν, ἢ μάλλον ἐξακολουθητικά νὰ συμπληρώνονται, (μέχρι καταστήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ ἵνα μηκέτι ὤμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κηδεῖα τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδεῖαν τῆς πλάνης· ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα) (Ἐφ. 4, 13-15).

Καὶ αὐτὰ πού θὰ ἀναφέρω ἐπιπροχάδην εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) Ἡ ἀναδιοργάνωση τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς μας μὲ τὴ δημιουργία ἐπισκοπῶν γιὰ τὴν ἀμεσώτερη καὶ ἐπὶ τόπου ἐξυπηρέτηση τῶν πιστῶν πού ἔγινε μὲ δάση τὸ Σύνταγμα τοῦ Νοεμβρίου 1977, αὐτὸ πού μᾶς χορήγησε τὸ σελιδὸ Ἐκκλησιαστικὸ μας Κέντρο, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ὅσορα ἀπὸ διαβουλεύσεις μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Κανονικῆς καὶ τῆς ἐπὶ τῶν Μητροπόλεων τοῦ Ἐξωτερικοῦ Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἀφ' ἑνός, καὶ μελῶν τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Συμβουλίου ἀφ' ἑτέρου.

2) Ἡ ἀναθεώρηση τῶν ὁμοιομόρφων κανονισμῶν τῆς διοικήσεως τῶν Κοινοτήτων μας σύμφωνα μὲ τὶς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν καὶ τὶς συστάσεις γιὰ βελτίωση, πού ἀπὸ τὴν πείρα τους ἐνόμισαν ἀπαραίτητη καὶ τὴν ἐφήφισαν οἱ ἱερεῖς καὶ τὰ διοικητικὰ συμβούλια τῶν Κοινοτήτων μας, σὲ προηγούμενες κληρολαϊκὲς συνελεύσεις.

3) Ἡ ἀκαδημαϊκὴ ἀνύψωση καὶ ἀναγνώριση τῆς Θεολογικῆς μας Σχολῆς, ὡς ἰσότητος πρὸς τὶς Θεολογικὲς Σχολὰς τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, πού αὐτὴν προάξει σημαίνει ὑψηλὴ θεολογικὴ καὶ

λεπτολογικὴ κατάρτιση τῶν νέων μας, αὐτῶν πού προσρίζονται γιὰ τὴν ἱερωσύνη.

4) Ἡ ἴδρυση Κολλεγίου Ἐλευθέρων Τεχνῶν τετραετοῦς κύκλου σπουδῶν εἰς τὴ Βοσιώνη, πού ἔχει ἐπίσημα ἀναγνωρισθεῖ ἀπὸ τὰ ἀμερικανικὰ κολλέγια, πού κι αὐτὸ λειτουργεῖ γιὰ τὴν ἐγκυκλοπαιδικὴ κατάρτιση τῶν ἀποφοιτῶν τῶν γυμνασίων μας καὶ εἰομασία τους γιὰ τὴ Θεολογικὴ Σχολή.

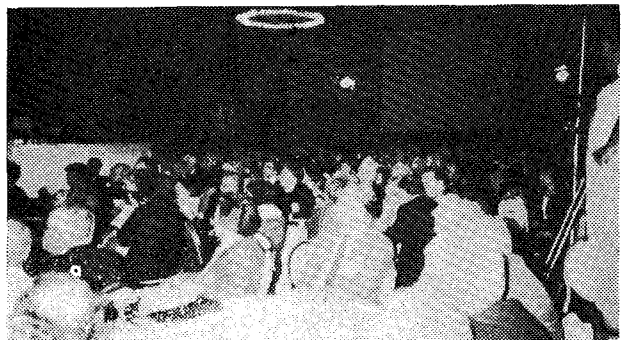
5) Ἡ ἀνύψωση 25 ἀπογευματινῶν σχολείων σὲ ἑλληνοαμερικανικὰ ἡμιγυμνάσια καὶ 2 ἡμιγυμνασίων σὲ γυμνάσια γιὰ τὴ συγκράτηση τῶν παιδιῶν μας στὸν κύκλο μας καὶ τὴν ἀνάπτυξη καὶ τελείωση ἑλληνορθόδοξης ταυτότητος καὶ συνείδησης.

6) Ἡ δημιουργία θερινῶν κατασκηνώσεων σὲ κάθε ἐπισκοπὴ μας γιὰ τὴ νεολαία, ἀνάμεσα σὲ τὶς ὁποῖες προβάλλει μὲ δικαιολογημένες ἀξιώσεις ἢ κατασκηνώση τοῦ Βαρθολομοῦ, ὅπου σύμφωνα μὲ τὸ νέο πρόγραμμα θὰ συναντιοῦνται ἀρχηγοὶ συνδέσμων νεολαίας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς μας μὲ ἀνάλογους συνδέσμους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ πλέον θὰ συναντιοῦνται ἐκεῖ δάσκαλοι καὶ ἱερεῖς καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, γιὰ νὰ ἐξοικειωθοῦν μὲ τὰ εκπαιδευτικὰ προγράμματα καὶ τὸ ἀνάλογο ἔργο, πού ἐπιτελεῖται σὲ τὶς δύο χῶρες.

7) Ἡ καταξίωση τῶν προσδοκιῶν τοῦ κόσμου μας γύρω ἀπὸ τὴν ἐξάπλωση κι ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας μας μὲ τὴν ἴδρυση τοῦ προσκηνήματος τοῦ ἱεροῦ Φωτίου εἰς τὴ Φλώριδα, πού θὰ εἶναι καὶ τὸ ἱεραποστολικὸ κέντρο καὶ φροντιστήριό τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

8) Ἡ ὁργάνωση εἰδικῶν Τμημάτων καὶ Διευθύνσεων, ὅπως λ.χ. τῆς φιλανθρωπίας, τῆς νεολαίας, τῆς παιδείας, τῆς θεοκεντρικῆς ἀγωγῆς, τῶν μαζικῶν μέσων ἐπικοινωνίας, τοῦ βιβλίου καὶ τύπου, τέχνης, ἀρχιτεκτονικῆς, θεάτρου καὶ μουσικῆς γιὰ τὴν ἐξύψωση τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἀνθρώπων μας.

9) Ἡ πληρέστερη δικτύωση τῶν σχέσεων μας μὲ τὶς ἄλλες ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ὥστε νὰ ὑπάρξει μιὰ μέρα ἢ δυνατότητα τῆς ἐνώσεως ὅλων γύρω ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, τὴν ὑπερεθνικὴν Μητέρα ὅλων τῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν.

Ἄλλο στιγμιότυπο ἀπ' τὶς ἐργασίες τῆς ΚΖ' Κληρολαϊκῆς.

Ἀνάμεσα στους ἄγκους τῶν οὐρανοξύστων τῆς Ν. Ὑόρκης ἐπαλλεῖν ἡ καρδιά χιλιάδων Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων, πού συγκεντρῶθηκαν γιὰ τὴν ΚΖ' Κληρικολαϊκῆ.

10. Ἡ ὁργάνωση ἰδιαίτερης Διεύθυνσης Διεκκλησιαστικῶν Σχέσεων, στὴν εὐθύνη τῆς ὁποίας ἀνήκει ἡ ἐπιμελημένη καὶ μελετημένη παρουσίαση τῶν Ὁρθοδόξων θεολογικῶν καὶ ἐκκλησιολογικῶν τοποθετήσεων στοὺς διαλόγους γύρω ἀπὸ τὴν προσέγγιση καὶ τὴν ὑπόθεση τῆς ἐνότητας.

11. Ἡ δημιουργία ἰδιαίτερου γραφείου γιὰ τὴ μελέτη θεμάτων, πού ἀνάγονται στὴ σφαῖρα σχέσεων ἐκκλησίας καὶ κοινωνίας, ἐκεῖ πού συγκρούονται τὰ νέα ἤθη μὲ τὰ παλαιὰ καὶ οἱ καθιερωμένες ἀξίες μὲ τὶς νέες ἠθικοκοινωνικὲς τάσεις.

12. Ἡ ὑπαρξη στὴν Ἀρχιεπισκοπὴ ἰδιαίτερης Διεύθυνσης γιὰ τὰ πολιτικὰ καὶ ἀνθρώπινα δικαιώματα, καθὼς καὶ γιὰ τὰ ἐθνικὰ καὶ ἱστορικὰ δίκαια λαῶν, πού καταδυναστεύονται ἀπὸ τὴν ἀνθαιρεσία, τὴν ἀπληροσία καὶ τὴν ἐπεμβατικότητα.

“Ὅλα ὅμως θὰ μείνουν χωρὶς ἀξία, ἂν δὲν τοὺς δοθεῖ ἡ δυναμικότητα τῆς ἐπέκτασης καὶ συμπλήρωσης, μιὰ δημιουργικὴ προὐχὴ καὶ ἐπανεξέτασή τους κάτω ἀπὸ τὸ πρῖσμα τῆς προοπτικῆς γιὰ τὸν 21ο αἰῶνα. Γι' αὐτὸ καὶ εἰσηγοῦμαι καὶ συνιστῶ τὴ μελέτη τῶν ἀκολούθων μεγάλων θεμάτων, πού θὰ ἐφερναν πρὸς κόντὰ τὴν ἡμέρα, πού θὰ ἀπλώνονταν πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλαια τῶν ἀνθρώπων οἱ καινοὶ οὐρανοί, ἐνῶ στὰ μάτια τους μπροστὰ θὰ ξετυλιγόταν μιὰ ὠραιότερη γῆ, ξαναπλασμένη τὴ φρονὴ αὐτὴ ἀπὸ τῆ σιοργῆ καὶ τὴ φροντίδα τῶν οἰκολόγων, πού θὰ ἔπρεπε νὰ εἴμαστε ὅλοι.

Κι αὐτὰ τὰ μεγάλα θέματα εἶναι:

α) Ἡ ὁμαδικὴ δραστηριοποίησή μας, ὥστε νὰ δαιωνισθεῖ ἡ πίστη μας, ἡ γλώσσα μας, ἡ θεορηγευτικὴ μας συνείδηση, ἡ πολιτιστικὴ μας παράδοση καὶ ἡ ἱστορικὴ μας διπλῆ κληρονομιά.

β) Ἡ συλλογικὴ μας κινητοποίηση, ὡς ἀπόκριση ὅταν μᾶς ἀπευθύνεται ἡ πρόσκληση νὰ ἐργαστοῦμε γύρω ἀπὸ τὰ πολιτικὰ καὶ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώμα-

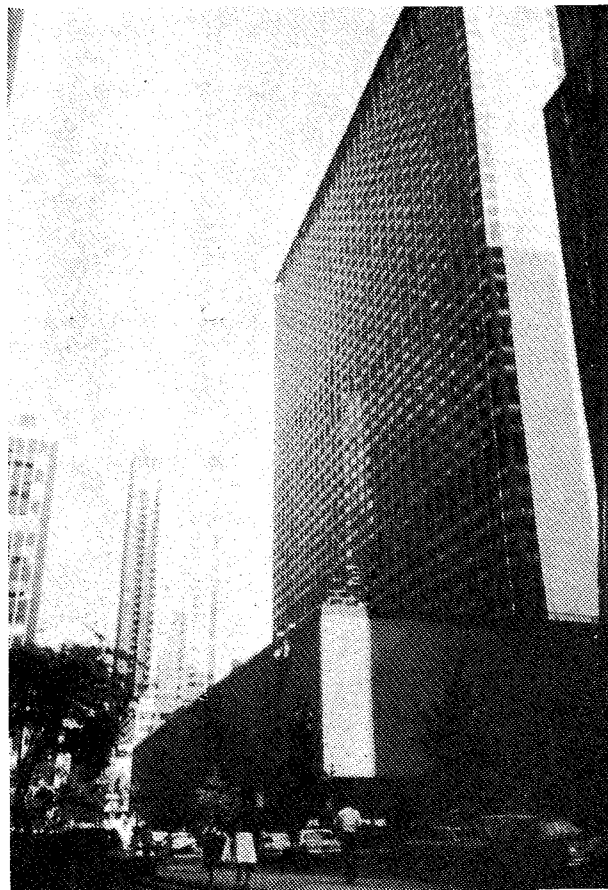
τα, καὶ τὰ ἠθικὰ καὶ ἱστορικὰ δίκαια τῶν λαῶν, γιατί εἶναι ἀνθρώπινο καὶ θεϊκὸ συγχρόνως κέλεσμά.

γ) Ἡ ἀνάνηψή μας ἀπὸ τὸ λήθαργο τῆς κοσμικοποιημένης θεορηγευτικῆς μας, πού τὴν ἐννοοῦμε ὡς σειρά ἀπὸ λατρευτικὸς τύπους, πού τοὺς νομίζουμε, ὅτι ἀνήκουν σὲ μιὰ ἄλλη ἐποχὴ, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ τολμοῦμε νὰ πῆ ζήσουμε στὸ πνευματικώτερο νόημά της.

δ) Ἡ συνειδητοποίηση τῆς ἀποστολῆς μας, πού ὑπεραπλοποιεῖται μὲ τὸ κτίσιμο ναῶν, σχολικῶν κοινοτικῶν κέντρων καὶ θερινῶν κατασκηνώσεων, γιὰ τὰ ὁποῖα δίκαια καυχόμαστε, χωρὶς ὅμως νὰ καλύπτεται μὲ αὐτὰ ὅλη ἡ ἐννοια τῆς ἀποστολῆς μας.

ε) Ἡ ἀναβίωση καὶ ἀνακαίνιση τοῦ χριστιανικοῦ ἑαυτοῦ μας πού εἶναι καὶ καθήκον καὶ συμφέρον μας, καὶ πού μπορεῖ νὰ κατορθωθεῖ πρῶτα μὲ τὴ συγχρημελίτη τῶν ἀγιογραφικῶν καὶ λειτουργικῶν μας κειμένων καὶ ὕστερα μὲ τὴν προσευχὴ. Μιὰ προσευχὴ, πού θὰ μᾶς βοηθοῦσε στὴν ἐπιστροφή καὶ οἰκοδομὴ μας σὲ σῶμα Χριστοῦ, μὲ τὴν ἀληθινὴ δέωση τῆς παράδοσης, τῆς διδασκαλίας, τῶν κανόνων καὶ τῆς ζωῆς τῶν Ἁγίων μας.

στ) Ἡ φροντίδα γιὰ μεταγλώττιση καὶ ἐκτύπωση

Τὸ ξενοδοχεῖο NEW YORK HILTON, πού, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ΚΖ' Κληρικολαϊκῆς, ἦταν γεμῆτο ἀπὸ Ἑλλήνες.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ο Χ Ω Ρ Ι Σ Μ Ο Σ

Υπάρχουν κάποιες στιγμές μελλούμενες για τη ζωή μας, που τις ξέρουμε από πριν και γευόμαστε προκαταβολικά, διότι αυτές μας επιφυλάσσουν, όταν έρθουν. Όμως, όταν πια έρθουν στ' αλήθεια και απαιτούν να διώσουμε, διότι έχουν να μας προσφέρουν, τότε, αν μάλιστα το περιεχόμενό τους είναι άρνητικό και πικρό, τότε νιώθουμε για πρώτη φορά όλη την οδύνη και όλον τον πόνο που συνεπιφέρουν. Τότε για πρώτη φορά συνειδητοποιούμε όλο το βάθος τους και όλο το νόημα που κρύβουν για μας. Γιατί δεν είναι ζήτημα έξυπνάδας ή γρήγορου μυαλού για να κατανοήσουμε τις στιγμές αυτές, αλλά ζήτημα αποδοχής τους και προσέγγισης του νοήματός τους με ολόκληρη την ύπαρξή μας. Τότε τις γνωρίζουμε πραγματικά με συμμετοχή και της παραμικρότερής μας ύλης, και του τελευταίου μας κύτταρου.

Μια τέτοια άγνωσμένη στιγμή στη ζωή είναι και ο (ά π ο) χ ω ρ ι σ μ ό ς. Μήπως δεν γνωρίζαμε την

πραγματοποίησή του; Μήπως δεν τον περιμέναμε μήνες, χρόνια ίσως; Μήπως δεν ήταν βέβαιο το λογικό μας πώς δεν ήταν απλώς ένδεχόμενος, αλλά απόλυτα αναγκαίος; Και όμως, όταν ο χωρισμός έγινε πια πραγματικότητα, τον ζήσαμε εξακολουθητικά τόσο έντονα, τόσο βαθιά, τόσο συγκλονιστικά! Έχει δικη ο ποιητής να τραγουδάει με τόνο μελαγχολικό:

Πάντα θαρῶς ὁ χωρισμός.
Κάθε φορά θαρῶτερος.
Τί κι ἂν προσμένει γλήγορο τὸ σμίξιμο;
Πάντα θαρῶς ὁ χωρισμός!

Τὰ πικρὰ μικρὰ καθημερινὰ χωρίσματα
Μηνύματα εἶναι τοῦ μεγάλου χωρισμοῦ.

Καὶ στῶν χειρῶν τὸ σφίξιμο,
Καὶ στῶν ματιῶν τὸ κοίταγμα,

σειρᾶς βιβλίων ἐκλαϊκευμένης θεολογίας, που λείπει τόσο πολύ από το σημερινό Ὁρθόδοξο.

ζ) Ὁ πλήρης ἐκσυγχρονισμὸς τῶν μέσων ἐπικοινωνίας: τοῦ ραδιοφώνου καὶ τῆς τηλεόρασης, καὶ ἡ παραγωγή τῶν καλύτερων εἰς τὸ εἶδος τους μαγνητοταινιῶν καὶ ὁπτικο - ἀκουστικῶν ταινιῶν, ὡστε τὸ μήνυμα τῆς Ἐκκλησίας νὰ φθάνει μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῆς τόσο ἐκτεταμένης Ἀρχιεπισκοπῆς μας.

η) Ἡ ἀναδιοργάνωση τῆς κατηχητικῆς καὶ ἐλληνικῆς παιδείας μὲ νέους τομεῖς δραστηριότητας, ὅπως εἶναι ἡ ἠθικὴ καὶ δογματικὴ πληροφόρηση ὄλων τῶν ἀνθρώπων μας, ἀνεξαρτήτως ἡλικίας.

θ) Ἡ συνειδητοποίηση τῆς ἀλήθειας, ὅτι τὰ κοινωνικά μας πράγματα προάγονται εὐκολότερα, ὅταν σὰν μέθοδος προσέγγισης προτιμᾶται ἡ χριστιανικὴ σκέψη καὶ διάθεση.

ι) Ἡ μελέτη τῶν καλύτερων καὶ ἀποτελεσματικωτέρων τρόπων, που θὰ βοηθοῦσαν σὴν προσέλευση καὶ ἐνοσωμάτωση τῶν Χριστιανῶν μας σὴν Κοινότητα.

ια) Ἡ ὁριστικοποίηση τῆς θέσης τῆς Ἐκκλησίας μας ἀπέναντι σὲς προβληματικὲς καταστάσεις, που δημιουργοῦνται ἀπὸ τοὺς μικτοὺς ἢ εἰκονικοὺς γάμους ἢ τὴν ἐλεύθερη συμβίωση.

ιβ) Ἡ στάση τῆς Ἐκκλησίας μας σὲ ἐξῆς σοβαρὰ θέματα:

— τὴ νομιμοποίηση ἀπὸ τὴν πολιτεία τῶν ἀντισυλληπτικῶν μέσων καὶ τῆς ἐκτροφῆς

— τὴν ἐκπαίδευση τῆς προσευχῆς ἀπὸ τὰ σχολεῖα

— τὴν ἐπιδημικὴ ἀθεολόγητη θεολογία γιὰ τὸ γένος τοῦ Θεοῦ

— τὴν ἀπομυθοποίηση τῆς Ἁγίας Γραφῆς μὲ τὴν ἀπόδοση τοῦ μηνύματος καὶ τοῦ νοήματός της σὲ σύγχρονες λεκτικὲς φράσεις

— τὴ σύγχυση τῶν κοινωνικῶν καὶ ἠθικῶν προβλημάτων μὲ τὴν πολιτικὴ, που ἐπιχειρεῖ νὰ νομοθετεῖ πάνω σ' αὐτά

— τὴν καταδίκη τῶν προσηρικῶν ὄπλων καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀνταγωνισμῶν

— τὴν ἀναγνώριση τῆς πραγματικότητας, ὅτι ὑπάρχει πολλὴ φνοικὴ πείνα, ὅπως καὶ πείνα γιὰ δικαιοσύνη, ὅσο καὶ στέρηση ἀγαθῶν καὶ πολιτικῆς καὶ δημοκρατικῆς ἐλευθερίας, καὶ τοῦ χόρους μας σὰν Ἐκκλησίας ἀπέναντι σὲς καταστάσεις αὐτές

— τὴν τρομοκρατία που καθιερώθηκε σὰν μέσο γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀνισότητος καὶ ἀδικίας

— τὴν ἀμοραλιστικὴ ἠθικὴ, σὰν νέα ἠθικὴ.

Τὸ Β' μέρος τῆς Εἰσηγητικῆς ἀστῆς Ὁμιλίας θὰ δημοσιευθῆ στὸ ἐπόμενο τεῦχος τῆς «Ἐκκλησίας».

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Και στα στεργνά σθημένα λόγια,
Κρύβεται: ο φόβος κι η λαχτάρα ενός χαμιού.

Τάχα δὲ θὰ ῥθει ἡ ὥρα πού τὰ χεῖλη
Θὰ ψιθυρίσουν κάτω,
Κι ὁ λόγος
Θ' ἀπομείνει λόγος:
Ἐδῶ;

Τίποτε ἀπ' τὰ νερά, ἀπὸ τὰ δέντρα τίποτε,
Και τίποτε ἀπὸ τὸν ἀνεμο
Δὲν θὰ ῥχει πιὰ φωνή.
Και μόνο ἀπὸ συντρίμια και χαλάσματα
Θ' ἀποκριθεῖ ὁ ἀντίλαλος:
Ἐ κ ε ῖ!

Ἀκριβῶς ὅμως τούτη ἡ ὀδυνηρή βίωση τοῦ γεγονό-
τος αὐτοῦ, πού ἔτσι ἢ ἄλλοιῶς σηματοθεῖ τὴ ζωὴ μας,
ἐπιβάλλει: μιὰ σωστή ἀντιμετώπισή του και μιὰ υπερέ-
ρασή του, ἕνα ἀποφασιστικὸ ξεπέρασμά του τελικά, μὲ
τὴ βοήθεια πιδ πνευματικῆς θεώρησης και ἀντιμετώπι-
σῆς του. Αὐτὴ ἡ διάθεση ἴσως γὰ συνηγορεῖ γιὰ τὴν ἀπό-
πειρα πού θὰ ἐπιχειρηθεῖ ἐδῶ μ' αὐτὸν τὸ σκοπὸ, ὅσο κι
ἂν κριθεῖ ἀτελής και ἀδέξια. Ὅχι: πὼς θὰ ἐπιτευχθοῦν
πολὺ σπουδαῖα πράγματα. Ἴσως ὅμως δοθοῦν κάποια
ἐρεθίσματα γιὰ γὰ βλέπει ὁ καθένας μας τὸ γεγονός τοῦ
(ἀπο)χωρισμοῦ μὲ τρόπο προσωπικὸ δέδαια πάντα, ἄλ-
λὰ και πάντα μὲ περισσότερο δάθος και αἰσθησή του, «κα-
θῶς πρέπει: ἀγίως», ἀφοῦ ἡ κλήση μας τελικά σημαίνει
τὴν πραγμάτωση τοῦ «ἀγιασμοῦ ἡμῶν» και μὲ κάθε τι
πού συμβαίνει: στὴ ζωὴ μας.

**

Ἐπάρχω. Αὐτὸ τὸ ξέρω. Τὸ ξέρω ὅμως τώρα πού
ἔχω συνείδηση τοῦ ἐαυτοῦ μου. Δὲν τὸ ἤξερα ἐν τούτοις
πάνποτε. Δὲν τὸ ἤξερα, ὅταν ἤμουν μικρὸ παιδί. Τότε
ὑπῆρχα μονάχα. Και αὐτὸ μού ἔφτανε. Δὲν σκοτιζόμουν
τότε μὲ τὴ σκέψη: τί εἶναι αὐτὸ πού λέω μὲ τὴ λέξη
«ὑπάρχω»; Τί σημαίνει: κατὰ δάθος και οὐσιαστικά αὐτὸ
τὸ «ὑπάρχω»; Δύσκολο τὸ ἐρώτημα και ἀκόμα πιδ δύσκο-
λο ἡ ἀπάντηση, ἂν μπορεῖ δέδαια γὰ δοθεῖ σ' αὐτὸ μιὰ
ἀπάντηση. Ὅσο προσπαθῶ γὰ προσεγγίσω τὸ μυστήριο
τῆς ὑπαρξῆς μου, τόσο και πιδ πολὺ διαπιστώνω τὸ ἀδυσ-
σαλέο δάθος τῆς. Και ὅσο πιδ πολὺ τὸ διαπιστώνω, τόσο
και πιδ πολὺ μού γίνεται μυστηριώδες και ἀκατανόητο.
Ἀκόμα και ἡ μιὰ κάποια προσέγγισή του μού εἶναι ἀκα-
τόρθωτη. Τὸ ξέρω πὼς μεγάλες και μὲ ἕκτακτα χαρίσματα
προικισμένες διάνοιες σοφῶν τοῦ κόσμου αὐτοῦ προσπα-
θοῦν και τώρα, ὅπως και ἄλλοτε στὸ παρελθόν, γὰ εἰσ-
δύσουν στὸ μυστήριο τῆς ὑπαρξῆς. Και λένε, εἶναι ἡ ἀλή-
θεια, πολλὰ και σοφὰ πράγματα. Ὅμως, τελικά δὲν λύ-
νουν τὸ ἐρώτημα «τί εἶναι ἡ ὑπαρξή» μὲ τρόπο πού και
τὸ δικὸ μου μυαλὸ γὰ μπορεῖ γὰ τὸ καταλάθει, ἔστω και
ἀμυδρά, ἀφοῦ κι ἐγὼ «ὑπάρχω». Γιατί; Γιατί ἀπλούστατα
δὲν ὑπάρχει: ἀπάντηση, ὅσο ὥραιες κι ἂν εἶναι: οἱ λέξεις
πού μεταχειρίζονται: γιὰ γὰ μού ποῦν αὐτὰ πού μού λένε
πότε - πότε ὡς ἀπάντηση στὸ παραπάνω ἐρώτημά μου.
Νομίζω πὼς γι' αὐτὸ εἶμαι: ὑποχρεωμένος τελικά γὰ πα-

ραδεχτῶ, ὡς τὸ καλλίτερο, τὴν ἀγνοία μου γιὰ τὸ τ ῖ
εἶναι: ἡ ὑπαρξή μου. Τὸ μόνο πού μπορῶ γὰ καταλάθει
σὲ κάποιο δαθμὸ, λιγότερο ἢ περισσότερο, εἶναι: τὸ ὅ τ ῖ
ὑπάρχω. Μού μένει δηλαδή ἡ ἀποδοχή τῆς πραγματικό-
τητας τῆς ὑπαρξῆς μου. Ἐξέρω δηλαδή πὼς ὑπάρχω και
μόνο.

Ὅταν κάποτε μονάχα ὑπῆρχα, δὲ μὲ σκοτιζε τὸ ἐρώ-
τημα τί εἶναι: αὐτὸ πού λέω «ὑπάρχω». Τώρα ὅμως πού
ἔχω: μόνο ὑπάρχω, ἀλλὰ και ξ ἔ ρ ω πὼς ὑπάρχω,
θατανίζομαι. Γι' αὐτὸ και γιῶθω ὄλο και πιδ θαθιά και
πιδ συνασθητὰ αὐτὸ τὸ γεγονός, χωρὶς ὅμως γὰ μπορῶ,
ὅπως ἤδη παρατήρησα, γὰ προχωρήσω πιδ πέρα ἀπὸ τὸ
ἐρώτημά μου. Πρέπει: γι' αὐτὸ γὰ μείνω σ' αὐτὸ χωρὶς
γὰ προσπαθῶ μάττω γὰ προχωρήσω πιδ πέρα. Ἄς μεί-
νω και γιὰ τὴν περίπτωση αὐτὴ μέσα στὰ ὅρια τοῦ μα-
καρισμοῦ «μακάριοι: οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι». Ἄς μείνω
δηλαδή εὐχαριστημένος μὲ τὴ διαπίστωση τῆς φτώχειας
και τῆς ἀδυναμίας μου γὰ κατανοήσω και αὐτὴν τὴν φτώ-
χεια και τὴν ἀδυναμία μου.

Ἡ ἀνυπεράβλητη ὅμως αὐτὴ δυσκολία γὰ μπῶ στὸ μυ-
στήριο τῆς ὑπαρξῆς μου ἔχει και τὰ καλά τῆς. Ἄν δὲν
μπορῶ γὰ ἀνακαλύψω τὴν ἴδια μου τὴν ὑπαρξή και γὰ
τὴ γνωρίσω «γνωστῶς», δηλαδή καλά και θαθιά, κάνον-
τας αὐτὴν τὴν προσπάθεια διερεύνησῆς τῆς, ἀνακαλύ-
πτω τὰ «περὶ τὴν ὑπαρξήν», ὅσα εἶναι: γύρω τῆς ἢ, πιδ
σωστὰ ἴσως, τὰ χαρακτηριστικά τῆς γνωρίσματα, ὅπως
αὐτὰ φαίνονται: ἀπὸ ἔξω. Και αὐτὰ δὲν εἶναι: λίγα.

Θὰ μείνω λοιπὸν σ' αὐτὰ τὰ ἐξωτερικὰ χαρακτηριστι-
κὰ τῆς ὑπαρξῆς μου, τὸν περίγυρὸ τῆς, ὄχι: ὄλα δέδαια,
ἐπιχειρώντας ἕνα σα:σάρισμά τους πιδ πολὺ παρὰ μιὰ
κατὰ δάθος περιγραφή τους.

Ἡ συνείδησή μου ὅτι: ὑπάρχω συνοδεύεται: ἔντονα και
ἀπὸ μιὰ ταυτόχρονη συνείδηση τοῦ ὅτι: θ ἔ λ ω γὰ ὑ-
πάρχω. Ὅσο ζῶ και σωφρονῶ, λαχταρῶ μέσα μου θαθιά
και ἔντονα γὰ ὑπάρχω. Ἄν κάποιος ἀπειλήσει: τὴν ὑπαρ-
ξή μου, ἀμέσως ἀντιδρῶ αὐτόματα και προσπαθῶ γὰ τὴν
προστατεύσω ὅσο και ὅπως μπορῶ.

Ὅμως δὲν ἀρκοῦμαι: στὴν ἐπίγνωση τοῦ ὅτι: ὑπάρχω
και τοῦ ὅτι: θέλω γὰ ὑπάρχω. Θέλω και ἐπιθυμῶ πολὺ
ἔντονα ὄχι: μόνο τὴν ὑπαρξή, τὸ «εἶναι», ἀλλὰ και τὸ
«ε ὅ εἶναι», γιὰ γὰ ἐκφρασθῶ μὲ τὴν Πατερικὴ ὀρολο-
γία. Θέλω δηλαδή γὰ ὑπάρχω ὑπὸ καλοὺς ὅρους και οἰω-
νοὺς, ὑπὸ εὐνοϊκῆς συνθήκης, χαρούμενος και εὐτυχησιμέ-
νος, πέρα γιὰ πέρα ἱκανοποιημένος και καλά ὑπὸ κάθε
ἐποψη. Ἀντίθετα, μισῶ και ἀποστρέφωμαι μὲ ὄλες μου
τις δυνάμεις τὸ «φ ε ὅ εἶναι», ὅτι: δηλαδή καθιστῶ
τὴν ὑπαρξή μου δυστυχησιμένη, χωρὶς ἐλπίδα και χαρὰ.

Τὸ περίεργο ὅμως εἶναι πὼς και τὸ «εὐ εἶναι» δὲν
μού φτάνει: μοναχὸ του, ὅσο κι ἂν μού εἶναι: πεθητό. Θέλω
γὰ εἶμαι, γὰ ὑπάρχω: θέλω γὰ ὑπάρχω και «εὐ», καλά:
θέλω ὅμως γὰ ὑπάρχω καλά ὑπὸ κάθε ἐποψη, ὄχι: γιὰ
λίγο, γιὰ ἕνα περιορισμένο χρονικὸ διάστημα. Λαχταρῶ
τὸ «ἀ ε ἰ εὐ εἶναι». Θέλω γὰ ὑπάρχω ὑπὸ κάθε ἐποψη
χαρούμενος, εὐτυχησιμένος, μὲ πληρότητα π ἄ ν τ ο τ ε,

χωρίς τελειωμό αὐτῆς τῆς εὐτυχισμένης μου κατάστασης. Καὶ κάνω τὸ πᾶν γιὰ νὰ πετύχω, ὅσο βέβαια αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ μένα, γιὰ νὰ πετύχω αὐτὸ τὸ «εἶ εἶναι», ὅπως καὶ τὰ ἐπὶ μέρους τοῦ «εἶναι» καὶ «εἶ εἶναι», ὅτι καὶ ἂν αὐτὸ μοῦ κοστίζει: σὲ κόπους καὶ ἰδρωτὰ, σὲ χρόνον καὶ σπατάλη δυνάμεων. Θὰ πῆγαινε ὅμως σὲ πολὺ μακρὸς ὁ λόγος, ἂν ἐπιχειροῦσα ἐδῶ, στὸ σύντομο αὐτὸ κείμενο, μιὰν ἀνάλυση αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Μένω γι' αὐτὸ μόνο στὴ διαπίστωσή τους μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς κάποτε ἄλλοτε θὰ δοθεῖ ἴσως ἢ εὐκαιρία γιὰ μιὰ διεξοδικότερη ἀνάλυσή τους, γιατί τὸ θέμα αὐτὸ μοῦ φαίνεται πολὺ οὐσιαστικὸ καὶ ἐνδιαφέρον.

**

Ἐκείνο ποῦ μοῦ κάνει ἐντύπωση στὴν αὐτοπαρατηρησιὰ μου εἶναι πὼς τὸ «υπάρχειν», ἢ ὑπαρξὴ ὡς προσωπικὸ γεγονός, δὲν εἶναι κάτι τὸ μεμονωμένο. Ἡ ὑπαρξὴ μου ἀποτελεῖ γεγονός συνδεδεμένο μὲ ἄλλα ἀντίστοιχα καὶ ὁμιλόγητά του γεγονότα, μὲ ἄλλα «υπάρχειν», μὲ ἄλλα «εἶναι», ποῦ μοιᾶζονται μὲ τὸ δικό μου. Δὲν ὑπάρχω δηλαδή μόνος μου οὔτε καὶ ἀπὸ μόνος μου, ἀλλὰ σ υ ν υ π ἄ ρ χ ω. Ὑπάρχω μαζί μὲ ἄλλους, ποῦ τυχαίνει: γὰρ ὑπάρχουν λίγο πρὶν, ταυτόχρονα ἢ λίγο μετὰ ἀπὸ μένα. Καὶ μάλιστα διαπιστώνω πὼς ὑπάρχω ὄχι: ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ὑπάρχω γιατί ὑπάρχουν καὶ οἱ ἄλλοι. Ἄν δὲν ὑπῆρχαν ἐκεῖνοι, δὲν ξέρω ἂν θὰ ὑπῆρχα καὶ ἐγώ. Βλέποντας τὸν ἑαυτό μου πρὶ καλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἔσφη αὐτῆ, παρατηρῶ καὶ καταλαβαίνω πὼς ὄχι μόνο ὑπάρχω γιατί ὑπάρχουν καὶ οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ θ ἔ λ ω γὰ ρ ὄ π ἄ ρ χ ω μ α ζ ἰ μ ἔ τ ο ὺ ς ἄ λ λ ο ὺ ς. Τότε αἰσθάνομαι: πρὶ πολὺ ἄνθρωπος, αἰσθάνομαι, ὅς μὴ φανεῖ παράδοξο αὐτό, πρὶ πολὺ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὅτι: ἐγὼ εἶμαι ἐγώ. Ἡ ὑπαρξὴ τῶν ἄλλων ἀποτελεῖ ἐπιβεβαίωση καὶ τῆς δικῆς μου ὑπαρξῆς. Ἡ ὑπαρξὴ τῶν ἄλλων ἀποτελεῖ ἐπίταξη τῆς αὐτοσυνειδησίας μου. Εἶναι ζήτημα τί θὰ αἰσθανόμουν χωρὶς τοὺς ἄλλους, ἂν θὰ μπορούσα βέβαια γὰρ ὑπάρξω ἀπόλυτα μόνος μου. Αὐτὸ πάντως δὲν εἶμαι: σὲ θέση οὔτε γὰρ τὸ ξέρω οὔτε γὰρ τὸ διατυπώσω ὡς κάτι συγκεκριμένο. Ἀποτελεῖ ἀπλούστατα τὸ ἀνυπόθετο. Τώρα ἐκείνο ποῦ ξέρω εἶναι πὼς ὑπάρχω ὡς μιὰ ξεχωριστὴ προσωπικότητα πάντα σὲ συνάρτησή μὲ τίς ἄλλες προσωπικότητες καὶ μάλιστα ὅτι: ἐπιθυμῶ πολὺ, — ἂν καὶ κάτι ξεχωριστὸ ἀπὸ αὐτούς — γὰρ ὑπάρχω μαζί τους, γὰρ σ υ ν υ π ἄ ρ χ ω. Γι' αὐτὸ ὅσο ζῶ σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ τὸ γεγονός αὐτό, τόσο πρὶ πολὺ θαθαίνω: καὶ ἢ α ὐ τ ο γ γ ω σ ἰ α μου, ἀλλὰ καὶ ἢ συνειδήση τῆς ἰδιαίτερότητάς μου, ὅτι: δηλαδή εἶμαι: αὐτὸ ποῦ εἶμαι, κάτι μοναδικὸ καὶ ἀνεπανάληπτο. Καὶ αὐτὸ μέσα σὲ πλῆθος κοινῶν χαρακτηριστικῶν μὲ τοὺς ἄλλους.

Μαζί μὲ τοὺς ἄλλους νιώθω χαρά, εὐτυχία, δύναμη, θάρρος, αἰσιοδοξία, βεβαιότητα, ἀσφάλεια. Γι' αὐτὸ χωρὶς τοὺς ἄλλους νιώθω χίλιες φορές πρὶ μόνος ἀπὸ ὅτι: εἶμαι, δυστυχισμένος, καὶ ἂν ἀκόμη πλέω μέσα σὲ θάλασσα ἀφάνταστης ἀφρονίας ποικιλῶντων ὀλιγῶν ἀγαθῶν. Δὲν ἀγνοῶ βέβαια τίς ἀρνητικὰς πλευρὰς αὐτοῦ τοῦ συνεῖναι. Αὐτὸ ὅμως εἶναι: ἓνα μεγάλο κεφάλαιο, ποῦ θέλω:

ἰδιαίτερη ἐξέταση. Μένω μόνο στὸ γεγονός, τώρα, τῆς λαχτάρας ποῦ νιώθω μέσα μου γιὰ τὸ «σ υ ν ε ἶ ν α ἰ». Μόλις ὅμως διαπιστώσω αὐτὴ τὴ λαχτάρω καὶ τὴ συνειδητοποιήσω, διαπιστώνω πὼς, ἀκριβῶς ὅπως ὅταν φτάσω στὴν κορυφὴ κάποιου βουνοῦ, καὶ βλέπω πὼς ὑπάρχει: καὶ ἄλλη κορυφὴ ποῦ πρέπει: γὰρ ἀνεβῶ, διαπιστώνω πὼς ὅσο καὶ ἂν ἐπιθυμῶ τὸ σ υ ν ε ἶ ν α ἰ, πάλι: δὲν μοῦ φτάνει: καὶ αὐτὸ μόνο του. Θέλω τὸ συνεῖναι γὰρ εἶναι καλὸ. Ἐπιθυμῶ μὲ ἄλλα λόγια τὸ «ε ὕ σ υ ν ε ἶ ν α ἰ». Ἐπιθυμῶ γὰρ συνυπάρχω μὲ τοὺς ἄλλους κάτω ἀπὸ καλὴς καὶ ἐπιθυμητὰς συνθήκας. Ἄλλοιῶς, εἶναι: βέβαια πὼς μόνο τὸ συνεῖναι: μπορεῖ γὰρ ἐκφυλιστεῖ σὲ κόλαση πραγματική. Καὶ ἀκριβῶς στὸ ἀντίθετο ἀποδύονται καὶ ὅλες μου οἱ προσπάθειες — ἢ, ἴσως, πρέπει: γὰρ ἀποδύονται — ἂν θέλω τὸ συνεῖναι γὰρ ἀποδοῖ πηγὴ εὐδαιμονίας καὶ εὐφροσύνης. Πόσο: κόποι: λοιπὸν γι' αὐτὸ καὶ πόσες παντοειδεῖς θυσίες!

Δὲν προλαβαίνω, ὅμως, γὰρ κάνω καὶ αὐτὴ τὴ διαπίστωσή καὶ γὰρ, πάλι: βλέπω πὼς δὲν μοῦ φτάνει: καὶ τὸ «εἶ συνεῖναι»! Τόσο ἀχόρταγος γιὰ πληρότητα εἶμαι! Θέλω ὄχι: μόνο τὸ «εἶ συνεῖναι», ἀλλὰ καὶ τὸ «ἀ ε ἰ εἶ συνεῖναι». Ἐπιθυμῶ γὰρ συνυπάρχω μὲ τοὺς ἄλλους π ἄ ν τ ο τ ε, χωρὶς κανένα τελειωμὸ καὶ πάντα σὲ κατάστασι ἀριστων σχέσεων καὶ ἐγκαρδίας (ἐπι:) κοινωνίας.

Ἀκριβῶς στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔρχεται ἢ σκληρὴ πραγματικότητα, (σ) τὴν ὁποία ζῶ, γὰρ μοῦ κάνει: κάποιες ὀδυνηρὰς ἐκπλήξεις. Πάνω στὴν πραγματικότητα μιὰς μορφῆς συνυπαρξῆς, ἐκεῖ ποῦ πᾶν γὰρ τὰ καταφέρω σὲ κάποιο βαθμὸ γὰρ συνυπάρχω μὲ τοὺς ἄλλους καὶ γὰρ ἔχω εὐτυχὲς σχέσεις μαζί τους, ἔρχονται: κάποια γεγονότα, κάποιες ἀνάγκες, κάποιες παράγοντες ποῦ ἀπειλοῦν γὰρ καταλύσουν ἢ καὶ καταλύουν τὴν συνυπαρξή. Καὶ ὑπὸ τίς πρὶ εὐσύνωνες περιστάσεις παρουσιάζονται: ἀνάγκες ἢ υποχρεώσεις ἢ συνθήκες τῆς ζωῆς καὶ χρέη καὶ καθήκοντα ἔκταντι τῆς ποῦ μᾶς ὀδηγοῦν σὲ ἀ π ο χ ω ρ ἰ σ μ ο ὦ καταλύοντας τὸ σ υ ν ε ἶ ν α ἰ, τὴ συνέυρεση τῶν ἰδῶ χῶρον, ὑπὸ τίς ἴδιες συνθήκες, τὴ διαρκὴ κοινωνία καὶ ἐπαφή μὲ τοὺς ἄλλους. Ζοῦμε, ὑπὸ κάποιους ὅρους, μὲ ὅλη τὴν ὀδύνη τὸ ψαλμικὸ ἐκαῖνο «οἱ φίλοι μου καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἔ ν α ν τ ἰ α ς μ ο ὦ ἔστησαν καὶ οἱ ἐγγιστά μου ἀ π ὸ μ α κ ρ ὸ θ ε γ ἔστησαν». Πόσο ὀδυνηρὸς εἶναι: τότε ὁ ἀποχωρισμὸς αὐτός! Ἐνα εἶδος «μικροῦ θανάτου». Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀποχωρισμὸς, ἢ καταλύση δηλαδή τοῦ συνεῖναι, τέτοιο ποῦ τὸ νιώθω μὲ ὅλη μου τὴν ὑπαρξὴ καὶ ὡς κάτι ποῦ πραγματοποιεῖται: μέσα σὲ κοινὸ μὲ τοὺς ἄλλους χωρόχρονο, πολὺ συχνὰ συμβαίνει: σὲ τὴν ζωὴ, κατανατᾶται: τελικὰ γὰρ εἶναι: ἢ ζωὴ τὸ σύνολο τῶν μικρῶν θανάτων ποῦ τὴ συνιστοῦν! Ἐχει: μὲ ἄλλα λόγια ἢ ζωὴ μέσα τῆς τὸ σπέρμα τοῦ θανάτου. Εἶναι: ζωὴ «θ α ν α τ η φ ὸ ρ ο ς»! Περὶεργὸ αὐτό, ἀλλὰ ἀληθινό. Πόσες φορές δὲ ζοῦμε τὸν πόνο καὶ τὴν ὀδύνη τοῦ χωρισμοῦ ἔξω ἀπὸ ἓνα λεωφορεῖο, σὲ κάποιο σιδηροδρομικὸ σταθμὸ, σὲ κάποια ἀποβάθρα λιμανιοῦ, σὲ κάποιο ἀεροδρόμιον ἢ καὶ στὴν ἐξώπορτα τοῦ σπιτιοῦ μας ἀκόμα! Ἡ καρδιά εἶναι: τότε πλακωμένη ἀπὸ θάρος ἀσάχωτο, ἐνῶ τὰ χεῖλη, τὰ τόσο γρήγορα ἄλλοτε σὲ κουνιέντα, τρέμουν καὶ μόλις κατορθώνουν γὰρ ἀρθρώσουν κάποιες ἀκατάλη-

πτες λέξεις ἢ καὶ δὲν τὸ κατορθώνουν καθόλου. Καὶ τὰ μάτια; ὦ, τὰ μάτια! Τὰ μάτια, ἀγαλαβάζουν γὰ ἐρμηγεύσουν αὐτὰ μὲ τοὺς ποταμούς τῶν δακρῦν τους ὅλο τὸ σπαρταγμὸ τῆς καρδιάς, πού ἐκείνη τῆ στιγμῆ νιώθει: τῆ δίστομη ρομφαία τοῦ χωρισμοῦ γὰ τῆ λιανίζε: ζωντανή σὲ χίλια κομμάτια πού σπαρταροῦν τὸ καθένα ἀπὸ τὸν ἴδιο σὲ ἔνταση πόνου.

Δύσκολος ὁ χωρισμός! Πολὺ δύσκολος! Ἀσήκωτος — ὄχι: σπάνια. Πρὸ πάντων, ὅταν πρόκειται γὰ εἶναι: μεγάλης διάρκειας ἢ καὶ ἕως παντοτεινός. Εὐτυχῶς, ὅμως, πού ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μᾶς προίκιζε μὲ κάποιο θαυμαστὸ μηχανισμό. Ἡ σωματικὴ συμπαρουσία θέδεια καταλύεται. Ὅτι: ὅμως ἐνωθα θλέποντας τὸν ἄλλο ἢ τοὺς ἄλλους τὸ μεταθέτω — μόνου γίνεται αὐτὸ — στὸ χῶρο τῆς μνήμης ἀγαπητικά. Καὶ γίνεται: πιά ἡ πρῶην συμπαρουσία ἐσωτερικὴ, καρδιική, τρεφόμενη μὲ τὴν ἀένη ἐλπίδα τοῦ «ἐ π α ν α σ υ ν ε ἶ ν α ι», μᾶς καινούργιας συνάντησης ὑπὸ καλλίτερες συνθήκες καὶ ὁπωσδήποτε χωρὶς τὴν πίκρα καὶ τὸ μικρὸ θάνατο τοῦ χωρισμοῦ. Εἶναι: ἀξιοσημείωτο πὼς κάποιοι: λαοὶ ἔχουν γιὰ ἀποχαριτιστήρια φράση τὲ κάθε χωρισμὸ τὴν εὐχή: γὰ ξαναἰδωθούμε!

Καὶ πάλι: θὰ πῆγαινε σὲ πολὺ μάκρος ὁ λόγος, ἀν ἐπιχειροῦσα γὰ μείνω στὸ γεγονὸς αὐτὸ τοῦ «μικροῦ θανάτου» ὑπὸ τὴν καθαρὰ ψυχολογικὴ του ἔννοια. Ὅμως, δὲν θὰ τὸ ἐπιχειρήσω, γιατί ἕως πρέπει: γὰ ἐπιμείνω σὲ κάποιο ἄλλο σημεῖο, πὺ ἐνδιαφέρον ἀσφαλῶς ἀπὸ ὅποιου: δῆποτε διαπιστώσεις ψυχολογικὲς ἢ ἄλλες, ὅσο κι: ἀν θὰ ἦταν αὐτὲς καθ' ἑαυτὲς ἐνδιαφέρουσες ἢ σωστές.

Ἀποτελεῖ εὐλογία μεγάλη, πού ἕως πολὺ λίγο τὴν ἐκτιμοῦμε καμμιὰ φορά, τὸ γεγονὸς ὅτι: ζοῦμε στὸ χῶρο τῆς πίστεως. Ἐχει: πολλὰ πράγματα γὰ μᾶς πει αὐτὸ καὶ γὰ τὸ θέμα τοῦ (ἀπο) χωρισμοῦ.

Ἡ πίστη εἶναι: ἐκείνη πού μᾶς φανερώνει: πὼς χορηγὸς τῆς ὑπαρξῆς γιὰ τὸν καθένα μᾶς εἶναι: ὁ Θεός, ὁ «ὦ ν», αὐτὸς πού ὑπάρχει: ὑπὸ τὴν ἀπόλυτη ἔννοια τοῦ ὅρου καὶ πολὺ πὺ πέρα ἀπὸ αὐτήν, ἀφοῦ ἡ θεία ὑπαρξὴ εἶναι: ἀκατάληπτη. Ἡ ἀπέραντη ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ μᾶς μετέδωσε τὸ εἶναι: καὶ κοντὰ σ' αὐτὸ καὶ τὰ εἶναι: καὶ ἀεὶ εἶναι. Καὶ παράλληλα εἶναι: ἡ πηγὴ καὶ ἡ ἐγγύηση τοῦ συνεῖναι, τοῦ εἶναι: καὶ ἀεὶ εἶναι: καὶ ἀεὶ εἶναι: καὶ ἀεὶ εἶναι. Καὶ τοῦτο γιατί δὲν εἶναι: νοητὴ ἢ ὑπαρξὴ μᾶς ὡς κάτι: τὸ ἀνεξάρτητο ἀπὸ τῆ θεία ὑπαρξῆς. Ἰπάρχουμε γιατί ὑπάρχει: ὁ Θεός. Ἐπομένως ἤδη ἀπὸ τὴν πρῶτη καταβολὴ τῆς ὑπαρξῆς μᾶς συνυπάρχουμε μὲ τὸ Θεό. Καὶ ὁ Θεός ὄρισε γὰ μὴν εἶμαστε μόνου: μᾶς, ἀλλὰ γὰ συνυπάρχουμε καὶ μὲ ἄλλους ὁμοίους μᾶς. «Ὁ καλὸν εἶναι: τὸν ἄνθρωπον μόνου. Ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν». Αὐτοὶ εἶναι: οἱ λόγοι: τῆς δημιουργίας τῶν συνανθρώπων μᾶς. Ἡ κάθετη συνυπαρξὴ (ἐν σχέσει: μὲ τὸ Θεό) ἐπακολογήθη ἀπὸ τὴν ὀριζόντια, τῆ σχέση καὶ συνυπαρξὴ μὲ τὸ συνάνθρωπὸ μᾶς, τὴν ὁμολογὴ μᾶς ὑπαρξῆς.

Ἡ συνυπαρξὴ μᾶς μὲ τὸ Θεό γίνεται: ἰδιαίτερα καὶ περισσότερο συναισθητὴ καὶ εὐλογημένη ὡς κοινωνία

ἐ ν καὶ δ : ἂ Χριστοῦ. Ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, «ἀνακεφαλαιοῖ», ἐνώγει: δηλαδή σὲ ἀρμονική καὶ ἄρρητη ἐνότητα τὰ πάντα, «τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς», ἐνώγει: δηλαδή ἀδιάσπαστα τῆ Θεότητα μαζί μᾶς καὶ ἡμᾶς μὲ τῆ Θεότητα καὶ ὅλον τὸ οὐράνιο κόσμου καὶ ἀντίστοιχα ὅλους ἡμᾶς μεταξὺ μᾶς τόσο, ὥστε γὰ λέει: ὁ ἀπόστολος Παῦλος συμπερασματικά: «πάντες ὑμεῖς εἰς ἓς ἔστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Ἐφεσ. α' 10. Γαλ. γ' 28). Ἀποτελεῖται, μὲ τῆ χάρη τοῦ Χριστοῦ, μὲ τῆ ζωντανὴ βίωσή του μέσα σας, μᾶς θαυμαστὴ ἐνότητα μέσα σας καὶ γύρω σας.

Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ δι: ἂ Χριστοῦ ἀποτελοῦμε «ἐ ν σ ὼ μ α» πιά, μᾶς ἀκατάλυτη ἐνότητα καὶ συνυπαρξῆς, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τόπο καὶ χρόνο.

Ἄν τώρα ἰδοῦμε μὲ τὸ πρίσμα αὐτὸ τῆς ἐν Χριστῷ ἐνότητας καὶ τὸ συνεῖναι, πού μᾶς ἀπασχολεῖ ἐδῶ μὲ τίς διάφορες μορφές του, τότε, ἐνῶ αὐτὸ ἀποκτάει: ἰδιαίτερη γοητεία καὶ ἔχει: ἐγγυημένα καὶ τὸ εἶ καὶ τὸ ἀεὶ, τὴν χωρὶς τέλος διάρκεια καὶ τὸν ἰδανικότερο βαθμὸ ποιότητας συνυπαρξῆς, ἐξορίζεται: γιὰ πάντα ὁ ὁποιοσδήποτε «μικρός» ἢ «μεγάλος» θάνατός του. Ὁ Χριστός ἐγγυάται: πὼς, πέρα ἀπὸ τοὺς ὅρους τοῦ κόσμου ἐτούτου, τοῦ τόσο φευγαλέου καὶ προσωρινοῦ, ὑπάρχει: ἡ δυνατότητα γὰ ὑφίσταται: στὸ ὄνομά του καὶ μὲ τῆ δικὴ του δύναμη καὶ χάρη τὸ συνεῖναι: ὡς αἰώνια ζωὴ κοντὰ του.

Πόσο παρήγορο εἶναι: αὐτό! Καὶ πόσες αἰσιόδοξες προοπτικὲς δὲν ἀνοίγει: μπροστά μου! Θὰ ἦταν ἀσφαλῶς φλύαρη περιτολογία γὰ ἐπιχειροῦσα μᾶς ἀνάλυση τοῦ γεγονότος σὲ ψυχῆς λιγότερο ἢ περισσότερο ζυμωμένες μὲ τὴν ἐν πίστι: θεβαιότητα γι: αὐτὸ καὶ ἀσφαλῶς καὶ μὲ θαθεῖς ἐμπειρίες ἀπὸ τῆ βίωσή του. Λέγοντας ὅτι: ἀναφέρθηκε πὺ πάνω, προσπαθῶ γὰ υπογραμμίσω ὑπομνηστικά ἐτούτο, ὅτι: δηλαδή, ὅταν τοποθετοῦμε μέσα στὸ πλαίσιο αὐτὸ ὅτι: ὀνομάζουμε ἀποχωρισμὸ ὡς τοπικὴ ἀπομάκρυνση ἀπὸ πρόσωπο ἢ πρόσωπα ἀγαπημένα, χάνει: τὴν δέξυτητα καὶ τὴν πρωτογενῆ του πίκρα. Ὁ ἀποχωρισμὸς μέσα στὸν εὐλογημένο χῶρο τῆς πίστεως ἀποτελεῖ: γεγονὸς πού ὀδηγεῖ κατευθεῖαν στὴ γλυκεῖα πρόγευση τῆς «ἄνω Ἱερουσαλήμ», ὅπου «ὁ θάνατος — μικρός ἢ μεγάλος — οὐκ ἔσται: ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε κραυγὴ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται: ἔτι: ὅτι: τὰ πρῶτα παρήλθον» (Ἀποκ. κα' 4). Ἐκεῖ δὲν θὰ ὑπάρχει: πιά ὁ φόβος ἢ ὁ κίνδυνος γὰ καταλυθεῖ τὸ συνεῖναι: καὶ ἐπομένως οὔτε καὶ ὁ πόνος ἀπὸ τὴν ἐκφύλισή του σὲ πραγματικὴ κόλαση, ὅπως καταντάει: ὄχι: σπάνια κάτω ἀπὸ τίς συνθήκες τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ἐκεῖ θὰ εἶναι: τὸ συνεῖναι: διαρκὲς καὶ ἀκατάλυτο μὲ κέντρο τὸν Τριαδικὸ Θεὸ καὶ ἐπέκτασή του εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

**

Ἐνα σημαντικό ἀγιογραφικὸ γεγονὸς, πού μιλάει: πολὺ εὐγλωττα γιὰ τὴν περιπέτυχά μᾶς καὶ πολὺ ὀδηγητικά, εἶναι: τὸ ἀκόλουθο: Στὸ θαυμαστὸ ὄρος Θαδῶρ πραγματοποιεῖθη ἡ θεία Μεταμόρφωση τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ. Ἐκεῖ «συνῆσαν» ὁ Τριαδικὸς Θεός, ἐκπρόσωποι τοῦ κόσμου τῶν δικαίων, τῶν ἐν οὐρανοῖς πνευμάτων τῶν

Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ*

Ο δυναμισμός της Παραδόσεως δε δέχεται καμιά αδράνεια, ούτε στις συνηθισμένες μορφές ευσέβειας, ούτε στις δογματικές εκφράσεις, που επαναλαμβάνονται μηχανικά σε μαγικές συνταγές της Άληθειας, έγγραμμένες από την αυθεντία της Εκκλησίας. Το να διατηρεί κανείς την «δογματικήν Παράδοσιν» δε σημαίνει προσκόλληση σε δογματικούς τύπους: να είμαστε στα πλαίσια της Παραδόσεως, σημαίνει να φυλάμε τη ζωντανή Άληθεια στο Φως του Άγιου Πνεύματος, ή καλύτερα, σημαίνει να διατηρούμαστε στην Άληθεια με τη ζωοποιό δύναμη της Παραδόσεως. Αυτή, λοιπόν, ή δύναμη συντηρεί ξανακαινουργιώνοντας συνέχεια, όπως κάθε τι, που προέρχεται από το Πνεύμα.

*

«Ανακαινίζειν» δε σημαίνει αντικατάσταση των αρχαίων εκφράσεων της Άληθείας με νέες, σαφέστερες και θεολογικά καλύτερα επεξεργασμένες. Αν συνέβαινε κάτι τέτοιο, θα έπρεπε να αναγνωρίσουμε ότι ο πολυμαθής χριστιανισμός των καθηγητών της Θεολογίας αντιπροσωπεύει μια σημαντική πρόοδο απέναντι στην «πρωτόγονον» πίστη των μαθητών των Άποστόλων. Στις μέρες μας μιλούν πολύ για «θεολογικήν εξέλιξιν», χωρίς να αναφέρεται συχνά πόσο ή εκφραση αυτή — με το να γίνει σχεδόν πολύ συνηθισμένη — μπορεί να είναι διπλής έρμηνείας. Πράγματι, ύπονοεΐ, σε μερικούς σύγχρονους συγγραφείς,

μια εξέλικτική έννοια της ιστορίας του χριστιανικού δόγματος. Ζητούν να έρμηνεύσουν με την έννοια της «δογματικής προόδου» το ακόλουθο κείμενο του Άγιου Γρηγορίου του Θεολόγου: «Εκθήρυσσε φανερώς ή Παλαιά τον Πατέρα, τον Υιον άμυδρότερον. Έφανέρωσεν ή Καινή τον Υιον, υπέδειξε του Πνεύματος την θεότητα. Έμπολιτεύεται νυν το Πνεύμα, σαφεστέρα ήμιν παρέχων την έαυτου δήλωσιν. Ου γάρ ήν ασφαλές, μήπω της του Πατρός θεότητας όμολογηθείσης, τον Υιον εκδήλως κηρύττεσθαι μηδέ της του Υιου παραδεχθείσης, το Πνεύμα το Άγιον, έν' είπω τι και τολμηρότερον, έπιφορτίζεσθαι»³³. Άλλά «το Πνεύμα είναι μεταξύ ήμωv» από την ήμέρα της Πεντηκοστής και μαζί Του το φως της Παραδόσεως: δηλαδή όχι μόνον αυτό που μεταβιβάζεται (όπως θα ήταν ή περίπτωση ενός «άποθέματος» ιερου και παθητικού), αλλά και αυτή ή ίδια ή δύναμη της μεταβιβάσεως, μοιρασμένη στην Εκκλησία και συνοδούσα κάθε τι που μεταβιβάζεται σαν ο μοναδικός τρόπος λήψεως και κατοχής της Άποκαλύψεως. Ο μοναδικός, λοιπόν, τρόπος να έχουμε Άποκάλυψη μέσα στα πλαίσια του Άγιου Πνεύματος, είναι να έχουμε αυτή στο πλήρωμά της και κατ' αυτόν τον τρόπο είναι που ή Εκκλησία γνωρίζει την Άληθεια στην Παράδοσή της. Έάν υπήρξε μια αύξηση στη γνώση των θείων μυστηρίων πριν από τον έρχομό του Άγιου Πνεύματος, μια προοδευ-

* Συνέχεια εκ της σελ. 610 του υπ' αριθ. 20 τεύχους.

33. Γρηγορίου Θεολόγου, Θεολογικός Ε', Περί Άγιου Πνεύματος, Ρ.Γ. 36, 133 έξ.

δικαίων και τετελειωμένων, ο εκπρόσωπος της ανθρώπινης φύσης ένωμένης (και μεταμορφωμένης) άσύγχυτα με τη θεία φύση στο πρόσωπο του θείου Λόγου, του Κυρίου Ίησου Χριστού και οι μαθητές του. Ουρανός και γη έγιναν για μια στιγμή ένα. Μέσα σε μια άτμόσφαιρα άληθινά θεϊκή και λουσιμένοι στο άκτιστο και άρρητο φως της Θείας Μεταμορφώσεως, ζουν οι μαθητές στιγμές ανεπανάλγητες θείας και ιερής εϋφροσύνης. Και γοητεύονται τόσο, ώστε να μη μπορούν πια να συγκρατηθούν, αλλά να αναφωνήσουν με το στόμα του Πέτρου: «Κύριε, καλόν έστιν ήμας ωδε είναι!» (Ματθ. ιζ' 4)! Είναι τόσο έμορφα να δρισκόμαστε πάντα εδώ, βιώνοντας τόσο έντονα αυτό το άρρητο συνείνα: ούρανου και γης, το συνείνα: μαζί σου και διά μέσου σου με την ίδια την υπερούσια Τριάδα και όλον τον κόσμιο των άγιων του ούρανου και της γης. Έδώ αποκτάει και ή δική μας γήνη ύπαρξη ιδιαίτερο περιεχόμενο, καθώς λούζεται κυριολεκτικά μέσα στο υπερθαύμαστο αυτό θείο φως. Γιατί λοιπόν να ξαναγυρίσουμε στη συνηθισμένη ζωή με τις ανεκδιήγητες μιζέριες της; Τι γυρεύουμε πια έμεις εκεί;

Όμως το αίτημα αυτό, όσο κι αν ήταν τόσο γνήσιο και βαθύ, δεν μπορούσε να ικανοποιηθεί πρόωρα. Θα χρειαζόταν για πολύ ακόμα οι μαθητές να ζήσουν πολύ βαθιά τον πόνο και του χωρισμού, πράγμα που θα θέριευε μέσα τους ακόμα πια πολύ τον πόθο και τη λαχτάρα για το «εϋ τε και άει συνείνα» και θα τους ώριμάζε πολύ περισσότερο. Και όταν θα ήταν έτοιμοι, τότε πια θα τους γινόταν και ή επίσημη πρόσκληση του Θεου, άδιάφορο με ποιον τρόπο, να γευτούν την αιώνια μαζί του και διά μέσου του με όλους τους άγιους κοινωνία και συνύπαρξη. Τότε, ακτινοβόλοι και οι ίδιοι, μεταμορφωμένοι και άγιασμένοι ολοτελείς, θα μπορούσαν να ζήσουν δοξολογικά το αιώνιο μυστήριο του σ υ ν - είναι, «εϋχαριστούντες τῷ Θεῷ και Πατρί, τῷ ικανώσαντι αὐτοὺς εἰς τὴν μερίδα τῶν άγιῶν έν τῷ φωτί, ὃς έρρύσατο αὐτοὺς εκ της έξουσίας του σκότους και μετέστησεν εἰς τὴν δασλειάν (δηλαδή την αιώνια συνύπαρξη ως κοινωνία μετά) του Υιου της άγάπης αὐτου» (Κολοσσ. α' 12-13). Και μακάρι μαζί τους κι έμεις!

Άρχ.μ. ΕΥΣΕΒΙΟΣ ΒΙΤΤΗΣ

τική αποκάλυψη, (αὐτὸ φῶς ἐρχόμενον ὀλίγον κατ' ὀλίγον), τὸ πρᾶγμα διαφέρει γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Ἄν μπορεῖ κάποιος ἀκόμα νὰ μιλά γιὰ ἐξέλιξη, δὲν εἶναι ἡ γνώση τῆς Ἀποκαλύψεως στὴν Ἐκκλησία, πού ἀναπτύσσεται ἢ ἐξελίσσεται μὲ κάθε δογματικὸ ὀρισμὸ. Ἄς κάνουν τὸν ἰσολογισμὸ τῆς δογματικῆς ἱστορίας, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς μέχρι τῆς μέρας μας, διαβάζοντας τὸ Ἐγχειρίδιο τοῦ Denzinger ἢ τοὺς πενήντα τόμους τοῦ Mansi· ἡ γνώση τὴν ὁποία θὰ ἔχει κανεὶς μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο γιὰ τὸ μυστήριον τῆς Τριάδος δὲν θὰ εἶναι τελειότερη ἀπὸ τὴ γνώση ἐνὸς Πατέρα τοῦ 4ου αἰῶνα πού μιλά γιὰ τὸ «ἀμοούσιον» οὔτε ἐνὸς Πατέρα τῆς προ-Νικαϊκῆς ἐποχῆς, ὁ ὁποῖος δὲ μιλά ἀκόμα γι' αὐτό, οὔτε ἐνὸς Ἀπ. Παύλου γιὰ τὸν ὁποῖο καὶ αὐτὸς ὁ ὅρος «Τριάς» παραμένει ἀκόμα ξένος. Σὲ κάθε στιγμή τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας δίνει στὰ μέλη τῆς τῆ δύναμη νὰ γνωρίσουν τὴν Ἀλήθεια μέσα σ' ἓνα πλήρωμα πού ὁ κόσμος δὲ μπορεῖ νὰ καταλάβει. Αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν τρόπο κατανοήσεως τῆς ζωντανῆς Ἀλήθειας μέσα στὴν Παράδοση ὑπερασπίζεται δημιουργώντας νέους δογματικούς ὀρισμούς.

*

«Γινώσκεις ἐν τῷ πληρώματι» δὲ σημαίνει «ἔχειν τὸ πλήρωμα τῆς γνώσεως»: αὐτὸ ἀνήκει στὸν μέλλοντα αἰῶνα. Ἄν ὁ Ἀπ. Παῦλος λέει ὅτι γνωρίζει στὸ παρὸν «ἐκ μέρους» (Α' Κορ. ιγ' 12), αὐτὸ τὸ «ἐκ μέρους» δὲν ἀποκλείει τὸ πλήρωμα μέσα στὸ ὁποῖο γνωρίζει. Δὲν εἶναι ἡ μεταγενέστερη δογματικὴ ἐξέλιξη πού θὰ καταργήσει τὸ «γινώσκεις ἐκ μέρους» τοῦ Ἀπ. Παύλου, ἀλλὰ ἡ ἐσχατολογικὴ πραγματοποίηση τοῦ πληρώματος, μέσα στὸ ὁποῖο μὲ ἀσάφεια ἀλλὰ βεβαιότητα, οἱ χριστιανοὶ γνωρίζουν σ' αὐτὴ τῆ ζωῇ τὰ μυστήρια τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἡ «ἐκ μέρους» γνώση θὰ καταργηθεῖ ὄχι γιατί ἦταν ψεύτικη, ἀλλὰ γιατί ὁ ρόλος τῆς δὲν ἦταν παρὰ νὰ μᾶς κάνει νὰ προχωρήσουμε στὸ πλήρωμα πού ξεπερνᾷ κάθε ἀνθρώπινη δύναμη γνώσεως. Ἐπομένως εἶναι στὸ Φῶς τοῦ πληρώματος, πού γνωρίζουμε «ἐκ μέρους», ἡ Ἐκκλησία ὅμως εἶναι πάντοτε σὲ σχέση ἐξαρτήσεως ἀπὸ τὸ πλήρωμα πού κρίνει, ἂν ἡ μερικὴ γνώση, πού ἐκφράζεται σὲ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ δόγμα, ἀνήκει ἢ δὲν ἀνήκει στὴν Παράδοση. Κάθε θεολογικὴ διδασκαλία, πού θὰ ὑποστήριζε ὅτι εἶναι μιὰ τέλεια ἐπεξήγηση τοῦ ἀποκαλυμμένου μυστηρίου, θὰ ἀποδειχθεῖ ἀναγκαστικὰ ψεύτικη: μὲ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ γεγονὸς, δηλαδὴ ὅτι ὑποβλέπει τὸ πλήρωμα τῆς γνώσεως, ἐρχεται σ' ἀντίθεση μὲ τὸ πλήρωμα, μέσα στὸ ὁποῖο γνωρίζουμε μερικῶς τὴν Ἀλήθεια. Ἐνα δόγμα παραβιάζει τὴν Παράδοση, ὅταν ἐπιδιώκει νὰ πάρει τὴ θέση τῆς: ὁ γνωστικισμὸς παρουσιάζει τὸ χτυπητὸ παράδειγμα μιᾶς ἀπόπειρας νὰ ὑποκατασταθεῖ τὸ δυναμικὸ πλήρωμα, πού δόθηκε στὴν Ἐκκλησία σὰν ὅρος τῆς ἀληθινῆς γνώσεως, μὲ ἓνα εἶδος στατικῶν πληρώματος, μιᾶς «ἀποκαλυφθείσης διδασκαλίας». Ἀντίθετα, ἓνα δόγμα πού καθορίστηκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία σὰ μορφή μερικῆς

γνώσεως, ἀνοίγει κάθε φορὰ ἐκ νέου μιὰ εἴσοδο πρὸς τὸ πλήρωμα, ἔξω ἀπὸ τὸν ὁποῖο δὲν μποροῦμε οὔτε νὰ γνωρίσουμε, οὔτε νὰ ὁμολογήσουμε τὴν ἀποκαλυμμένη Ἀλήθεια. Ἐκφραση τῆς Ἀλήθειας, ἓνα δόγμα πίστεως ἀνήκει στὴν Παράδοση, χωρὶς νὰ ἀποτελεῖ ὅμως ἓνα ἀπὸ τὰ «μέρη» τῆς. Εἶναι ἓνα μέσο, ἓνα διανοητικὸ ὄργανο πού μᾶς προσδένει στὴν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας: ἓνας μάρτυρας τῆς Παράδοσης, τὸ ἐξωτερικὸ τῆς ὄριο, ἢ μᾶλλον, ἢ στενὴ πύλη, πού ὁδηγεῖ στὴ γνώση τῆς Ἀλήθειας μέσα στὴν Παράδοση.

Στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ δογματικοῦ κύκλου, ἡ γνώση τοῦ ἀποκαλυμμένου μυστηρίου, πού θὰ μπορεῖ νὰ πετύχει ἓνα μέλος τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ ὁ βαθμὸς τῆς χριστιανικῆς (γνώσεως), θὰ εἶναι διαφορετικὸς, ἀνάλογα μὲ τὸ πνευματικὸ μέτρο τοῦ καθενός. Ἐπομένως, αὐτὴ ἡ γνώση τῆς Ἀλήθειας μέσα στὴν Παράδοση θὰ μπορεῖ νὰ αὐξάνει γιὰ ἓνα πρόσωπο συνοδεύοντας τὴν πρόοδό του στὸν ἁγιασμὸ (Κολοσ. α' 10): ἓνας χριστιανὸς θὰ εἶναι τελειότερος σχετικὰ μὲ τὴ γνώση σύμφωνα μὲ τὴν ἡλικία τῆς πνευματικῆς του ὀριμότητας. Θὰ τολμήσουμε ὅμως νὰ μιλήσουμε, παρὰ τὸ φανερὰ ἀντίθετο, γιὰ ὁμαδικὴ πρόοδο στὴ γνώση τοῦ χριστιανικοῦ μυστηρίου, πρόοδο πού θὰ ὀφειλόταν σὲ μιὰ «δογματικὴν ἐξέλιξιν» τῆς Ἐκκλησίας; Αὐτὴ ἡ ἐξέλιξη θὰ εἶχε ἀρχίσει μὲ τὴν «εὐαγγελικὴν νηπιότητα» γιὰ νὰ καταλήξει σήμερα — ὕστερα ἀπὸ τὴν «πατερικὴν νεότητα» καὶ τὴν «σχολαστικὴν ὀριμότητα» — στὸ θλιβερὸ γήρασμα τῶν θεολογικῶν ἐγχειριδίων; Ἡ μήπως αὐτὴ ἡ μεταφορὰ (ψεύτικη ὅπως τόσες ἄλλες) θὰ πρέπει νὰ παραχωρήσει τὴ θέση τῆς σὲ ἓνα ὄραμα τῆς Ἐκκλησίας παρόμοιο μὲ ἐκεῖνο πού βρίσκουμε στὸν Ποιμένα τοῦ Ἐρμά, ὅπου αὐτὴ παρουσιάζεται κάτω ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ νέας καὶ γηραιᾶς γυναικίας, πού συγκεντρώνει ὅλες τῆς ἡλικίας «εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ»; (Ἐφ. δ' 13).

Ἐπανερχόμενοι στὸ κείμενο τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζινοῦ, πού τόσο συχνὰ παρερμηνεύεται, θὰ δοῦμε ὅτι ἡ δογματικὴ ἐξέλιξη, γιὰ τὴν ὁποία μιλάμε, καθόλου δὲν προσδιορίζεται ἀπὸ κάποια ἐσωτερικὴ ἀνάγκη, πού θὰ αὐξάνε προοδευτικὰ μέσα στὴν Ἐκκλησία τὶς γνώσεις τῆς ἀποκαλυμμένης Ἀλήθειας. Χωρὶς νὰ εἶναι κάποιο εἶδος ὀργανικῆς ἐξέλιξης, ἡ ἱστορία τοῦ δόγματος ἐξαρτᾶται πρῶτα-πρῶτα ἀπὸ τὴ συνειδητὴ στάση τῆς Ἐκκλησίας μπροστὰ στὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα μέσα στὴν ὁποία αὐτὴ πρέπει νὰ ἐργαστεῖ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν ὁ Γρηγόριος μίλησε γιὰ μιὰ προοδευτικὴ ἀποκάλυψη τῆς Τριάδος πρὶν τὴν Πεντηκοστή, εἶναι γιὰτὶ ἐπιμένει πὼς ἡ Ἐκκλησία στὴν οἰκονομία τῆς ἀπέναντι στὸν ἐξωτερικὸ κόσμον, ὀφείλει νὰ ἀκολουθήσει τὸ παράδειγμα τῆς θείας παιδαγωγικῆς. Μὲ τὸ νὰ διατυπώνει αὐτὰ τὰ δόγματα (βλ. τὸ κήρυγμα σύμφωνα μὲ τὸ Μ. Βασίλειον) πρέπει νὰ προσαρμόζεται στὶς ἀνάγκες μιᾶς δεδομένης στιγμῆς: «μήτε ἀθρόως ἐκφαίνοντας, μήτε εἰς τέλος κρύπτοντας. Τὸ

μὲν γὰρ ἄτεχνον, τὸ δὲ ἄθεον· καὶ τὸ μὲν τοὺς ἄλλο-
τριούς πληξῆσαι δυνάμενον, τὸ δὲ ἄλλοτριῶσαι τοὺς ἡ-
μετέρους»³⁴.

Ἀπαντώντας στὴν ἀντιληπτικὴ ἀδυναμία τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ποὺ εἶναι ἀνίκανος νὰ δεχθεῖ τὴν Ἀποκάλυψη, ἀγωνιζόμενη στὶς ἀπόπειρες τῶν «συ-
ζητητῶν τοῦ αἰῶνος τούτου» (Α΄ Κορ. α΄ 20), ποὺ σ' αὐτοὺς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας ζητοῦν νὰ κατανοήσουν τὴν Ἀλήθεια «κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν» (Κολοσ. β΄ 8), ἡ Ἐκκλησία βρίσκεται ὑποχρεωμένη νὰ ἐκφράσει τὴν πίστη της μὲ μορφὴ δογμα-
τικῶν ὁρισμῶν γιὰ νὰ τὴν ὑπερασπιστεῖ ἐναντίον τῆς προσβολῆς τῶν αἱρέσεων. Τὰ δόγματα ποὺ ὑπαγορεύονται ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τοῦ ἀγῶνα, ἀφότου διατυπω-
θοῦν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, γίνονται γιὰ τοὺς πιστοὺς, «εἰς κανὼν πίστεως» ποὺ παραμένει γιὰ πάντα στα-
θερὸς τοποθετώντας τὸ ὄροσσημὸν ἀνάμεσα στὴν Ὀρ-
θοδοξία καὶ τὴν αἵρεση, μεταξὺ τῆς γνώσης μέσα στὴν Παράδοση καὶ μιᾶς γνώσης, ποὺ προσδιορίζεται ἀπὸ φυσικοὺς παράγοντες. Ἡ Ἐκκλησία ποὺ βρίσκεται πάντα στὴν ἀνάγκη νὰ ξεπερνᾷ νέες δυσκολίες, νὰ ἀπομακρύνει νέα ἐμπόδια σκέψεως, θὰ εἶναι πάντοτε ὑποχρεωμένη νὰ ὑπερασπίζεται τὰ δόγματά της. Οἱ θεολόγοι της θὰ ἔχουν τὸ σταθερὸ σκοπὸ νὰ τὰ δια-
σαφηνίζουν καὶ νὰ τὰ ἐρμηνεύουν πάλι σύμφωνα μὲ τὶς πνευματικὲς ἀνάγκες τοῦ τόπου ἢ τῆς ἐποχῆς. Στις κρίσιμες στιγμὲς τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀκεραιότητα τῆς πίστεως, ἡ Ἐκκλησία θὰ ὑποχρεωθεῖ νὰ διακηρύξει νέους δογματικοὺς ὁρισμοὺς, οἱ ὁποῖοι θὰ σημειώσουν νέους σταθμοὺς στὸν ἀγῶνα αὐτό, ποὺ θὰ διαρκέσει μέχρι νὰ καταλήξουμε ὅλοι «εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πί-
στεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ» (Ἐφ. δ΄ 13). Ἡ Ἐκκλησία ὑποχρεωμένη νὰ ἀγωνιστεῖ ἐναντίον νέων αἱρέσεων, δὲν ἐγκαταλείπει ποτὲ τὶς ἀρχαῖες δογματικὲς θέσεις της γιὰ νὰ τὶς ἀντικατα-
στήσει μὲ νέους ὁρισμοὺς. Αὐτοὶ οἱ σταθμοὶ δὲν ξε-
περνιοῦνται ποτὲ μὲ κάποια ἐξέλιξη καί, χωρὶς νὰ περιορίζονται στὰ ἀρχεῖα τῆς ἱστορίας, διατηροῦν τὸ χαρακτήρα ἐνὸς ἐπίκαιρου παρόντος στὸ ζωντανὸ φῶς τῆς Παραδόσεως. Ἐπομένως, δὲν μπορούμε νὰ μιλά-
με γιὰ δογματικὴ ἐξέλιξη παρὰ μόνον σὲ πολὺ στενὴ ἔννοια: διατυπώνοντας ἢ Ἐκκλησία ἕνα νέο δόγμα, λαμβάνει σὰν ἀρχὴ τὰ δόγματα ποὺ ὑπάρχουν ἤδη, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἕνα κανόνα πίστεως, ποὺ ἔχει μαζί μὲ τοὺς ἀντιπάλους της. Ἔτσι, τὸ δόγμα τῆς Συνό-
δου τῆς Χαλκηδόνος χρησιμοποιεῖ ἐκεῖνο τῆς Νίκαιας καὶ μιλά γιὰ τὸν Υἱό, τὸν ὁμοούσιο μὲ τὸν Πατέρα κατὰ τὴν θεότητα, γιὰ νὰ πεῖ στὴ συνέχεια ὅτι εἶναι

ὁμοούσιος καὶ μὲ ἐμᾶς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ἐναν-
τίον τῶν μονοθελητῶν, ποὺ παραδέχονταν ἀρχικὰ τὸ
δόγμα τῆς Χαλκηδόνος, οἱ Πατέρες τῆς ΣΤ΄ Συνό-
δου θὰ ἐπαναλάβουν τὶς διατυπώσεις της γιὰ τὶς δύο
φύσεις, γιὰ νὰ βεβαιώσουν τὶς δύο θελήσεις καὶ τὶς
δύο ἐνέργειες στὸ Χριστό. Οἱ βυζαντινὲς Σύνοδοι τοῦ
14ου αἰῶνα, διακηρύσσοντας τὸ δόγμα τῶν Θεῶν
Ἐνεργειῶν θὰ ἀναφερθοῦν, ἀνάμεσα σὲ ἄλλα, στοὺς
ὁρισμοὺς τῆς ΣΤ΄ Συνόδου, κ.λπ. Σὲ κάθε περίπτωση
μπορεῖ κάποιος νὰ μιλά γιὰ «δογματικὴ ἐξέλιξη» στὸ
μέτρο κατὰ τὸ ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία ἐπεκτείνει τὸν
κανόνα τῆς πίστεως, συμμορφούμενη στοὺς νέους
ὁρισμοὺς της μὲ τὰ δόγματα ποῦ, ἤδη, εἶναι παραδε-
κτὰ ἀπὸ ὅλους.

Ἄν ὁ κανόνας τῆς πίστεως ἐξελίσσεται σιγά-
σιγά, ὅσο ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας προσθέτει
σ' αὐτὸν νέα ἔργα ποὺ ἔχουν δογματικὸ κύρος, αὐτὴ ἢ
ἐξέλιξη ποὺ ὑποβάλλεται σὲ μιὰ οἰκονομία καὶ προϋ-
ποθέτει τὴ γνώση τῆς Ἀλήθειας μέσα στὴν Παρά-
δοση, δὲν εἶναι μιὰ ἀύξηση αὐτῆς τῆς τελευταίας. Αὐτὸ
εἶναι συγκεκριμένο ἂν ὑπολογίσουμε ὅλα ὅσα εἴπαμε
γιὰ τὴν πρωταρχικὴ ἔννοια τῆς Παραδόσεως. Ἡ
ὑπερβολικὴ χρησιμοποίηση τοῦ ὅρου «παραδόσεις»
(στὸν ἐνικό καὶ χωρὶς ἐπίθετο ποὺ νὰ τὴν χαρακτηρί-
ζει καὶ προσδιορίζει) ἀπὸ συγγραφεῖς ποὺ δὲν δια-
κρίνουν παρὰ τὴν προβολὴ της στὸ ὀριζόντιο πεδίο τῆς
Ἐκκλησίας, τοῦ πεδίου τῶν «παραδόσεων» (σὲ πλη-
θυντικό ἀριθμὸ καὶ μὲ ἕνα χαρακτηριστικὸ ποὺ τὶς
προσδιορίζει), κύρια ὅμως ἢ ἐνοχλητικὴ συνήθεια νὰ
ὑποδηλώνεται μ' αὐτὸν τὸν ὅρο ἢ συνηθισμένη διδα-
σκαλία, ἐπέτρεψε νὰ ἀκούμε τόσο συχνὰ νὰ μιλοῦν γιὰ
«ἐξέλιξι» ἢ «ἐμπλουτισμὸν» τῆς Παραδόσεως. Οἱ
θεολόγοι τῆς Ζ΄ Συνόδου ξεχώρισαν καλὰ μεταξὺ
«Παραδόσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» καὶ «Θεηγό-
ρου διδασκαλίας τῶν Ἁγίων Πατέρων ἡμῶν»³⁵.
Μποροῦν νὰ ὀρίσουν τὸ νέο δόγμα «μετὰ πάσης ἀκρι-
βείας καὶ ἐμμελείας» γιατί θεωροῦνταν ὅτι βρίσκονταν
στὴν ἴδια Παράδοση, ποὺ ἐπέτρεπε στοὺς Πατέρες
τῶν περασμένων αἰώνων νὰ παρουσιάσουν νέες ἐκ-
φράσεις τῆς Ἀλήθειας, κάθε φορὰ ποὺ ἦταν ὑποχρεω-
μένοι νὰ ἀπαντήσουν στὶς ἀνάγκες τοῦ παρόντος.

Ἐπάρχει μιὰ διπλὴ ἐξάρτηση ἀνάμεσα στὴν «Πα-
ράδοση τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας» (= χάρισμα κα-
τανόησης τῆς Ἀλήθειας ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι) καὶ στὴν
«διδασκαλίαν τῶν Πατέρων» (= ὁ τηρούμενος ἀπὸ
τὴν Ἐκκλησία κανόνας πίστεως). Δὲν μπορεῖ κάποιος
νὰ ἀνήκει στὴν Παράδοση καὶ νὰ ἀντιτίθεται στὰ δό-
γματα, ὅπως ἐπίσης δὲν μπορεῖ κάποιος νὰ χρησιμο-
ποιεῖ ἀποδεκτοὺς δογματικοὺς ὅρους γιὰ νὰ ἀντιτά-
ξει μιὰ τυπικὴ «ὀρθοδοξίαν» σὲ κάθε νέα ἔκφραση τῆς
Ἀλήθειας, ποὺ ἢ ζῶ τῆς Ἐκκλησίας μπορεῖ νὰ

34. Γρηγορίου Θεολόγου, Θεολογικὸς Β', Περὶ Ἁγ. Πνεύ-
ματος, P.G. 36, 164B. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Γρηγόριος ὁ Να-
ζιανζηνὸς ἐπέπληξε τὸν φίλο του Ἁγίου Βασίλειο γιὰ ὑπερβο-
λικὴ σύνεση ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνοικτὴ προκήρυξη τῆς Θεότητος
τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μιὰ ἀλήθεια ποὺ εἶχε τὸν χαρακτήρα
τῆς παραδοσιακῆς μαρτυρίας γιὰ τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ'
ἀπαιτοῦσε μετριοπάθεια στὴν οἰκονομία σὲ σχέση μὲ τοὺς
«πνευματομάχους», στοὺς ὁποίους ἦταν ἀπαραίτητο νὰ φέρει
τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως.

35. H. Denzinger, Enchiridion Symbolorum, No 302
(Ed. 26, pp. 146-147): «... τὴν βασιλικὴν ὡσπερ ἐρχόμενοι
τρίβον, ἐπακολουθοῦντες τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἁγίων πατέρων
ἡμῶν, καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· τοῦ γὰρ ἐν
αὐτῇ οἰκήσαντος ἁγίου πνεύματος εἶναι ταύτην γινώσκομεν·
ὀρίζομεν ἐν ἀκριβείᾳ πάσῃ καὶ ἐμμελείᾳ...».

παρουσιάζει. Ἡ πρώτη περίπτωση εἶναι τῶν ἐπαναστατῶν νεωτεριστῶν, τῶν ψευδοπροφητῶν, πού ἀμαρτάνουν ἀπέναντι στήν ἐκφρασμένη Ἀλήθεια, ἀπέναντι στοῦ σαρκωμένο Λόγο, στοῦ ὄνομα τοῦ Πνεύματος, πού ἐπικαλοῦνται. Ἡ δεύτερη εἶναι ἡ περίπτωση τῶν τυπικῶν συντηρητικῶν, τῶν φαρισαίων τῆς Ἐκκλησίας, πού στοῦ ὄνομα τῶν συνηθισμένων ἐκφράσεων τῆς Ἀλήθειας, κινδυνεύουν νά ἀμαρτήσουν κατὰ τοῦ Πνεύματος τῆς Ἀλήθειας.

Διακρίνοντας τήν Παράδοση στήν ὁποία ἡ Ἐκκλησία γνωρίζει τήν Ἀλήθεια, καί τήν «δογματικήν παράδοσιν», πού καθιερώνει μέ τήν διδασκαλία της καί τήν ὁποία διαφυλάσσει, ξαναβρίσκουμε τήν ἴδια σχέση πού μπορέσαμε νά διαπιστώσουμε ἀνάμεσα στήν Παράδοση καί τήν Γραφή: δέ μπορούμε οὔτε νά τις συγρίσουμε, οὔτε νά τις διαχωρίσουμε χωρίς νά τις στερήσουμε ἀπό τὸ χαρακτήρα πληρώματος τὸν ὁποῖο κατέχουν μαζί. «Ὅπως ἡ Γραφή, ἔτσι καί τὰ δόγματα ζοῦν μέσα στήν Παράδοση μέ τήν ἐξῆς διαφορά: ὅτι ὁ κανόνας τῆς Γραφῆς σχηματίζει ἕνα καθορισμένο σῶμα, πού ἀποκλείει κάθε πιθανότητα μεταγενέστερης αὐξήσεως, ἐνῶ ἡ «δογματικὴ παράδοσις», διατηρώντας τὴν σταθερότητά της σάν «κανόνας πίστεως», ἀπὸ τὸν ὁποῖο τίποτε δὲν εἶναι δυνατό νά ἀφαιρεθεῖ, μπορεῖ νά αὐξηθεῖ μέ τὸ νά δεχθεῖ στοῦ μέτρο τῆς ἀνάγκης νέες ἐκφράσεις τῆς ἀποκαλυμμένης Ἀλήθειας, πού διατυπώνονται ἀπὸ τήν Ἐκκλησία. Χωρὶς νά εἶναι ἕνα σῶμα συγκροτημένο μιὰ φορὰ γιὰ πάντα, τὸ σύνολο τῶν δογμάτων πού ἡ Ἐκκλησία κατέχει καί μεταβιβάζει, δὲν ἔχει, πολὺ περισσότερο τὸν ἑλλιπὴ χαρακτήρα μιᾶς διδασκαλίας «ἐν τῷ γίνεσθαι». Σὲ κάθε στιγμή τῆς ἱστορικῆς ὑπάρξεώς της ἡ Ἐκκλησία διατυπώνει τήν Ἀλήθεια τῆς πίστεως στὰ δόγματά της, πού ἐκφράζουν πάντοτε ἕνα πλήρωμα στοῦ ὁποῖο προσχωροῦμε πνευματικὰ μέσα στοῦ Φῶς τῆς Παραδόσεως, χωρὶς ποτὲ νά μπορούμε νά τὸ διασαφηνίσουμε ὀριστικά. Μιὰ Ἀλήθεια πού θὰ ἐπέτρεπε νά διασαφηνισθεῖ ὀριστικά δὲ θὰ εἶχε τὸ χαρακτήρα τοῦ ζωντανοῦ πληρώματος, πού χαρακτηρίζεται τὴν Ἀποκάλυψη: «πλήρωμα» καί «λογικὴ διασαφήσις» ἀποκλείονται ἀμοιβαῖα. Παρόλα αὐτά, ἀν τὸ μυστήριό πού ἀποκαλύφθηκε ἀπὸ τὸ Χριστὸ καί ἔγινε κατανοητὸ μέ τὸ «Ἅγιο Πνεῦμα δὲ μπορεῖ νά διασαφηνισθεῖ, ὅμως δὲ θὰ παραμείνει ἀνέκφραστο. Ἐπειδὴ «πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος κατοικεῖ σωματικῶς» στοῦ Χριστοῦ (Κολ. β' 9), αὐτὸ τὸ πλήρωμα τοῦ σαρκωμένου Θεοῦ Λόγου θὰ ἐκφραστεῖ τόσο στις Γραφές ὅσο καί στον «συνοπτικὸν λόγον» τῶν συμβόλων τῆς πίστεως³⁶ ἢ τῶν ἄλλων δογματικῶν ὀρισμῶν. Αὐτὸ τὸ πλήρωμα τῆς Ἀλήθειας πού ἐκφράζουν χωρὶς ποτὲ νά κατορθώνουν νά τὸ διασαφηνίσουν, ἐπιτρέπει τὴ συγγένεια τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας μέ τις Ἁγίες Γραφές. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο ὁ πάπας Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Μέγας ἀπέδιδε τὸν ἴδιο σεβασμὸ στὰ δόγματα τῶν τεσσάρων

πρώτων Συνόδων καί στὰ τέσσερα Εὐαγγέλια³⁷.

Κάθε τι πού εἶπαμε γιὰ τὴν «δογματικὴν παράδοσιν» θὰ ἔχει ἐφαρμογὴ καί σὲ ἄλλες ἐκφράσεις τοῦ χριστιανικοῦ μυστηρίου τις ὁποῖες ἡ Ἐκκλησία προσφέρει στὰ πλαίσια τῆς Παραδόσεως ἀπονέμοντας σ' αὐτὲς ὅμοια τὴν παρουσία τοῦ ἀπληρώματος τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου» (Ἐφ. α' 23). «Ὅπως ἀκριβῶς ἡ «θεηγῶρος διδασκαλία» τῆς Ἐκκλησίας, ἔτσι καί ἡ εἰκονογραφικὴ παράδοση δέχεται ὀλόκληρο τὸ νόημά της καί τὴ στενὴ σχέση της μέ τὰ ἄλλα τεκμήρια τῆς Πίστεως (Γραφή, δόγματα, λειτουργία) στήν Παράδοση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «Ὅπως ἀκριβῶς οἱ δογματικοὶ ὀρισμοί, ἔτσι καί οἱ εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ ἔγινε δυνατό νά παραλληλισθοῦν μέ τις Γραφές γιὰ νά δεχθοῦν τὸν ἴδιο σεβασμὸ, γιὰ τὴν εἰκονογραφία δέχεται μέ τὰ χρώματα, ὅτι ὁ λόγος ἀναγγέλλει μέ τὰ γραπτὰ στοιχεῖα³⁸. Τὰ δόγματα ἀπευθύνονται στὴ διάνοια, εἶναι διανοητικὲς ἐκφράσεις τῆς πραγματικότητας πού ξεπερνᾶ τὴν ἀντιληπτικὴ μας ἰκανότητα. Οἱ εἰκόνες προκαλοῦν τὴ συνείδησή μας μέσα ἀπὸ τις ἐξωτερικὲς αἰσθήσεις, παρουσιάζοντας σ' ἐμᾶς τὴν ἴδια ὑπεραισθητὴ πραγματικότητα σὲ «αἰσθητικὲς» ἐκφράσεις (μέ τὴν πραγματικὴ ἔννοια τῆς λέξης «αἰσθητικός»: αὐτὸ πού μπορεῖ νά γίνῃ ἀντιληπτὸ μέ τις αἰσθήσεις). Ἀλλὰ καί τὸ διανοητικὸ στοιχεῖο δὲν παραμένει ξένο στὴν εἰκονογραφία: βλέποντας μιὰ εἰκόνα, ἀνακαλύπτουμε σ' αὐτὴν μιὰ διάταξη, ἕνα δογματικὸ περιεχόμενο πού προσδιόρισε τὴ σύνθεσή της. Αὐτὸ δὲ σημαίνει ὅτι οἱ εἰκόνες εἶναι ἕνα εἶδος ἱερογλυφικῶν ἢ ἱερῶν γρίφων πού μεταφράζουν τὰ δόγματα σὲ μιὰ διάλεκτο συμβατικῶν σημείων. Ἄν τὸ διανοητικὸ στοιχεῖο πού περνᾶ σ' αὐτὲς τις αἰσθητὲς εἰκόνες ταυτίζεται μέ αὐτὸ τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας, τοῦτο ὀφείλεται στοῦ ὅτι οἱ δύο «παραδόσεις» — δογματικὴ καί εἰκονογραφικὴ — συμπύπτουν ἀφοῦ ἐκφράζουν κάθε μιὰ μέ τὰ δικά της

37. Epistolarum lib. I, Ep. XXV: P.L. 77, 613.

38. «Ἀποδίδουμε σεβασμὸ στὴν ἁγία εἰκόνα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀποδίδοντας σ' αὐτὴ τὴν ἴδια τιμὴ ὅπως καί στὰ βιβλία τῶν Ἁγίων Εὐαγγελίων. Γιατί, ὅπως μέ τὰ γράμματα τῶν Εὐαγγελίων ἀργότερα φθάνουμε ὅλοι στὴν σωτηρία, ἔτσι καί μέ τὴν ἐνέργεια τῶν χρωμάτων στις εἰκόνες, ὅλοι — γραμματισμένοι καί ἀγράμματοι — ἐξίσου βρίσκουν τὴν ὀφέλειά τους σ' αὐτὸ πού μπορεῖ νά πλησιάσει ὁ καθένας. Στὴν πραγματικότητα, ὅπως ἀκριβῶς ἡ λέξη ἀποδίδεται μέ γράμματα, ἡ ζωγραφικὴ ἀποδίδει καί ἀναπαριστᾶ τὰ ἴδια πράγματα μέ χρώματα. Ὡς ἐν τούτου, ἐάν κάποιος δὲν σέβεται τὴν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, μπορεῖ νὰ μὴ δεῖ τὸ πρόσωπό Του στὴ δεύτερη Παρουσία Του...» (Denzinger, No. 337, pp. 164-165 of Ed. 26). Ἐὰν ἀναφέρουμε ἐδῶ τὸν τρίτο Κανόνα τῆς Ἀντιφωτιανῆς Συνόδου (869-870), τοῦ ὁποῖου οἱ πράξεις ἔχουν ἀπορροφηθεῖ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία (βλ. μόνο τὴς Ἀνατολῆς ἀλλὰ καί τῆς Δύσης, ὅπως ἀναφέρει ὁ F. Dvornik, in The Photian Schism, London, 1948, p. 176-177 and passim), εἶναι γιὰ τὴν ἕνα ὄρατο παράδειγμα τῆς κοινῆς προσέγγισης ἀνάμεσα στὴν Ἁγία Γραφή καί τὴν εἰκονογραφία, ἐνωμένα στὴν ἴδια Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Συγκρίνετε τὴ συνέχεια τοῦ κειμένου πού ἀναφέρθηκε στις εἰκόνες τῆς Μητέρας τοῦ Θεοῦ, τῶν Ἀγγέλων καί τῶν Ἁγίων (Denzinger).

36. Τὴν ἀναφορὰ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Κασσιανοῦ βλέπε στὴν ὑποσημείωση 20.

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ ΚΑΙ Η ΚΑΘΙΕΡΩΣΙ ΤΗΣ ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (1822) ΩΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΟΡΤΗΣ

Διακήρυξις τοῦ Ἀνδρούσης Ἰωσήφ «πρὸς πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον»

Σὲ πρόσφατη ἔρευνά μου εἰς τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους ἐπεσήμανα (εἰς τὸν Φάκελλο τοῦ Μινιστερίου τῆς Θρησκείας) χειρόγραφο κείμενο ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέροντος. Συντάκτης του ὁ ἐπιφανὴς ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης Ἰωσήφ¹, ἀπὸ τὴν Νεστάνη (Τσηπιανὰ) Μαντινείας. Ὁ Ἰωσήφ διετέλεσε, ὡς γνωστόν, πρῶτος Μινίστρος Θρησκείας² τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος εἰς τὴν ὀκταμηνίαν κωβέρνησι³ ποῦ σχηματίσθη στίς 15 Ἰανουαρίου 1822 μὲ

ἀπόφασιν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τῆς Ἐπιδαύρου ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος⁴.

Τὸ ἔγγραφο φέρει εἰς τὸ πρωτόκολλο τοῦ Μινιστερίου ἀριθμὸ 224. Καὶ ἡμερομηνία 14 Ἀπριλίου 1822. Δηλαδή τρεῖς ἀκριβῶς ἡμέρες πρὶν ὁ Ἰωσήφ ἐπωμισθῆ καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης (Μινιστερίου τοῦ Δικαίου). Ἐγράφη στὴν Κόρινθο. Εἶναι γνωστόν ὅτι ἡ Κόρινθος εἶχε ὀρισθῆ ἀπὸ 15 Ἰανουαρίου 1822 πρώτη πρωτεύουσα τοῦ ἀρτισυστάτου κράτους⁵. Προφανῶς λόγῳ τῆς κεντρικῆς τῆς θέσεως πλησίον τοῦ ὀμωγύμου Ἰσθμοῦ ποῦ συνδέει τὴν Πελοπόννησον μὲ τὴν Στερεὰ. Δηλαδή τὶς δυὸ κατ' ἐξοχὴν ἐπαναστατημένους περιοχὰς τῆς χώρας.

Τὸ ἱστορικὸ ἰδιόγραφο αὐτὸ κείμενο ἀποτελεῖ εἶδος ἐγκυκλίου διακηρύξεως ποῦ ἀπευθύνει ὁ Μινίστρος τῆς Θρησκείας Ἰωσήφ «πρὸς πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον». Ὅπως ἀναφέρεται στὸ κείμενο ἡ διακήρυξις ἐγράφη ἔπειτα ἀπὸ σχετικὸ «θέσισμα τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως». Δηλαδή σὲ ἐφαρμογὴ ἀποφάσεως τοῦ ὑπὸ τὸν Μαυροκορδάτο πενταμελοῦς Ἐκτελεστικοῦ Σώματος ποῦ ἀσκούσε τὴν

1. Περὶ τοῦ ἐπισκόπου Ἀνδρούσης Ἰωσήφ (κατὰ κόσμον Ἰωάννου Νικολάου Καρώνη), κορυφαίας ἱεραρχικῆς μορφῆς τοῦ Εἰκοσιένα, πρόκειται νὰ ἐκδώσω προσεχῶς εἰδικὴ ἱστορικὴ μονογραφία. Ἡ μελέτη θὰ περιλάβῃ ἀγνωστα στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ζωὴ καὶ τὴν δράσιν, ἐκκλησιαστικὴ καὶ πολιτικὴ, τοῦ μεγάλου ἱεράρχου. Συντάσσεται μὲ βάσιν τὶς πηγὰς ποῦ ὑπάρχουν εἰς τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, καθὼς καὶ ἄλλα ἱστορικὰ ντοκομιέντα τῆς περιόδου τοῦ Ἀγῶνος. Στοιχεῖα τὰ ὁποῖα θὰ χύσουν ἄπλετο φῶς στὴν ἐξοχὴ προσωπικότητα τοῦ ἐπιφανοῦς ἱεράρχου καὶ θὰ καταδείξουν τὴν ἀθρόουτῆ, ἀλλὰ ἀνεκτίμητην προσφοράν του πρὸς τὸ ἔθνος σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς κρισιμότερας περιόδους τῆς μακρᾶς ἱστορίας του.

2. Ἀπὸ 17 Ἀπριλίου 1822 ὁ Ἰωσήφ, μετὰ τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ Θεοδώρου Βλάση, ἀνέλαθε καὶ τὰ καθήκοντα Μνιστροῦ τοῦ Δικαίου, δηλαδή ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης. (Βλ. Κωνσταντίνου Ν. Εὐνογιάννη, Τὸ πρόβλημα ἐκλογῆς ἀρχιερέων κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, Ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ τοῦ Πετράμπη πρὸς τὸν Ἀνδρούσης Ἰωσήφ περὶ ἀναδείξεως τοῦ Γερασίμου Παγώνη ὡς μητροπολίτου Μονεμβασίας καὶ Καλαμᾶτας, Ἀθήναι 1984, σσ. 20 καὶ 21).

3. Τὴν σύνθεσιν τῆς ἱστορικῆς πρώτης κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος, ποῦ περιελάμβανε ὀκτὼ συνολικῶς ὑπουργεῖα, καὶ τοῦ ὑπεράνω αὐτῆς πενταμελοῦς Ἐκτελεστικοῦ Σώματος ἐδημοσίευσεν σὲ πρόσφατον μελέτημά μου μὲ τίτλον «Τὸ πρόβλημα ἐκλογῆς ἀρχιερέων κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821» (Ἀθήναι 1984, σσ. 3 καὶ 4), εἰς τὸ ὁποῖο καὶ παραπέμπω.

4. Βλ. Ἐμμανουὴλ Γ. Πρωτοψάλτη, Ἀλέξανδρος Ν. Μαυροκορδάτος, ὁ βίος καὶ τὸ ἔργον του μέχρι καὶ τῆς Καποδιστριακῆς περιόδου, Ἀθήναι 1982.

5. Ἡ Κόρινθος εἶχε ἐλευθερωθῆ στίς 14 Ἰανουαρίου 1822, ἔπειτα ἀπὸ στενὴν πολιορκίαν τῶν Δ. Ὑψηλάντη, Π. Μαυρομιχάλη, Θ. Κολοκοτρώνη κ.κ. στρατιωτικῶν ἡγετῶν τῆς Πελοποννήσου. Μία δηλ. μόλις ἡμέρα πρὶν ὀρισθῆ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐπιδαύρου πρωτεύουσα τοῦ κράτους. Εἰς τὴν πόλιν πάντως ἐγκαταστάθηκαν οἱ κρατικὲς ἀρχαὶ (Ἐκτελεστικὸ, Κυβέρνησις καὶ Βουλευτικὸ) τὴν 31 Ἰανουαρίου 1822.

μέσα τὴν ἴδια ἀποκαλυμμένην πραγματικότητά. Ἄν καὶ ἡ χριστιανικὴ Ἀποκάλυψις ξεπερνᾷ τὴ νόησιν καὶ τὶς αἰσθήσεις, ὅμως δὲν τὶς ἀποκλείει: ἀντίθετα τὶς προσλαμβάνει καὶ τὶς μεταμορφώνει μὲ τὸ φῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέσα στὴν Παράδοσιν, ἡ ὁποία εἶναι ὁ μοναδικὸς τρόπος γιὰ νὰ λάβουμε τὴν ἀποκαλυμμένη Ἀλήθειαν, νὰ τὴν ἀναγνωρίσουμε στίς Γραφικὰς δογματικὰς, εἰκονογραφικὰς καὶ ἄλλας ἐκφρά-

σεις τῆς καὶ, ἀκόμα, νὰ τὴν ἐκφράσουμε ἐκ νέου.

(Τέλος)

VLADIMIR LOSSKY

Μετάφραση Μ. Πρωτ/ρου Δημητρίου Βακάρου, Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Ἱ. Μ. Θεολογικῆς

άνωτάτη εκτελεστική εξουσία σε όλη την επαναστατημένη χώρα.

Τό έγγραφο είχε αποδέκτη την Πελοποννησιακή Γερουσία⁶, στην Τρίπολη. Με ρητή έντολή του Μινίστρου: «Ἡ Γερουσία νά στείλῃ ἀντίγραφο τῆς διαταγῆς καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου»⁷.

Θέμα τῆς διακηρύξεως ἦταν ὁ ἑορτασμός τῆς πρώτης ἐπετείου τῆς ἱστορικῆς μάχης τοῦ Βαλτετσίου. Ἑορτασμός τὸν ὁποῖο ὁ ἐμπνευσμένος ἐκείνος κληρικός, πού χρημάτισε καὶ ὁ π ρ ῶ τ ο ς Ἑ λ λ η ν ἱ ε ρ ἄ ρ χ η ς ὕ π ο υ ρ γ ὄ ς, ἐπιθυμοῦσε νά προσλάβῃ ἰδιαιτέρα πανηγυρικό χαρακτήρα. Καὶ ἐπισημότητα. Ἀνάλογη πρὸς τὴν σημασία τοῦ γεγονότος.

Τό Βαλτέτσι, πράγματι, ἀποτέλεσε τὴν πρώτη οὐσιαστικά μεγάλη πολεμική νίκη τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων. «Μίαν ἔνδοξον νίκην», ὅπως χαρακτηριστικά γράφει ὁ Ἰωσήφ εἰς τὴν διακήρυξίν του: «Ὅπου ὀκτακόσιοι μόνοι Ἕλληνες κατεπολέμησαν ὀκτὼ χιλιάδας ἔχθρῶν»⁸.

Ἐδῶ χρήσιμο ἴσως εἶναι νά δώσωμε, σὲ γενικές γραμμές, τὴν ταυτότητα τῆς ἱστορικῆς μάχης. Γιὰ νά γίνει ἔτσι καλλίτερα ἀντιληπτό καὶ τὸ περιεχόμενο τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ κειμένου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται ἡ παρούσα ἔρευνα.

Ἡ μάχη τοῦ Βαλτετσίου (12 χλμ. ΝΔ τῆς Τριπολιτσᾶς) ἄρχισε τὸ πρωτὶ τῆς 12 Μαΐου 1821. Ἡμέρα Πέμπτη. Συνεχίσθηκε πεισματώδης ὄλη τὴν ἡμέρα. Ἀργὰ τὴν νύκτα διακόπηκαν οἱ ἐχθροπραξίες. Ἐπανελήφθησαν μὲ μεγαλύτερο πείσμα καὶ ἀγριότητα τὸ πρωτὶ τῆς Παρασκευῆς 13 Μαΐου. Πρὸς τὸ μεσημέρι ἡ μάχη ἔληξε μὲ θρίαμβο τῶν Ἑλλήνων.

Ἐπικεφαλῆς τῶν Τούρκων ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Μουσταφᾶς,

6. Εἶναι γνωστόν, ὅτι καὶ μετὰ τὸν σχηματισμὸ τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως τῆς Κορίνθου διατηρήθηκαν, ὡς τοπικά πολιτικά σώματα, οἱ τρεῖς Γερουσίες πού προϋπήρξαν τῆς Ἐπιδαύρου, ἤτοι α) Πελοποννησιακή μὲ ἔδρα τὴν Τρίπολι, β) τῆς Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος μὲ ἔδρα τὸ Μεσολόγγι καὶ γ) ὁ Ἄρειος Πάγος τῆς Ἀνατολικῆς Χέρσου Ἑλλάδος μὲ ἔδρα τὰ Σάβωνα (Ἄμφισα). Εἰς τὴν παραδοξότητα αὐτῆ συνετέλεσε τὸ γεγονός ὅτι οἱ δύο τελευταῖες ἦταν δημιουργήματα τοῦ Α. Μαυροκορδάτου καὶ τοῦ Θ. Νέγρη ἀντιστοίχως καὶ τελοῦσαν θεβαίως ὑπὸ τὴν ἀπόλυτη ἐπιτροπὴ των. Φυσικά καὶ τὰ τρία αὐτὰ σώματα εἶχαν τὴν ἀναφορά των εἰς τὴν κεντρικὴ ἐξουσία τοῦ Ἐκτελεστικοῦ καὶ τῆς Κυβερνήσεως. Πλὴν ὅμως ἀναγκάτως ἔμελλε νά κορυφωθῇ ἐκ τούτων ἡ πολυαρχία καὶ ἀναρχία, κατὰ τὴν εὐστοχη παρατήρησι τοῦ ἐθνικοῦ μας ἱστορικοῦ Κ. Παπαρρηγοπούλου (βλ. Κ. Π α π α ρ ρ η γ ο π ο ὄ λ ο υ, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τόμος ἕκτος, μέρος Α', Ἀπὸ τῆς Ἐπανάστασεως τοῦ 1821 μέχρι τῆς τελευταίας περιόδου τοῦ Ἀγῶνος, Ἀθήναι, σ. 41).

7. Βλέπε κείμενο τῆς Διακηρύξεως.

8. Βλέπε κείμενο τῆς Διακηρύξεως.

καχαγιάμπης (ἐπιτελάρχης) τοῦ Χουρσήτ Πασᾶ⁹. Ἰκανὸς καὶ ἐμπειροπόλεμος ἡγέτης. Ἡ τουρκικὴ δύναμι ὑπολογίζεται μετὰξὺ 8.000 - 12.500 ἀνδρῶν. (Δὲν ὑπάρχουν ἀθηνεϊκὲς πληροφορίες)¹⁰. Διέθετε πάντως ἰσχυρὸ ἱππικὸ καὶ σημαντικὴ δύναμι πυροβολικοῦ. Φιλοδοξία τοῦ καχαγιάμπη Μουσταφᾶ ἦταν νά διασκορπίσῃ τοὺς Ἕλληνες πού πολιορκοῦσαν τὴν Τριπολιτσά. Ἐπειτα νά συντρέψῃ τὴν ἐπανάστασι εἰς τὴν Μεσσηνία καὶ Λακωνία. Νά ἐπιστρέψῃ δὲ θριαμβευτῆς εἰς τὴν πρωτεύουσα τοῦ Μωριά γιὰ νά ἀναγγεῖλῃ τὴν καταστολὴ τῆς ἐπανάστασεως εἰς τὴν Πελοπόννησο.

Τὴν ἐμπροσθοφυλακὴ τῶν Τούρκων ἀποτελοῦσε ἰσχυρὸ σῶμα 5.000 περίπου ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Μπαρδουνιώτη Ρουμπῆ. Αὐτὸς οὐσιαστικά σήκωσε, μὲ ὁμολογούμενη γενναϊότητα, τὸ βάρος τῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τῶν ἑλληνικῶν ὀχυρωματικῶν θέσεων τοῦ Βαλτετσίου. Οἱ ἐπανελημμένες ἐν τούτοις σφοδρὲς ἐπιθέσεις του ἀποκρούσθηκαν. Τὴν ἐπαύριον, Παρασκευῆ, ἔγινε καὶ νέα φονικὴ μάχη. Καὶ πάλι ὅμως χωρὶς ἀποτέλεσμα.

Τελικά, χάρι στοὺ στρατηγικὸ σχέδιο τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, τὸ σῶμα τοῦ Ρουμπῆ δρέθηκε οὐσιαστικά περικυκλωμένο ἀπὸ τὰ σώματα τῶν Ἑλλήνων πού ἔσπευσαν ἀπὸ τὰ γύρω στρατόπεδα. Ὁ καχαγιάμπης ἀναγκάσθηκε νά διατάξῃ γενικὴ ὑποχώρησι. Μετεδλήθη ὅμως σὲ ἀτακτὴ φυγῇ. Τριακόσιοι Τούρκοι ἔμειναν νεκροὶ στὸ πεδίο τῆς μάχης. Περισσότεροι ἐξ ἄλλου ἀπὸ πεντακόσιοι τραυματίες μεταφέρθηκαν εἰς τὴν Τριπολιτσά¹¹. Ὅπως ἦταν ἐπόμενο τὸ ἥθικὸ τῶν τυράννων ἔπεσε κατακόρυφα. Ὁ κλοιὸς γύρω ἀπὸ τὴν Τριπολιτσά ἐσφίγγε πλέον ἀπειλητικά. Τέσσερες περίπου μῆνες ἀργότερα (23 Σεπτ.) ἔπεφτε ἡ πρωτεύουσα τοῦ Μωριά.

Ἡρωες τοῦ Βαλτετσίου ἀναδείχθηκαν: Ὁ Κυριακούλης Μαυρομαχάλης (γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ στρατοπέδου), ὁ Μητροπέτροβας, ὁ Παπατσώνης, οἱ Μπαραιοὶ καὶ οἱ

9. Ὁ Χουρσήτ πασᾶς, μὲ ἐντολὴ τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ Β', πολιορκοῦσε εἰς τὰ Γιάννενα τὸν Ἀλῆ Πασᾶ. Τοποτηρητῆς του εἰς τὴν Τριπολιτσά ἔμεινε ἀπὸ τὸν Ἰανουάριον 1821, ὅταν ὁ Χουρσήτ ἀνεχώρησε μὲ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ στρατοῦ γιὰ τὴν Ἠπειρο, ὁ καὶ μακράμης Μεχμέτ Σαλήχ.

10. Ὁ Ἀγδρούσης Ἰωσήφ εἰς τὴν διακήρυξίν του αὐτῆ ἡμιλεῖ γιὰ «ὀκτὼ χιλιάδας ἔχθρῶν». Πιθανὸν ἐννοεῖ τὴν δύναμι κρούσεως τοῦ Μπαρδουνιώτη Ρουμπῆ ὁ ὁποῖος καὶ ἔδωσε τὴν διήμερη μάχη εἰς τὸ Βαλτέτσι. Τὸν αὐτὸ ἀριθμὸ δίνει καὶ ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος (Ἱστορία τοῦ Ἑλλήν. Ἔθνους, μν. ἔ., σ. 53). Ὁ Διονύσιος Κόκκινος ἡμιλεῖ γιὰ 12.000 ἄνδρες (βλ. Δ ι ο ν Ὑ σ τ ῖ ο υ Κ ο κ κ ῖ ν ο υ, Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, τόμος 2ος, Ἀθήναι 1957, σ. 172). Ὁ Ἰωσήφ Ζαφειρόπουλος εἰς τὸ Χρονικὸ τῆς φυλακῆς τῶν ἀρχιερέων καὶ προκρίτων τῆς Πελοποννήσου (σ. 62) κάνει λόγο γιὰ 12.500 ἄνδρες.

11. Ὁ Διον. Κόκκινος, δίνει μεγαλύτερον ἀριθμὸ ἀπωλειῶν τῶν Τούρκων κατὰ τὴν διήμερη μάχη. Ἀναφέρει συγκεκριμένα ὅτι ἐφονεύθησαν 514 καὶ ἐτραυματίσθησαν 635 Τούρκοι. Ἐξ ἄλλου ὁ ὄπλισμός τῶν ὁποῖων ἐγκατέλειψαν κατὰ τὴν φυγὴν τῶν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης «ἐφθανε διὰ τὰ ἐξοπλισθόν τέσσαρες χιλιάδες ἄνδρες» (Δ ι ο ν. Κ ο κ κ ῖ ν ο υ, Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, Ἑγκυκλ. Λεξικὸν «Ἠλίου», τ. Ζ', σ. 350).

Φλεσσαίοι, οί Κολιόπουλος, Κατσανός κ.ά. Κυρίως όμως θαυμάσθηκα για τον παράτολμο ήρωισμό του ο πρωτότοκος γιός του Πετρόμπετη Ήλίας Μαυρομιχάλης, παλληκάρι 23 χρόνων¹². Μεταξύ των πολεμιστών και ο νεώτερος αδελφός του Ήλια Ίωάννης, έτών 14!

Οδυσιαστικός πάντως αρχιτέκτονας τής νίκης υπήρξε αναγνώριστα ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Η στρατηγική του δεξιότητα και ιδιοφυΐα θριαμβεύσει κυριολεκτικά. Για την καθοριστική σημασία τής μάχης σημειώνει ο ίδιος στα Άπομνημονεύματά του: «Έκεινος ο πόλεμος έστάθη ή ευτυχία τής πατρίδος, αν έχαλιώμεθα εκινδυνεύαμε να κάμωμε όρδι πλέον»¹³. Και συνεχίζει: «Δώδεκα - δεκατρείς Μαΐου ήτον. Εικοσιτρείς ώρες έδάσταξε ο πόλεμος. Έκεινήν την ήμέρα ήτον Παρασκευή και έβγαλα λόγον ότι: "Πρέπει να γηστεύσωμεν όλοι δια δοξολογίαν εκείνης τής ήμέρας, και να δοξάζετα: αιώνας αιώων έωσού στέκει: τό έθνος, διατί ήτον ή έλευθερία τής πατρίδος"»¹⁴. Είς τις λιτές αυτές γραμμές φαίνεται καθαρά και ή τεράστια σημασία τής ιστορικής μάχης. Κατά τον Κολοκοτρώνη ή μάχη του Βαλτετσίου, ούτε λίγο ούτε πολύ, "ήτον ή έλευθερία τής πατρίδος"!

Όμως από τους παραπάνω επιγραμματικούς λόγους του Κολοκοτρώνη γίνεται και κάτι άλλο φανερό. Ότι ή πατριότητα καθιέρωσης τής έπετειού του Βαλτετσίου, ως έθνικής έορτής, άγχεί, σαν ιδέα τουλάχιστον, στο Γέρο του Μωριά. Αυτός, όπως έσημειώθη, την ίδια κιόλας ήμέρα του θριάμβου, ζήτησε από τό έθνος εις «αίωνας αιώων» να δοξάζη την πρώτη μεγάλη πολεμική του νίκη.

Ο Ίωσήφ, ως Μινίστρος Θρησκείας, υλοποιεί ένα έτος άργότερα την ωραία ιδέα του αρχιστρατήγου. Και με τό ύψηλό κύρος του καθιέρώνει, έξ όνόματος του έθνους, την μάχη του Βαλτετσίου πρώτη έθνική έπέτειο των Έλλήνων. Διότι: δεν έχω καμμιά άμφιβολία ότι αυτή υπήρξε ή πρώτη έθνική έορτή που καθιέρωσαν οι ελεύθεροι Έλληνες.

**

Είνα: χαρακτηριστικό ότι ο Άνδρούσης Ίωσήφ σέ αυτή του την διακήρυξη - γοκουμέντο δεν άρκείται μόνο στην καθιέρωση τής έπετειού θεωρητικής. «Άφ' ύψηλου», όπως θά λέγαμε. Ός νους πρακτικός και συνάμα οργανωτικός προχωρεί περισσότερο. Καθορίζει: ο ίδιος και

12. Λίγους μήνες άργότερα, στις 12 Ιανουαρίου 1822, τό γενναίο άρχοντόπουλο τής Μάνης έπεφτε νεκρό πολεμώντας με άπαράμιλλη γενναιότητα τους Τούρκους εις τά Στόρα Εύβοίας (Βλ. Κωνσταντίνου Ν. Ξενογιάννη, Τό πρόβλημα έκλογής άρχιερέων κατά την Έπανάσταση του 1821, μν. έ., σσ. 17 και 19).

13. Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, Διήγησις συμβάντων τής Έλληνικής φυλής από 1770 - 1836, επιμέλεια - εισαγωγή Άπ. Β. Δασκαλάκη, έκδοσις «Πάπυρος Πρέσς Ε.Π.Ε.», Άθήναι, σ. 72.

14. Αδτόθι.

τό γενικό πλαίσιο του έορτασμού. Και μάλιστα σέ λεπτομέρειες που έντυπωσιάζουν. Και αυτό για να διασφαλισθή ή έπιστημότητα και κυρίως ή έμοιομορφία του έορτασμού. Να άποφευχθούν οι γνωστές προχειρότητες και αυτοσχέδιασμοί των Νεοελλήνων.

Όλα εις τό εξεταζόμενο κείμενο μαρτυρούν σοβαρότητα. Και αίσθημα ευθύνης ύψηλό. Χαρακτηριστικό που διακρίνει άλλωστε όλες τις πολιτικές πράξεις του έμπνευσμένου κληρικού. Πράγματι, τό γενικό διάγραμμα του έορτασμού δίνεται εις τό κείμενο τής ύπουργικής διακηρύξεως με πολλή σαφήνεια.

Περιλαμβάνει: έπτά σημεία. Κατευθυντήριες έντολές, που καλείται να υλοποιήση ή Πελοποννησιακή Γερουσία. Την άριθμησι: κάνει ο ίδιος ο Ίωσήφ. Με γράμματα κεφαλαία τής έλληνικής αλφαβήτου. Τα σημεία αυτά έχουν ως εξής:

Α' Να έορτασθή ή γ' Μαΐου, «καθ' ήν έγέγνετο», όπως κατά λέξι σημειώνει, «ή περίφημος Νίκη του Βαλτετσίου, εις δόξαν και ευχαριστίαν του Αυτρωτού ήμιών Θεού».

Είνα: φανερόν ότι με την πολιτική του αυτή πράξη καθιέρώνει ο Ίωσήφ ένωρίτατα την πρώτη έπίσημη νικητήρια δοξολογία του έθνους. Συγχρόνως καθιέρώνει και την ταυτόχρονη τέλεσι πανδήμου άρχιερατικού μνημόσνου υπέρ άναπαύσεως των πεσόντων άγωνιστών.

Β' Ό κατά τόπους άρχιερείς, και σέ περίπτωσι χηρείας του θρόνου¹⁵ ο κανονικός του έπίτροπος, έντέλλεται: «να λειτουργήση μ' όλην την άρχιερατικήν παράταξιν εις μνημόσνον των πεσόντων ύ π έ ρ π ί σ τ ε ω ς κ α λ ί π α τ ρ ί δ ο ς¹⁶ άδελφών καθ' όλας τάς γενο-

15. Ήδη από τό α' έτος τής Έπανάστασεως σημαντικός αριθμός άρχιερέων άπολέσθη. Μόνο εις την φοβερή φυλακή του σεραγίου τής Τριπολιτσάς πέθαναν, κάτω από μαρτυρικές συνθήκες, έξι άρχιερείς: Ο Μομεμέδασίας και Καλαμάτας Χρυσανθος, ο Χριστιανουπόλεως Γερμανός, ο Ναυπλιας Γρηγόριος, ο Ωλένης Φιλάρετος, ο Δημητσάνης Φιλόθεος και ο Λακεδαιμονίας Γρηγόριος. Άλλοι, όπως ο Κορώνης Γρηγόριος (Μπίστης), κατακρεουργήθηκαν υπό των Τούρκων με την ένταξη του Άγώνος. Νεομάρτυρες τής Έκκλησίας και του έθνους έπίωνμοι και έπιφανείς. Πράγματι, ή θυσία μητροπολιτών και επισκόπων κατά την Έπανάσταση ήταν έντυπωσιακή.

«Αποτελεί ιστορικό γεγονός... ότι ή προσφορά αίματος του άνωτάτου Κλήρου (μητροπολιτών και επισκόπων) εις τον άπελευθερωτικό Άγώνα υπήρξε έκπληκτικώς μεγάλη... Όταν τό 1821 άρχισε ή Έπανάσταση υπήρχαν εις την Πελοπόννησο 26 συνολικώς άρχιερείς... Όταν έπτά χρόνια άργότερα έληξε ο Άγών από τους 26 είχαν άπομείνει έν ζωή μόνον όκτώ! Άναμφίβολως καμμιά άλλη τάξι άγωνιστών δεν έχει να παρουσιάση παρόμοια προσφορά αίματος εις τον έθνικό θυμό... (Κωνσταντίνου Ν. Ξενογιάννη, Τό πρόβλημα έκλογής άρχιερέων κατά την Έπανάσταση του 1821, μν. έ., σ. 7).

16. Τόν Άπρίλιο 1822 φαίνεται καθιερωμένη ήδη εις τά έπίσημα έγγραφα του νεοπαγούς κράτους ή χαρακτηριστική φράσι: «υπέρ πίστεως και πατρίδος». Ίδιαίτερα ο Άνδρούσης

μένας μάχας»¹⁷.

Ἐπί πλέον δίνει τὴν ἐντολή, εἰς τὴν δ' αὐτὴ παράγραφο, γὰ ἐκφωνηθεῖν, μετὰ τὸ πέρασ τοῦ μνημοσύνου, ὅλα τὰ ὀνόματα τῶν πεσόντων ἡρώων. Καὶ ἂν αὐτὸ εἶναι πρακτικῶς ἀδύνατον, ἔνεκα ἀγνωσίας τῶν ὀνομάτων τῶν πεσόντων ἀγωνιστῶν, τότε γὰ ἐκφωνηθεῖν τουλάχιστον τὰ ὀνόματα «τῶν προκριωτέρων», ὅπως χαρακτηριστικὰ γράφει:

Γ'. Ἡ τελετὴ παραγγέλει: γὰ γίνῃ σὲ ὅλες τίς ἔδρες τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου. Δηλαδή σὲ 26 συνολικῶς πόλεις καὶ κωμοπόλεις τοῦ Μωριά. Ὅσες ἦταν καὶ οἱ γνωστὲς ἐκκλησιαστικὲς ἔδρες κατὰ τὴν περίοδο τοῦ Εἰκοσιένα¹⁸. Καὶ φυσικὰ εἰς τὸν καθεδρικό γὰ. Μὲ κάθε ἐπισημότητα.

Δ' Κατ' ἐξαίρεσι: εἰς τὴν Τριπολιτά, πρωτεύουσα τότε τῆς Πελοποννήσου καὶ ἔδρα τῆς ὁμωνύμου Γερουσίας, ὁ Ἀνδρούσης παραγγέλλει: «γὰ γένῃ λαμπρότερα ἢ ἑορτῇ, εἰ δυνατόν, ἔξω τῆς πόλεως εἰς κανὲν παρεκκλήσιον»¹⁹. Συνιστᾷ δὲ τὸν τόπο τελετῆς γὰ ὀρίσῃ ἀπὸ κοινοῦ οἱ πρόκριτοι τῆς πόλεως μετὰ τῶν προκριτῶν τῆς γύρω περιοχῆς. Εἶναι φανερόν ὅτι ἐπιθυμία τοῦ Μινιστροῦ εἶναι: ἡ Δοξολογία καὶ τὸ Μνημόσυνο τῶν πεσόντων γὰ τελεσθεῖν «εἰς κανὲν παρεκκλήσιον» πλησίον τοῦ τόπου διεξαγωγῆς τῆς θρυλικῆς μάχης. Ἄλλ' ἄφινει: μὲ λεπτότητα τὴν πρωτοβουλία κυρίως εἰς τοὺς ἄνδρες τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας, τῆς ὁποίας προεδρεύει ἄλ-

¹⁷ Ἰωσήφ τὴν χρησιμοποιεῖ συχνά. Ἡ ὀρθόδοξη πίστι καὶ ἡ ἐλληνικὴ πατρίδα ἀποτελεσαν τὸ δίδυμο ἰδανικό ὅλων τῶν μεγάλων ἀγωνιστῶν τοῦ Εἰκοσιένα. Ὁ Θ. Κολοκοτρώνης μιλῶντας εἰς τὴν Πνύκα πρὸς τοὺς νέους σπουδαστὲς εἶπε μεταξὺ ἄλλων: «Ἐμεῖς, περισσότερο ἀπὸ τὰ ντουφέκια, μὲ τὴν πίστιν μας στὸ Χριστὸ καὶ τὴν ἀγάπην μας στὴν πατρίδα ἐλευθερώσαμε τὴν Ἑλλάδα. Μαίνετε πάντα καλοὶ Χριστιανοὶ καὶ καλοὶ Ἕλληνες, ἔτσι ὁ Θεὸς θὰ σᾶς εὐλογῇ, ἢ Ἑλλάδα θὰ σᾶς προστατεύῃ καὶ ὅλα θὰ πᾶνε καλὰ στὴ ζωὴ σας».

¹⁷ Εἶναι φανερό, ὅτι ὁ Ἰωσήφ εἰς τὸ ἐπίσημο ἐθνικό αὐτὸ μνημόσυνο τῶν πεσόντων ἐπιθυμῆι γὰ περιλάβῃ ὅλους τοὺς ἠρωϊκούς νεκροὺς τοῦ Ἀγῶνος, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς ἡμέρας τελέσεως τοῦ Μνημοσύνου (13 Μαΐου 1822). Καὶ δικαίως, ἀφοῦ ὁ ἀγῶνας συνεχίζετο.

¹⁸ Εἶναι γνωστόν, ὅτι κατὰ τὴν περίοδο τοῦ 1821 ὑπῆρχαν εἰς τὴν Πελοπόννησον 26 ἐκκλησιαστικὲς περιφέρειαι: Ἐννέα μητροπόλεις, τρεῖς ἀρχιεπισκοπῆς (μὲ φίλο τίτλο ἀρχιεπισκόπου) καὶ δεκατέσσερες ἐπισκοπῆς (βλ. Κ ω ν σ τ α γ τ ῖ ν ο υ Ν. Ξ ε ν ο γ ῖ ἄ ν η, Ἐὶς τὸ πρόβλημα ἐκλογῆς ἀρχιερέων κατὰ τὴν Ἐπανάστασι τοῦ 1821, μν. ἑ., σ. 7. Πρβλ. καὶ Κ ω ν σ τ α γ τ ῖ ν ο υ Ο ἰ κ ο ν ὀ μ ο υ τ ο ῦ ἔ ξ Ο ἰ κ ο ν ὀ μ ο υ, Τὰ Σωζόμενα Ἐκκλησιαστικὰ Συγγράμματα, τόμος δ', σσ. 4, 5 καὶ 19). Συγκεκριμένα ὑπῆρχαν οἱ μητροπόλεις Κορίνθου, Μονεμβασίας καὶ Καλαμᾶτας, Παλαιῶν Πατρῶν, Ἀκαδημονίας, Χριστιανουπόλεως, Ναυπλίου καὶ Ἄργους, Ὡλένης, Ρέοντος καὶ Πρακτοῦ, Ἀμυκλῶν καὶ Τριπολιτοῦ. Οἱ ἀρχιεπισκοπῆς Ἀκόθων (ἐνώθηκα κατὰ τὴν περίοδο τοῦ Ἀγῶνος μὲ τὴν μητρόπολιν Τριπόλεως), Δημητσάνης, Ζακύνθου. Οἱ ἐπισκοπῆς Ἀνδρούσης, Κορώνης, Μεθώνης, Λαμιαῶν, Μκίνης, Ἐλους, Βρασθένης, Καρυσιπόλεως, Μελιτῶνης, Κερνίτσας καὶ Καλαβρύτων, Πλάτσης, Ἀγίας καὶ Μηλέας.

Σήμερα εἰς τὴν Πελοπόννησον ὑπάρχουν συνολικῶς ἑνδεκά (1) Μητροπόλεις. Οἱ ὑπόλοιπες (λ.χ. Κορώνης, Μεθώνης, Ἀνδρούσης, Κερνίτσας κ.λπ.) θεωροῦνται ὡς «πάλλαι ποτὲ διαλάμψασαι ἐπισκοπαί».

¹⁹ Βλέπε κείμενο Διακηρύξεως.

λωστε διαπρεπῆς ἐπίσης ἱεράρχης τοῦ Ἀγῶνος, ὁ ἐπίσκοπος Βρασθένης Θεοδώρητος.

Ἡ ἐξαίρεσι: γὰ τὴν Τριπολιτά εἶναι εὐλογη. Πρόκειται: γὰ τὴν περιοχή ὅπου διεξήχθη ἡ ἱστορικὴ μάχη. Δηλαδή τὸ ἑορταζόμενο γεγονός. Γ' αὐτὸ καὶ παραγγέλλει: ἐκεῖ «γὰ γένῃ λαμπρότερα ἢ ἑορτῇ». Ἄλλωστε τὸ Βαλτέτσι ἀποτελεσε τὴν ἀφετηρία ποῦ ὠδήγησε στὴν ἄλωσι τῆς Τριπολιτοῦ.

Ε' Εἰς τὴν ε' παράγραφο δίνει ἐντολή σὲ ὅλες τίς ἐπὶ μέρος τελετῆς γὰ ἐκφωνηθῆ ἀπαραιτήτως λόγος «ἐπιτάφιος ἀπὸ παρευρεθέντα (ἐννοεῖ παρεπιδημοῦντα) Λόγιον, ἱκανὸν γὰ ἐγκωμιάσει τοὺς ἀοιδίμους ἐκείνους ἄνδρας», ὅπως κατὰ λέξι: σημειώνει, «καὶ γὰ δεῖξῃ εἰς τοὺς ζῶντας ποίος ὁ ἀληθῆς τρόπος τῆς Ἀθανασίας καὶ πῶς ἡ πατρίς θραβεύει: τὰ γνήσια τέκνα τῆς».

Ὁ ἐγκωμιασμός τῶν πεσόντων καὶ ἡ ἔξαρσι τῆς «ὕπερ πίστεως καὶ πατρίδος» θυσίας τῶν ἐπιθυμῆι γὰ προσληθῆ ὡς παράδειγμα φωτεινὸ εἰς τοὺς ἄλλους ἀγωνιζομένους Ἕλληνες. Ὡς «ἀληθῆς τρόπος Ἀθανασίας», κατὰ τὸν Ἰωσήφ. Σημειώνει δὲ εἰς τὸ χειρόγραφο τοῦ μὲ Α κεφαλαῖο τὴν λέξι: Ἀθανασία. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι δίνει: εἰς τὸν ὄρο μεταφυσικὴ ἔννοια καὶ διάστασι.

ΣΤ' Παραγγέλει: ἐν συνεχείᾳ οἱ «ἐπιτάφιοι» αὐτοὶ λόγοι: γὰ παραδοθεῖν κατόπιν γραπτῶς εἰς τὴν Γερουσία «ἀπὸ τοὺς ἰδίους ῥήτορας»²⁰. Καὶ γὰ ὑποβληθεῖν «εἰς τὸ Μινιστήριον τῆς Ἐρησκείας», δηλαδή τὸ ὑπουργεῖο του. Σκοπὸς του εἶναι: γὰ ἐπιλεγῆ ὁ καλλίτερος καὶ γὰ τεθῆ στὰ ἐπίσημα ἀρχεῖα τοῦ Μινιστερίου: «Ὅποιον δὲ ὁ λόγος ἐγκριθῆ, γράφει, «γὰ σφραγίζεται καὶ γὰ τίθεται εἰς τὰ Ἀρχεῖα»²¹ τὸ πρωτότυπον». Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖται εἰς αὐτὸ μόνον ὁ φωτισμένος ἠγέτης. Προχωρεῖ περισσότερο. Καθιερώνει: τὴν ἐκτύπωσι: καὶ τιμητικὴ δημοσίευσι: τοῦ καλλίτερου λόγου μὲ κρατικὴ δαπάνη «διὰ τὴν φιλοτιμίαν τῶν λοιπῶν», ὅπως ἐξηγεῖ. Δηλαδή καθιερώνει: πνευματικὰ κίνητρα γὰ γὰ ἀναπτύξῃ τὴν εὐγενῆ ἀμύλλα μεταξὺ τῶν εὐάρθμων πνευματικῶν ἀνθρώπων τοῦ ἀναγνωμένου νέου Ἑλληνισμοῦ.

Θαυμάζει κανεὶς ὅταν σκεφθῆ ὅτι παρόμοια μέτρα, ποῦ ἀσφαλῶς θὰ ἐξήλθει μία σύγχρονη πολιτεία, παίρνονται: ἀπὸ τὸν Ἰωσήφ τοὺς πρώτους σκληροὺς μῆνες τοῦ 1822. Ὅταν ἕνα καὶ μόνο τυπογραφεῖο πτωχό, σχεδὸν πρωτόγονο, λειτούργουσε στὴν ἔδρα τῆς κυβερνήσεως, τὴν Κόρινθο. Μὲ προορισμὸ γὰ καλύπτῃ ὅλες τίς σὲ ἐντυπο ὕλικὸ κρατικὲς ἀνάγκες. Καὶ ὅταν ἡ Ἐπανάστασι περνοῦσε ἀπὸ στάδιο κρισιμώτατο. Καθοριστικό. Μὲ τὸν τουρκικό κίνδυνο συνεχῶς ἐπικρατούμενο. Ὅπως ἔδειξε: τρεῖς μῆνες ἀργότερα ἢ ἀκόδοσ τῆς φοβερῆς στρατιᾶς τοῦ Δράμαλη (Ἰούνιος - Ἰούλιος 1822), ποῦ ἀπειλήσε γὰ στήσι ὀριστικὰ τὴν Ἐπανάστασι.

Ἀσφαλῶς πολλὰ θὰ μπορούσε γὰ διδᾶξῃ ἡ ἐμπνευσμένη αὐτὴ πρωτοβουλία τοῦ Ἰωσήφ τὸ σημερινὸ πολυπράγμον, ἀλλὰ συστηματικὰ συνήθως ἀδιάφορο στὸ μῦχο τῶν πνευματικῶν του ἀνθρώπων σύγχρονο κράτος.

(Συνεχίζεται) ΚΩΝ/ΝΟΣ Ν. ΞΕΝΟΓΙΑΝΝΗΣ

²⁰ Αὐτόθι.

²¹ «Ἀρχεῖα» ὀνομάζονταν τὰ ἀρχεῖα κατὰ τὴν περίοδο τοῦ Ἀγῶνος καὶ μετέπειτα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Ύπερ τῶν λιμοκτονούντων παιδιῶν.

Ὑπὸ τοῦ καθημερινοῦ Τύπου θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξαρθῆ περισσότερο καὶ εἰς ἀρμόζουσαν ἔκτασιν ἢ ἀξιολογωτάτη πρωτοβουλία τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ διὰ τὴν κινητοποίηση τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου καὶ τῶν Ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων Ταμείων τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν πρὸς διάσωσιν δραχμυπρόθεσμως πολλῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων καὶ μεσοπροθέσμως ἑκατομμυρίων λιμοκτονούντων παιδιῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἄλλων Ἠπειρώων. Πρόκειται τῷ ὄντι περὶ σημαντικῆς ἱεράς στανροφορίας, ἢ ὅποια ἤρξατο στεφρομένη ὑπὸ ἐπιτυχίας.

Πρῶτος καρπὸς τῆς θεοφιλοῦς αὐτῆς προσπάθειας εἶναι τὸ δι' ἡδὴ ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὴν 1ην το. μηνός, κατὰ τὴν διάρκειαν συγκεντρώσεως ἐκπροσώπων τῶν μνημονευθέντων Φιλοπτώχων Ταμείων ἐπέδωκεν εἰς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς συνεργασίας μετὰ τῆς Γιούνισεφ ἐπιταγὴν χρηματικοῦ ποσοῦ πέντε ἑκατομμυρίων δραχμῶν, τὸ ὅποτον, εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ σχετικοῦ προγράμματος, θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν διάσωσιν 500.000 παιδιῶν ἐντὸς τοῦ ἔτους 1984. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο, ὅπερ κατ' ἐντολήν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου ἐξεπονήθη ὑπὸ τῆς πολυσχιδῶς καὶ λαμπρῶς δωῶσης Ὑπηρεσίας τῆς «Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης» τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς, προβλέπει διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1985 τὴν σωτηρίαν ἑνὸς ἑκατομμυρίου παιδιῶν.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πεφροτισμένον καὶ ρεαλιστικὸν πρόγραμμα θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ συνεχίζηται ἐπὶ ἐτησίας βάσεως καὶ νὰ ἀποδίδῃ ἀξιολόγους καρποὺς διὰ τῆς ἀξιοποίησης μιᾶς τῶν σημαντικωτέρων ἐπιστημονικῶν - ἱατρικῶν ἀνακαλύψεων τοῦ αἰῶνος μας, περὶ ἧς ὁ λόγος εἰς τὴν ἐπομένην παρατήρησιν.

«Μὲ 15 δραχμάς».

Ἡ καταπολέμησις τῆς ἀφροδατώσεως, ἐκ τῆς ὁποίας ἀποθνήσκουν 5 ἑκατομμύρια λιμοκτονούντων παιδιῶν κατ' ἔτος, ἀντιμετωπίζεται μέχρι τοῦδε διὰ πολὺν δαπανηρῶν ἐνδοφλεβίων ἐνέσεων, αἱ ὁποῖαι ἀπῆλθον συνωρεῖται ἱατρῶν καὶ νοσοκόμων, μεγάλας ποσότητας σφριγγῶν καὶ μεγάλα χρηματικὰ κορδύλα.

Αἱ δυσκολαὶ αὗται σχεδὸν ἐξεμηδενίσθησαν διὰ τῆς ἐκπληκτικῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἐκ τοῦ στόματος «ἐνυδατώσεως ἀλάτων», ἧτις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς χρήσεως μικρᾶς ποσότητος φαρμάκου εἰς μορφήν κόπρου, διαλυομένης εὐκόλως ὑπὸ οἰασδήποτε μητροδῆ ἐντὸς ὀλίγου ὕδατος. Ἡ ἀπαυτομένη διὰ τὴν ἀποκα-

τάσασιν τῆς ὑγείας ποσότης τοῦ φαρμάκου αὐτοῦ, ὅπερ καταργεῖ ἱατροὺς, νοσοκόμους καὶ σφριγγας, κοστίζει ὀλιγώτερον τῶν 15 δραχμῶν!

Ἄλλ' ἐὰν μέχρι σήμερον εἰς 35 χώρας ἐτοιμάζονται 80 ἑκατομμύρια «φακελλάκια», τὰ ὁποῖα περιέχουν τὴν σωστικὴν κόπρον, ἀπαιτεῖται ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς νὰ δωδεκαπλασιασθῆ, διὰ νὰ σωθῶν πάντα τὰ κινδυνεύοντα ἐξ ἀφροδατώσεως παιδία. Ὅθεν ἡ πεπολιτωμένη ἀνθρωπότης δεόν νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν δαπάνην αὐτήν, ὡς ἔχει διακηρύξει ἢ ἀξιεπαίνως ἐργασμένη πρὸς χάριν τῶν παιδιῶν Γιούνισεφ.

Πρὸς ἀξιοποίησιν τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῆς ἀνακαλύψεως ἐπιτόρη ἀκριβῶς ἢ πεφροτισμένη πρωτοβουλία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου, ἢ ὁποῖα μνημονεύεται εἰς τὴν προηγουμένην παρατήρησιν. Ἡ προσπάθεια πρόβει νὰ δλοκληρωθῆ διὰ τῆς κινητοποίησης ὀλοκλήρου τοῦ Χριστιανώμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐκαστος Χριστιανὸς καὶ ἐκάστη Χριστιανή, ἕκαστος μαθητῆς καὶ ἐκάστη μαθήτρια Κατηχητικοῦ Σχολείου ἢ ἐνοριακοῦ νεανικοῦ κύκλου, ὡς εὐστόχως ἐτινίσθη ὑπὸ ἐγκυκλίου τῆς Διευθύνσεως Νεότητος τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς, ἄς ἐπιβάλουν εἰς τὸν ἑαυτῶν τῶν μικρῶν ἵνα θυσίαν συμφῶνως πρὸς τὸ σύνθημα: «Μὲ 15 δραχ. σώζω ἕνα παιδί».

Ἀνατύπωσις τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς

Ἀληθείας» Κωνσταντινουπόλεως.

Κατόπιν ἐπιθυμίας καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου, τὸ λαμπρῶς ἐργαζόμενον Πατριαρχικὸν Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετιῶν, —ὅπερ δικαίως σεμνύνεται διὰ τὰς πολλὰς καὶ ἐκλεκτὰς ἐκδόσεις του, αἵτινες προβάλλουν τὴν ὀρθόδοξον ἑλληνικὴν σκέψιν καὶ πνευματικότητα εἰς ὀλοκλήρον τὴν Χριστιανικὴν Οἰκουμένην—, θὰ ἀνατυπώσῃ ὄλην τὴν σειρὰν τοῦ περιοδικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», εἰς 45 τόμους. Ἡ προοπτικὴ εἶναι νὰ τυπώνωνται εἰς τόμος ἀνὰ δέμηρον ἢ ἕξ τόμοι ἀνὰ ἔτος.

Τὸ περιοδικὸν τοῦτο, ὅπερ ἐκκυκλοφόρησε τὸ 1880 καὶ ἐκλείσθη τὸ 1923, ὑπῆρξε τὸ πρῶτον καὶ ἐπὶ δεκαετίας τὸ μόνον ἐπίσημον ἐκκλησιαστικὸν καὶ θεολογικὸν περιοδικὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅπερ περιέχει πολυτιμώτατον θεολογικὸν ὕλικὸν καὶ ἀπεικονίζει τὴν πνευματικὴν ζωικότητα καὶ πλείστας πτυχὰς τῆς σφριγγώσεως πνευματικῆς ζωῆς τοῦ Κέντριαρχικοῦ Ἰδρυματος Πατερικῶν Μελετιῶν, ἧτις σημερον εἶναι λίαν δυσεῦρετος.

Ὅθεν εἶναι περιττὸν νὰ ἐξαρθῇ ἡ σπουδαιότης τῆς ἐπικειμένης πολυτίμου αὐτῆς ἐκδόσεως τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν, ἥτις σήμερον εἶναι λίαν δυσεύροτος.

«Θεοδρόμος».

Προνοία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φθιώτιδος κ. Δαμασκηνοῦ ἐξεδόθη ὑπὸ τὸν τίτλον «Θεοδρόμος» τὸ ἐκ 270 σελίδων ἀποτελούμενον Ἴον τεύχος περιοδικῆς ἐπιστημονικῆς ἐκδόσεως τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φθιώτιδος, ὅπερ περιέχει ἀξιολόγους ἐπιστημονικὰς μελετίας ἐκλεκτῶν συνεργατῶν.

Ὡς σημειοῖ ὁ Ἅγιος Φθιώτιδος ἐν προτασομένῃ ἐπιστολῇ του, ἡ ἐκδοσις ἀποβλέπει εἰς τὴν παρουσίαν περιοδικοῦ ἀξιολόγου καὶ ὑψηλῆς στάθμης, τὸ ὁποῖον ὁμοῦ μετὰ τῆς πνευματικῆς οἰκοδομῆς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ καὶ τὸν κύριον σίχον τῆς ἐκδόσεως, νὰ ἀπέδαινε καὶ σοδαρά τις ἐστία, ἐν ἧ θὰ ἐθεραπεύετο καὶ ἡ ἐπιστήμη». Διὰ τοῦ περιοδικοῦ θὰ ἐπιδιώκεται, ἵνα «ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἡγὼ τοῦ πνεύματος σαλπίζου», διὰ τῶν σελίδων του, πνευματικὸν ἐγερτήριον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν τοῦ λογικοῦ ποιμνίου, ὅσον καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων γενικώτερον».

Ἐκφράζοντες συγκαρητήρια πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Φθιώτιδος κ. Δαμασκηνόν, εὐχόμεθα ὅπως τὸ νέον περιοδικὸν πραγματικῶν ὁλονὲν καὶ περισσότερον τοὺς εὐγενεῖς σκοποὺς του πρὸς προβολὴν τῆς ὀρθοδόξου θεολογικῆς σκέψεως καὶ ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς.

Ἀξιοποιήσις τῆς ἀποτυχίας.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης κ. Εὐστάθιος εἶχε τὴν ἀξιόλογον πρωτοβουλίαν νὰ ἀπευθύνῃ παραινέσεις πρὸς τοὺς ἀποτυχόντας ὑποψηφίους φοιτητάς. Αἱ παραινέσεις αὗται ἀποτελοῦν τῷ ὄντι μίαν πρωτότυπον πτυχὴν τῆς διὰ μέλη τοῦ ποιμνίου του ποιμαντορικῆς φροντίδος ἐνὸς Ἱερέου.

Εἰς τὰς παραινέσεις ταύτας ὁ Σεβασμιώτατος, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἐπισημαίνει εὐστόχως τὰ ἑξῆς: «Ἡ

ζωὴ δὲν ἔχει μόνον ἐπιτυχίας. Ἡ ἄλλη ὄρις τῆς, ποὺ ὀπωσδήποτε θὰ παρουσιασθῇ κάποτε, εἶναι χωρὶς ἀμφιβολία οἱ ἀποτυχίας. Τὸ μεγαλύτερον κακὸ δὲν εἶναι ἡ ἀποτυχία, ἀλλὰ ἡ κακὴ ἀντιμετώπισίς τῆς... Μπορεῖ μὴ ἀποτυχία νὰ εἶναι ἕνα ΣΤΟΠ σὲ μὴ λανθασμένη πορεία. Μπορεῖ νὰ εἶναι ἕνα ξύπνημα ἀπὸ βαθὺ ὕπνο, τὸν ὕπνο τῆς ἀδιαφορίας καὶ τῆς ἀμελείας. Μπορεῖ ἀκόμη νὰ σοῦ δώσῃ μὴ εὐκαιρία νὰ καταλάβῃς πόσο πολύτιμος εἶναι ὁ χρόνος καὶ ποῦ γι' αὐτὸ δὲν πρέπει ἄσκοπα νὰ τὸν ἐξοδεύῃς. Ἐπίσης σὶν ἀποτυχία σου συνειδητοποιεῖς μὴ μεγάλη ἀλήθεια, ὅτι δηλαδὴ ἡ ζωὴ δὲν εἶναι ἕνα εὐκόλο «σὸ-λεμα»... Τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς ἀπέδειξαν, ὅτι ὕστερα ἀπὸ μὴ ἀποτυχία καὶ προστὰ στὸν ἀσίγαστο πόθο τῆς ἐπιτυχίας, ὁ νέος πολλαπλασιάζει τὶς προσπάθειές του, ἀνακαλύπτει καὶ ἀνασύρει ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ εἶναι του δυνάμεις ἄγνωστες, ποὺ θὰ ἔμεναν διαφορετικὰ θαμμένες μέσα του. Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ λησμονῇ αὐτὸ ποὺ εἶπαν δοκιμασμένα μεγάλα πνεύματα, ὅτι δηλαδὴ ὅταν κλείνῃ μὴ πόρτα, ἀνοίγει διάπλατα μὴ ἄλλη καὶ ὅτι εἶναι κρίμα νὰ κἀδει κανεὶς καὶ νὰ θλέπῃ μὲ παράπονο συνέχεια τὴν κλεισιή, ἐνῶ δίπλα του ἡ ἀνοιχτὴ τὸν περιμένει».

«Ἀπίστευτο».

Ὁρθῶς ἐπεσιήθη ἡ προσοχὴ ἐπὶ κείμενον, τὸ ὁποῖον πῆν 26ην Αὐγούστου ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐπαρχιακὴν ἐφημερίδα «Ἀρκαδικὰ Νέα» ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπίστευτο!».

Τὸ κείμενον αὐτὸ ἀνέφερεν, ὅτι εἰς πολιτιστικὴν ἐκδήλωσιν, ὀργανωθεῖσαν ἀπὸ τὰ Ἐπισημῶν καὶ Νέας Γενιάς στὰ πλαίσια τοῦ Β' Ἀρκαδικοῦ φεστιβάλ» ὁ ἐπὶ κεφαλῆς ἀνέφερε πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν Τροπαίων, ὅτι «ἀφιερῶναι αὐτὴ τὴ συναντία στοὺς ὁμοφυλοφίλους!».

Θὰ πηχόμεθα μετὰ τῆς ἀξιεπαίνου ἐφημερίδος νὰ διαφενεθῇ ἡ εἶδησις. Ἄλλως θὰ πρόκειται περὶ νέας ἀποδείξεως τῶσον τῆς πολιτιστικῆς ὑποθαμνίσεως, ὅσον καὶ τοῦ ἀνηνοχητικοῦ γεγονότος, ὅτι, ὡς ἔχει σημειωθῇ, «ἔχουν εἰσδύσει εἰς ἐπικαίρους θέσεις ἀνθρώποι, ποὺ ἐργάζονται μὲ πείσμα καὶ σύστημα διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὸν ἐκφυλισμὸν πῶν Ἑλλήνων, τὴν ἠθικὴν των ἀποσύνθεσιν καὶ διάλυσιν».

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ίερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών

Τὴν Πέμπτην 1ην Νοεμβρίου, ὥραν 11 π.μ., ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεὶμ ἐπέδωσε εἰς ἐμπρόσωπον τῆς ΓΙΟΥΝΙΣΕΦ ἐπιταγὴν 5.000.000 δρχ. ὑπὲρ τῶν λιμοκτονούντων εἰς τὴν Ἀφρικήν. Τὸ ποσὸν ἀποτελεῖ τὴν πρώτην συμβολὴν τῶν Ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων Ταμείων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθη-

νῶν διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν θανάτων ἐκ πείνης, μετὰ ἀπὸ ἐκκλησίαν τοῦ Μακαριωτάτου. Ὅπως εἶναι γνωστὸν ὁ ἴδιος εἶχε καὶ τὴν πρωτοβουλίαν διὰ τὴν διοργανώσιν προσεχῶς συσκέψεως τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, πρὸς συντονισμόν τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

Εἰς τὴν φωτογραφίαν, στιγμιότυπον ἀπὸ τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἐπιταγῆς.

—Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεὶμ προέβη τὴν 2.11.1984 εἰς τὴν ἀκόλουθον δήλωσιν ἐξ ἀφορμῆς τῆς δολοφονίας τῆς Ἰντιρα Γκάντι:

«Ἡ εἶδηση τῆς δολοφονίας τῆς Ἰντιρα Γκάντι καὶ μάλιστα ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς βδελυρᾶς αὐτῆς πράξεως ὡς "θεϊκῆς ἐνεργείας" φέρνει στὴν ἐπικαιρότητα τὰ φρικτὰ ἐγκλήματα, τὰ ὁποῖα διαπραχθῆκαν κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ δυστυχῶς ἐξακολουθοῦν νὰ διαπράττονται εἰς τὸ ὄνομα τῆς θρησκείας.

»Ἡ νέα αὐτὴ πολιτικὴ δολοφονία πρέπει νὰ μᾶς ἀρπνήσῃ ὅλους καὶ ἰδίως ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ παρουσία καὶ ἡ κατὰ τὸν τελευταῖο καιρὸ ἀξυμμένη δραστηριότητα τῶν Ἰνδουιστικῆς κυρίως προελεύσεως συγχρόνων "αἰρέσεων", ποὺ χαρακτηρίζονται μάλιστα διεθνῶς "καταλυτικῆς" ἢ "καταστροφικῆς" λατρεῖες, δὲν ἀπειλοῦν τὴ ζωὴ καὶ τὴν περιουσίαν τῶν πολιτῶν. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν, κάνομε γνωστὸ ὅτι δυὸ τουλάχιστον ἀπὸ τῆς Ἰνδουιστικῆς "αἰρέσεως" ποὺ δροῦν στὴ χώρα μας, ἐντάσσονται στὴν

"πνευματικὴ παράδοσις" τοῦ γκουρού Νανάκ, "πατέρα" τῆς κινήσεως τῶν SIKHS».

Ίερά Μητρόπολις Ἡλείας καὶ Ὠλένης

Ὁ γνωστὸς εὐεργέτης τῆς περιοχῆς, συμπατριώτης μας κ. Κων)νος Γ. Λαζαράκης ἀπέστειλεν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὸν Ἐφημέριον Ἀγίου Νικολάου Γαστούνης ἐπιταγὴν 200.000 δρχ. διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἀνεγειρομένου Γηροκομείου «Παναγία ἢ Καθολικὴ» Γαστούνης. Ἀπὸ τὸ Δ. Συμβούλιον τοῦ Ἰδρύματος ἀπεφασίσθη νὰ ἀναγραφῆ τὸ ὄνομά του εἰς τὴν πλάκα τῶν Δωρητῶν, ὁ δὲ Σεβ. Μητροπολίτης Ἡλείας κ. Γερμανὸς δι' ἐπιστολῆς του ἠ-χαρίστησε θερμῶς τὸν δωρητὴν.

Ίερά Μητρόπολις Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας

—Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κ. Τιμόθεος τῆ 7ῆ Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. ἐχειροτόνησεν εἰς Διάκονον τὸν ἐπὶ σειρᾶν ἐτῶν Δικηγόρον παρ' Ἀρείῳ Πάγῳ καὶ Προϊστάμενον τῆς Νομικῆς Ὑπηρεσίας μεγάλῃς Ἐταιρείας τῶν Ἀθηνῶν κ. Ἰωάννην Νομικόν.

Ἀκολούθως τῆ 14ῆ τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐχειροτόνησεν αὐτὸν εἰς Πρεσβύτερον, ἐν μέσῳ πυκνοῦ καὶ ἐδλεκτοῦ Ἐκκλησιασματος, ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ Ἁγίας Εὐφημίας Ν. Χαλκηδόνος, προσφωνήσας αὐτὸν καταλλήλως καὶ ἐξάρας τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν.

Τὸν ἐν λόγῳ νέον Ἱερέα ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος ἐτοποθέτησεν ὡς Ἐφημέριον ἐν τῇ κενωθείσῃ Ἐφημεριακῇ θέσει τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίων Ἀναργύρων Ν. Ἰωνίας.

—Προνοία τοῦ Σεβ. κ. Τιμοθέου τῆ 20ῆ Ὀκτωβρίου ἐπραγματοποιήθη ἡμερησίᾳ ἐκδρομῇ τῶν προσφίμων τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁρφανοτροφείου Θηλέων «Ἡ Ἁγία Φιλοθέη» τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ν. Ἰωνίας, εἰς Ἀρτάκην Χαλκίδος, εἰς τὸ ἐκεῖ λειτουργοῦν Ὁρφανοτροφεῖον Θηλέων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος.

Εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ὡς ἄνω Εὐαγοῦς Ἰδρύματος συμμετέσχεν ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος, συνοδευόμενος ὑπὸ Κληρικῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως.

—Κατὰ τὴν προηγηθείσῃ Κατηχήσεως προσήλθον εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ ἐβαπτίσθησαν κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον δύο Μουσουλμάνοι καὶ μία Βουδδίστρια.

—Κατὰ τὸν γενόμενον Ἀγιασμόν, ἐπὶ τῇ ἐνάξει τῶν Μαθημάτων εἰς τὸ Γ' Λύκειον Κ.Α.Τ.Ε. Ν. Φιλαδελφείας διεπιστώθη ὑπὸ τῶν τελούντων τὸν Ἀγιασμόν Ἐφημεριῶν, ὅτι εἶχον ἀφαιρεθῆ ἐκ τῶν Αἰθουσῶν διδασκαλίας αἱ Ἱεραὶ Εἰκόνες.

Τὸ γεγονός τοῦτο ἀνεφέρθη εἰς τὸν Σεβ. κ. Τιμόθεον, ὁ ὁποῖος πάραυτα, δι' ἐγγράφου του πρὸς τὸν κ. Ὑπουργὸν Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, ἐζήτησε νὰ ἐπιληφθῆ τοῦ θέματος καὶ δοθῶν αἱ δέουσαι ἐντολαί, διὰ τὴν ἐπαναφορὰν τῶν Ἱ. Εἰκόπων, δεδομένου ὅτι ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτῶν ἀντιβαίνει πρὸς τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος περὶ Ἑλληνοχριστιανικῆς παιδείας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα τοῦ λαοῦ.

—Τῆ 27ῃ Ὀκτωβρίου ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος, προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, μετέσχε τῆς τελεσεθείσης ἐν τῷ Ἱ. Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν Νεκρωσίου Ἀκλουθίας ἐπὶ τῇ ἐκδημίᾳ τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου πρ. Ἀθηνῶν κυροῦ Ἰακώβου.

—Τῆ 28ῃ Ὀκτωβρίου ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος προέστη τῆς ἐπὶ τῇ Ἑθνικῇ Ἐπιτελῶν τελεσεθείσης Δοξολογίας ἐν τῷ Ἱ. Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀγίων Ἀναργύρων Ν. Ἰωνίας.

—Εἰς τοὺς Ἱ. Ναοὺς τῆς Μητροπολιτικῆς περιφερείας ἀνεγνώσθη ἐμπνευσμένη Ἐγκύκλιος τοῦ Σεβ. κ. Τιμοθέου, διὰ τῆς ὁποίας κατετοπίσθη τὸ Χριστεπώνυμον Πλήρωμα ἐπὶ τῆς πλάνης τῶν Χιλιαστῶν ἢ Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά.

Ἐπίσης διενεμήθη τὸ ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας κυκλοφορήσαν προσφάτως Ἀντιχιλιαστικὸν φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ πλάνες τῶν Χιλιαστῶν».

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἱ. Μητρόπολις Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπάλαιας

Τὴν 3ην Ἰουλίου 1984 συνεπληρώθη ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Νεκταρίου. Ἐπὶ τῷ γεγονότι τούτῳ, τὸ ἑσπέρας τῆς 4ης Ἰουλίου ὁ Σεβασμιώτατος προέστη μετὰ τοῦ Ἱ. Κλήρου, πανηγυρικοῦ ἑσπερινοῦ μετ' ἄρτοκλασίας εἰς τὸν Ἱ. Ν. τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου. Παρέστησαν ἀντιπροσωπεῖαι τῶν Ἱερῶν Μονῶν τῆς Καλύμνου καὶ πλῆθος πιστῶν. Μετὰ τὸ πέρας τῆς σεμνῆς αὐτῆς ἐκδηλώσεως ὁ Σεβ. Μητροπολίτης εἰς ὁμιλίαν του ἐξέφρασε τὴν ἀπεριόριστον εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ πρὸς τὸν λαὸν τῆς Καλύμνου διὰ τὴν ἀμέριστον συμπαραστάσιν του εἰς τὸ ποιμαντορικὸν του ἔργον.

—Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Α' ἔτους τῆς ποιμαντορίας του, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Νεκτάριος: Συνεκάλεσεν τὴν 1.9.1983 τὸ Α' Ἱερατικὸν Συνέδριον ἐν Καλύμνῳ, καθιέρωσεν τὸν θεσμὸν τῶν ὑποτροφιῶν διὰ τοὺς Καλυμνίους σπουδαστὰς ποὺ ἐπιτυχάνουν εἰς τὰς Ἀνωτέρας καὶ Ἀνωτάτας Σχολὰς (ὁ θεσμὸς αὐτὸς ἀποτελεῖ ὑλοποίησιν τῆς ἐνθρονιστηρίου ἐξαγγελίας του), καθιέρωσεν βιβλιόθρα προικοδοτήσεως διὰ τὰς πολυτέκνους οἰκογενεῖας τῆς Καλύμνου, διοργάνωσεν, μετ' ἀπόλυτον ἐπιτυχίαν, ἀντιστασιακὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Χιλιαστῶν, ἵδρυσεν Γενικὸν Φιλόπτωχον Ταμεῖον καὶ ἀπὸ ἐπιτυχίαν ἐστέφθη ὁ διεξαχθεὶς Α' Ἐρανος τῆς Ἀγάπης εἰς ὅλας τὰς ἐνορίας τῆς Μητροπόλεως, ἐν τῷ Βαπτιστηρίῳ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης ἐβάπτισεν 10 ἑτεροθρήσκους, ἀνακάλυψεν ἐκ βάθρων τὸ ἐπισκοπικὸν μέγαρον, τὸ ὁποῖον ἀπέκτησεν Αἰ-

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Γνωστοποιεῖται ὅτι κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὸ Πατριαρχικὸ Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν θὰ ἀνατυπώσῃ ὅλη τὴ σειρά τοῦ Περιωδικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια».

Τὸ περιοδικὸ τοῦτο ποὺ ἐκφράζει τὴν πνευματικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ δραστηριότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς ἀπὸ τῆς κρισιμώτερας περιόδου τῆς ἱστορίας του (1880 - 1923), εὐρίσκειται σὲ λίγες μόνον βιβλιοθήκας καὶ σχεδὸν πούθενά δὲν εἶναι πλήρες.

Θὰ παραδοθῇ στοὺς ἐνδιαφερομένους ὁλόκληρο σὲ 45 τόμους, μετ' ὑποπροσέτιμης δημοσιεύσεως ἐνὸς τόμου τὸ δίμηνο ἢ ἕξι τόμων τὸ ἔτος. Ἄν οἱ συνδρομηταὶ ἐκφράσων σχετικὴ ἐπιθυμίαν ἢ συχνότης μπορεῖ νὰ ἐπιταχυνθῇ.

Ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς ἀντιτύπων ποὺ θὰ ἐκτυπωθῶν θὰ εἶναι πολὺ περιορισμένος καὶ πάντως ἀνάλογος πρὸς τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ θὰ ἐκδηλωθῇ, καλοῦνται οἱ ἐνδιαφερόμενοι νὰ προσεγγραφοῦν στὸν πίνακα παραληπτῶν χωρὶς καμμιὰ προκαταβολή.

Ἡ τιμὴ τοῦ τόμου ὀρίζεται σὲ 2.800 δρχ. καὶ θὰ ἰσχύσῃ γιὰ ὅλους τοὺς ἀγοραστὰς μέχρι τῆς 28 Φεβρουαρίου 1985, ὅπότε λήγει ἡ προθεσμία ἐγγραφῆς. Ἐπεὶ θὰ ἰσχύῃ μόνον γιὰ ὅσους ἔχουν ἐγγραφῆ συνδρομηταί. Γιὰ τοὺς ἄλλους ἡ τιμὴ θὰ εἶναι ἡ ἐξημένη κατὰ 50ο)ο περίπτου.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ προσεγγραφοῦν παρακαλοῦνται ν' ἀπευθύνωνται ἐγγράφως στὸν καθηγητὴ κ. Χρῆστο Κρικιῶνη, Πατριαρχικὸ Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν, Μονὴ Βλατάδων, Θεσσαλονίκη, ἢ στὸ διδλοπωλεῖο τῆς προτιμῆσεώς του.

Προθεσμία προσεγγραφῆς ὀρίζεται ἀπὸ 1 Νοεμβρίου 1984 ἕως τῆς 28 Φεβρουαρίου 1985. Ὁ πρῶτος τόμος θὰ ἔχη κυκλοφορήσει ἤδη στὶς ἀρχὲς Ἰανουαρίου.

θεσαν Ἐθρόνου, Γραφεῖον Μητροπολίτου, Γραφεῖον Πρωτοσυγκέλλου, Βιβλιοθήκην καὶ προσεχῶς Ἀρχιεπισκοπικόν.

Ἐξ ἄλλου, διὰ τὴν καλύτεραν ὁργάνωσιν τῶν γραφείων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἵδρυσεν: Γραφεῖον Πατριαρχικῆς Λογίας καὶ Τύπου, μετ' ἀπεύθυνον τὸν Αἰδεσμ. π. Γεώργιον Χαλαμαντᾶν, π.θ., Γραφεῖον Πνευματικῆς, Κατηχητικῆς, Ἀντιστασιατικῆς Κινήσεως καὶ Κέντρου Νεότητος, μετ' ἀπεύθυνον τὸν Αἰδεσμ. π. Ἰωάννην Χαλκίτην, π.θ., Γραφεῖον Ταμείου Ὑποτροφιῶν, μετ' ἀπεύθυνον τὸν Αἰδεσμ. π. Ἀγαθ. Καραφύλλην, π.θ., Γραφεῖον συντηρήσεως Ὁρφανοτροφείων καὶ Φιλοξενίας, μετ' ἀπεύθυνον τὸν Αἰδεσμ. π.

Αιμιλιανών Ήλιού, Γραφείον Τεχνικών Έργων, με υπεύθυνον τόν Αίδεσιμ. π. Ίάκωβον Συριώτην.

Και ακόμη: Άπένεψε τόν τίτλον του «Ευεργέτου της Ίεράς Μητροπόλεως Καλύμνου» εις τόν κ. Μιχ. Ί. Κινδύνην, Άρχοντα Πρωτοψάλτην της Μεγάλης του Χριστού Έκκλησίας, διά τας προσφερθείσας πολλαπλās ύπηρεσίας του εις τὸ φιλανθρωπικόν και κοινωνικόν έργον της Μητροπόλεως. Έθεμελίωσε και ένεκαινίωσε 4 ένοριακά Κέντρα Νεότητος και έτέλεσε τὰ θυρανοίξια του νέου έν Καλύμνω Ίεραυ Ναού του Άποστόλου Παύλου. Έξήγγειλεν έπισήμως τήν ίδρυσιν και λειτουργίαν έν Καλύμνω Σχολής Βυζαντινής Μουσικής, από τὸ ακαδημαϊκόν έτος 1984-85, με υπεύθυνον τὸν μουσικολογιώτατον καθηγητήν κ. Γεώργιον Χ΄ Θεοδώρου. Ένέκρινε τήν ριζικήν ανακαίνισιν του ιστορικού Ναού της Παναγίας Πορταϊτίσσης έν Άστυκαλαία και τήν κατασκευήν «Έκκλησιαστικού Μουσείου Εικόνων».

Εις τὰ πλαίσια τὼν πολιτιστικῶν εκδηλώσεων της Μητροπόλεως διοργανώθηκαν έν Καλύμνω αἱ ακόλουθοι εκδηλώσεις: Δύο μουσικαὶ εκδηλώσεις της παιδικῆς χορωδίας του Ί. Ν. Άγίου Στεφάνου με υπεύθυνον τὸν καθηγητήν κ. Νικόλαον Βεζυρόπουλον, τρεῖς μουσικαὶ εκδηλώσεις τὼν Ίεροψαλτῶν εις τήν αίθουσαν ΣΠΛΕΝΤΙΤ με υπευθύνους τὸς εκπαιδευτικοὺς - Ίεροψάλτας κ.κ. Νικ. Βεζυρόπουλον, Σακ. Τρικοίλην και Έμμ. Γιαμαίον. Όμιλία του Αίδεσιμ. π. Γεωργίου Χαραμαντᾶ με θέμα «Η Όρθοδοξία του Παπαδιαμαντη», του καθηγητοῦ και συμβούλου Α΄ του Ύπουργείου Παιδείας κ. Γ. Βάξου με θέμα «Ο Έπαγγελματικὸς Προσανατολισμὸς» και του Σεβ. Μητροπολίτου κ. Νεκταρίου εις τήν ετήσιαν εκδήλωσιν της Όρθοδόξου Άδελφότητος Καλύμνου με θέμα «Η δύναμις της Όρθοδοξίας».

Έξ ἄλλου ὁ Σεβ. κ. Νεκτάριος: Έξέφρασεν τήν ευαρέσκειάν του εις τὸν Αίδεσιμ. π. Γεώργιον Χαραμαντᾶν, εφημέριον του ιστορικού Ναού της Κεχαριτωμένης, Χώρας Καλύμνου, διά τήν εκδοσιν του βιβλίου του «Έπισκοπικὴ Ίστορία της Έκκλησίας της Καλύμνου» και προλόγισε τὸ ὑπὸ εκδοσιν νέον βιβλίον του «Καλύμνιοι Έπίσκοποι και Μητροπολίτες» και ὑπεδέχθη μετ' εκκλησιαστικῆς έπισημότητος έν τῷ μητροπολιτικῷ οἴκῳ, τὸν Άντιπρόεδρον της τοπικῆς Κυβερνήσεως Β. Αύστραλίας κ. Νικόλαον Δόντιαν, καστελλοριζικῆς καταγωγῆς. Εις ειδικήν τελετὴν ἡ ὁποία έλαβε χώραν έν τῷ παρεκκλησίῳ του μητροπολιτικού οἴκου, τὸν ἀνεκήρυξεν έπισήμως «Άρχοντα Ευεργέτην της Έκκλησίας» μετὰ τιμητικού διπλώματος. Έν συνεχείᾳ του προσέφερεν ὡς δῶρον από τήν προσωπικήν του βιβλιοθήκην, Πεντηκοστάριον εκδόσεως Βενετίας του 1746. Εις τήν προσφώνησιν του Σεβ. ἀπήντησεν συγκεκριμένως ὁ Άντιπρόεδρος και ηύχαρίστησεν διά τήν τιμητικὴν αὐτὴν διάκρισιν της Έκκλησίας, τήν ὁποίαν ὡς εκδήλωσεν, σέβεται και ὑπεραγαπᾶ.

Ί. Άρχιεπισκοπὴ Θυσσεύων και Μ. Βρετανίας

Ό κ. Παν. Έλ. Άραυιδιώτης μᾶς έγγραψε από τὸ Λονδίνον τὰ ἐπόμενα:

«Με τήν έναρξη του νέου σχολικού χρόνου ὁ Σεβασμιώτατος Άρχιεπίσκοπος Μεθόδιος κάλεσε τήν Παρασκευὴν

12η Όκτωβρίου 1984 τὸ Κεντρικὸ Έκπαιδευτικὸ Συμβούλιο (ΚΕΣ) της Ίεράς Άρχιεπισκοπῆς Θυσσεύων και Μεγάλης Βρετανίας στὸ Ξενοδοχείο ROYAL LANCASTER γιὰ νὰ συζητηθοῦν θέματα που ἀφοροῦν τήν καλύτερα ὀργάνωση τὼν σχολείων που ὑπάγονται στὴ δύναμη του ΚΕΣ.

Ό Σεβασμιώτατος παρετήρησε ὅτι ἐσημειώθη σημαντικὴ πρόοδος στὸν εκπαιδευτικὸ τομέα και ἀπαρίθμησε τὰ νέα σχολεία που ιδρύθηκαν τελευταίως, ἐκφράσας αισιοδοξίαν γιὰ τὸ μέλλον της εκπαίδευσεως τὼν ἑλληνοπαίδων της παροικίας μας.

Άναφέρθηκε στὴν ἀνταπόκριση και συνεργασία του συμβούλου εκπαίδευσεως της Έλληνικῆς Πρεσβείας και ἐπεσήμανε τήν ἀνάγκη ὑπάρξεως ὀργάνου που θὰ συντονίζει τὶς ἐνέργειες και θὰ ἐπιλαμβάνεται τὼν διαφόρων εκπαιδευτικῶν θεμάτων.

Γι' αὐτὸ προέτεινε τήν ίδρυση Γραφείου Παιδείας και ἐνεκρίθη ὁ διορισμὸς του εκπαιδευτικοῦ Χ. Μεττῆ που μαζί με δυὸ ἄλλα πρόσωπα θὰ φροντίζουν γιὰ ὅλες τὶς ἀνάγκες τὼν σχολείων. Τὸ Γραφεῖο θὰ στεγάζεται πρὸς τὸ παρὸν στὴν Άρχιεπισκοπὴ ἡ ὁποία θὰ ἀναλάβει ὅλα τὰ ἐξοδα συντηρήσεώς του.

Παρακάλεσε γιὰ μᾶς φορὰ ἀκόμη τὸς υπευθύνους τὼν σχολείων νὰ προστρέχουν στὴν βοήθεια του πρὸ πάνω Γραφείου και νὰ μὴ ἐνεργοῦν μεμονωμένα.

Προχώρησε πρὸς τὸ πέρα και εἶπε ὅτι ἡ παροικία μας χρειάζεται διαφώτιση σχετικὰ με τὴν δράση τὼν σχολείων μας και παρετήρησε πὸς πρέπει νὰ γίνει χρησιμοποίηση του τύπου και τὼν σταθμῶν ραδιοφωνίας που διαθέτει ἡ παροικία μας. Με τὸν τρόπο αὐτὸ θὰ κινήσουμε τὸ ἐνδιαφέρον της παροικίας και θὰ πληροφορησομε τὸς συμπατριῶτες μας πὸς εἴμαστε ἕνας ζωντανὸς ὀργανισμὸς που ἀξίζει τὴν ὑποστήριξή τους.

Η ἀποστολὴ της Έκκλησίας ἐδῶ στὴν Μεγάλη Βρετανία εἶναι πρὸς εὐρυτέρα και ὁ Ίερέας δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται μόνο στὰ λειτουργικὰ του καθήκοντα, ἀλλὰ νὰ φροντίζει και γιὰ τὴ μετάδοση του πολιτισμοῦ και τὼν ἐθίμων μας στὰ παιδιά που ἀργότερα θὰ ρηθοῦν νὰ μᾶς ἀντικαταστήσουν γιὰ νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργο που ἐμεῖς τώρα ἐπιτελοῦμεν.

Έξέφρασε τὴν εὐχὴ νὰ ἐξευθεθῆ σύντομα τὸ κτίριο που θὰ στεγάζει ὅλες τὶς ὀργανώσεις και τὰ σωματεία μας, τὸ σπίτι του Έλληνα ὅπου ὅλα τὰ μέλη της παροικίας θὰ συναντῶνται.

Άνεκοίνωσε ὅτι ἡ γιορτὴ τὼν Έλληνικῶν Γραμμάτων θὰ λάβει χώραν τὴν 1η Φεβρουαρίου 1985 στὴν αίθουσα διαλέξεων της ROYAL AERONAUTICAL SOCIETY ὅπου θὰ μιλήσει ὁ Καθηγητὴς του Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ν. Νησιώτης με θέμα «Οἱ φιλοσοφικὲς προϋποθέσεις τὼν Έλλήνων Πατέρων της Έκκλησίας μας».

Τέλος συζητήθηκε τὸ θέμα της συγκλήσεως του Κληρικολαϊκοῦ Συνεδρίου που θὰ πραγματοποιηθῆ στὶς ἀρχὲς του νέου έτους.

Γιὰ τὴν ὀργάνωση του Συνεδρίου θὰ ἐπιληφθῆ τὸ Συμβούλιο με συνεργασία του Συνδέσμου Έλληνορθοδόξων Κοινωνιῶν και ἄλλων παραγόντων στὴν ἐπομένη συνεδρίαση που ὀρίσθηκε τὴν Πέμπτη 1η Νοεμβρίου 1984».

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ επίσημος θέσις τῆς Ἱ. Συνόδου περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Πίστεως ἐπὶ τῆς λεγομένης «Θεολογίας τῆς Ἀπελευθερώσεως» προεκάλεσε τὸ παγκόσμιον ἐνδιαφέρον ἰδίως τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ κόσμου. Τὸ σχετικὸν κείμενον, δι' οὗ προβάλλεται ἡ θέσις αὕτη, ὑπογραφομένον ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς ἀρμοδίας διὰ ζητήματα πίστεως Ἐπιτροπῆς τοῦ Βατικανοῦ κορυφαίου θεολόγου καὶ πρώην Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ REGENSBURG, JOSEF Καρδινάλιου RATZINGER, ἀποτελεῖ εὐστοχον κατάφασιν τῆς κοινωνικῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ μηνύματός της, ὅπερ οὐδεμίαν οὐσιαστικὴν σχέσιν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη πρὸς τὸν ἄθεον μαρξισμόν.

Πολλοὶ Σύνοδοι τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἱεραρχίας, ὡς λ.χ. τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῶν ΗΠΑ ἐξεφράσθησαν ὑπὲρ τῆς σαφούς θέσεως τοῦ Βατικανοῦ. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Λατινικῇ Ἀμερικῇ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἰδιαιτέρως διεισπρόσθη καὶ προσεβλήθη ἡ «Θεολογία τῆς Ἀπελευθερώσεως», τὸ ὡς ἄνω κείμενον ἔτυχε τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ Μονίμου Συμβουλίου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Βραζιλίας, τῆς Ἱεραρχίας τῆς Κολομβίας, τοῦ Προέδρου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Βραζιλίας, ἐπισκόπων τοῦ Μεξικου κ.ά.

— Καθ' ἃ ἀναφέρονται ἐν τῷ περιοδικῷ «HERDER - KORRESPONDENZ», ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία τῆς Γιουγκοσλαβίας τὴν 8ην καὶ 9ην Σεπτεμβρίου ὠργάνωσε «ἐθνικὸν εὐχαριστιακὸν συνέδριον» εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῆς Κροατίας πρὸ 1.300 ἐτῶν. Ἀρχικὸς εἶχε προγραμματισθῆ νὰ μετασχη τὸ ἔργασίον ὁ Πάπας Ἰωάννης Παῦλος Β'. Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Πάπα ὅμως ἐμπαυώθη, διότι αἱ ἀρχαὶ τοῦ Βελιγραδίου ἐδήλωσαν, ὅτι ἡ ἐπίσκεψις αὕτη θὰ ἦτο ἐπιθυμητὴ «εἰς καταλληλοτέραν χρονικὴν στιγμήν». Δι' αὐτὸ ὁ Πάπας ἀπέστειλεν ὡς προσωπικόν του ἀπεσταλμένον τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Βιέννης Καρδινάλιον KOENIG. Κατὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ συνεδρίου μετεδόθη εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ἐν ZAGREB διὰ τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τοῦ Βατικανοῦ προσωπικὸν μήνυμα τοῦ Πάπα.

— Ἐξ ἀφορμῆς τῆς παγκοσμίου ἡμέρας τῶν ἱεραποστολῶν (21ην Ὀκτωβρίου) ὁ Πάπας Ἰωάννης Παῦλος Β' ἐν εἰδικῷ μηνύματι του ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ πόνος δυνάμει τῆς λυτρωτικῆς του ἀξίας γίνεται πολὺτιμον ὄργανον εὐαγγελισμοῦ.

— Ἡ ἐν ταῖς γερμανοφώνους περιοχαῖς τῆς Ἑλβετίας, Αὐστρίας καὶ Γερμανίας δρώσα ρωμαιοκαθολικὴ ὀργάνωσις «CATHOLICA UNIO» ἐώρασε τὴν 60ὴν ἐπέτειον τῆς ἰδρύσεώς της. Ἡ ὀργάνωσις αὕτη ἰδρύθη, διὰ νὰ συμπαρίστανται εἰς ρωμαιοκαθολικοὺς καὶ ὀρθοδόξους πρόσφυγας, προσφεύγοντας εἰς τὴν Δύσιν ἐκ Ρωσίας, Οὐκρανίας καὶ ἄλλων ἀνατολικῶν χωρῶν.

— Παγκόσμιος συγκίνησις προσεβλήθη ἐκ τῆς ἀγρίας δολοφονίας ἐν Πολωνίᾳ τοῦ ἱερέως τῆς Βαρσοβίας Ποπιελοσὺζκο. Τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ παρεπολούθησαν ἑκατοντάδες χιλιάδων Πολωνῶν, αἵτινες εἰμίμησαν αὐτὸν ὡς ἥρωα τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Εἰς δελτίον Τύπου τῆς Ὁρθοδόξου Ἀκαδημίας Κρήτης, ἀναφέρονται μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«Τὸ "Φιλιόκβε" δὲν ἀποτελεῖ πιά πρόσοκιμα καὶ ἐμπόδιο στὶς ἀμοιβαῖες σχέσεις τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Αὐτὸ ἐπιβεβαιώθηκε σὲ μιὰ ἱστορικὴ ἀκολουθία, ποὺ ἔγινε τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς, 7 Ὀκτωβρίου, στὸν καθεδρικὸ ναὸ τοῦ Τριδέντου τῆς Βορ. Ἰταλίας. Ἐπρόκειτο γιὰ τὴν καταληκτικὴν τελετὴν, ποὺ ἐπισφράγισε τὶς ἐργασίες τῆς 3ης Ὀικουμενικῆς Συνάντησης, ποὺ εἶχε ἀρχίσει στὶς 3 Ὀκτωβρίου στὴν πόλη RIVA DEL GARDA. Στὴ σύναξη ἐκείνη εἶχαν λάβει μέρος 80 ἀντιπρόσωποι τῶν δύο μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν ὀργανισμῶν τῆς Εὐρώπης: τοῦ Συμβουλίου τῶν κατὰ Χώρες Συνόδων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας (CCEE) καὶ τοῦ Συμβουλίου τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (ΚΕΚ). Τὸ Ὀικουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἀντιπροσώπευσαν ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Σασίμων κ. Ἱερεμίας (στὴ θέση τοῦ κωλυομένου Μητροπολίτου Μύρων κ. Χρυσοστόμου) καὶ ὁ Γεν. Δ'ιότης τῆς Ὁρθοδόξου Ἀκαδημίας Κρήτης κ. Ἀλέξ. Παπαθεοδός, μέλος τῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΕΚ. Τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἀντιπροσώπευσε ὁ Καθηγητὴς κ. Χρῆστος Βούλγαρης καὶ τὴν Ἱεραρχίαν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀντώνιας Βαρθολίτης, Καθολικὸς Ἐπίσκοπος Κερκυρας.

Ἡ μεγάλη αὕτη πανευρωπαϊκὴ καὶ παγκριστιανικὴ οἰκουμενικὴ διάσκεψις, ἐργάστηκε σὲ ἄριστο κλίμα ὑπευθυνότητος καὶ ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης. Κύριο ἀντικείμενον τῆς διάσκεψης ἦταν ἡ πίστις τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὅπως ἐκφράζεται στὸ Σύμβολο Νικαίας - Κωνσταντινουπόλεως. Ὑπῆρξε κοινὴ ἡ ἀναγνώρισις, πὼς ἡ συσπείρωσις τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων καὶ ὁ ἐπανευαγγελισμὸς τῆς ἐκκοσμημένης Εὐρώπης προϋποθέτουν ἐπάνοδο στὴν ἐνιαία πίστις τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ποὺ μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει πηγὴ κοινῆς ἐλπίδας.

Ἡ πεποίθησις αὕτη ἐκφράστηκε μὲ τὸν πῦρ ἐπίσημο καὶ πανηγυρικὸ τρόπο κατὰ τὴν παραπάνω ἀκολουθία τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς. Ὑπῆρξε ἐξόχως συγκλονιστικὴ ἡ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Ἑλληνας ἐπίσκοπος Ἱερεμίας ἀπήγγειλε ἀργὰ καὶ ἐπιβλητικὰ, στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὸ «Πιστεύω», καὶ ὁ λαὸς ἐπιβεβαίωσε κάθε πρότασι μὲ τὸ «Ἀμήν». Καὶ ἀκόμη πῦρ συγκλονιστικὴ ἡ ἐπανάληψις τοῦ «Πιστεύω» ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ποὺ εἶχε κατακλύσει τὸν ἱστορικὸ ναὸ. Ἦταν ὅλοι παρῶντες: Ὁρθόδοξοι, Καθολικοὶ, Παλαιοκαθολικοὶ, Ἀγγλικανοὶ καὶ Προτεστάντες ὅλων τῶν παραδόσεων. Δύο Καρδινάλιοι, Ἀρχιεπίσκοποι, ἐπίσκοποι, θεολόγοι, μεγάλος ἀριθμὸς μοναχῶν καὶ οἱ συμπροσευχόμενοι πιστοὶ ἀπήγγειλαν τὸ «Πιστεύω», καθένας στὴ γλῶσσα του καὶ χωρὶς τὴν προσθήκη τοῦ «FILIOQUE» (...). Χωρὶς ἀμφιβολία ἡ τελετὴ καταλλαγῆς στὸ ναὸ τοῦ Τριδέντου, ἀποτέλεσμα τῆς πολὺπλευρῆς οἰκουμενικῆς δραστηριότητος τῶν τελευταίων 30 χρόνων, μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἀφρηρία μιᾶς καινούριας ἱστορικῆς πορείας γιὰ τὸ Χριστιανισμὸ τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ ὅλον τοῦ κόσμου. Μιᾶς πορείας, ποὺ θὰ ἐμπνέσεται ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Μητροπολίτου Γορτύνης και Άρχιδιάς (νυν Άρχιεπισκόπου Κρήτης) Τιμοθέου, Κοιντάστροωστο. Έκδόσεις Παγκγία Καλυδιανή, Καλυδιανή, Ήράκλειον Κρήτης, 1978, σελ. 91.

Πρό των ενών έτων ό Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γορτύνης και Άρχιδιάς (νυν Άρχιεπίσκοπος Κρήτης) Τιμόθεος έδοκιμάσθη κατά θείαν παραχώρησιν υπό της άσθενείας. Συνεπεία ταύτης απέσχεν επί τι διάστημα των διοικητικών αυτού καθηκόντων, περιώρισε αίσθητώς τάς ποιμαντορικάς αυτού φροντίδας.

Ό άκαταπόνητος όμως έργάτης του θείου λόγου δέν ήτο δυνατός γά διακόψη τελειως το πνευματικό αυτό έργο. Κατά τον χρόνον της υποχρεωτικής αναπαύσεως ήσυχολήθη εις την οικείαν αὐτῷ συγγραφικήν τέχνην, την οποίαν τόσον εὐδοκίμως καλλιέργει. Καρπὸς της σοβαρῆς εκείνης δοκιμασίας της υγείας του είναι το υπό τον άνωτέρω τίτλον περισπούδαστον αυτού έργο, το όποιον φέρει την σφραγιδα της προσωπικῆς έμπειρίας.

Το σύγγραμμα είναι εὐσύνοπτον, διηρημένον εις συντόμους, περιεκτικῶς παραγράφους πλήρεις θαυτέρου νοήματος. Έξετάζεται ό πόνος ὡς πανανθρώπινον φαινόμενον και ή άσθένεια ὡς ό χειρότερος έχθρος της ζωής. Καί όμως ή Θεία Χάρις ή πάντοτε τῶ άσθενῆ θεραπεύουσα και τῶ έλλείποντα αναπληροῦσα οὐχί σπανίως διά της άσθενείας του σώματος άπεργάζεται την σωτηρίαν της ψυχῆς. Ό σοφὸς έρευνητής του ψυχικοῦ κόσμου έξετάζει: διά του μικροσκοπίου της πίστεως και έπιζητεῖ γά άνεύρη τον θαυτέρον σκοπόν, τον όποιον έξυπηρετεῖ ό άνεπιθύμητος οὗτος συνοδοιπόρος του βίου.

Η Ιατρική επιστήμη επισημαίνει την σχέση άρρωστίας και κληρονομικότητας, να επικυρωθῆ ή μαρτυρία της Άγίας Γραφῆς «άμαρτία γονέων παιδεύουσι τέκνα». Παραλλήλως προς την κληρονομικότητα δέν είναι ὀλίγα: αἱ περιπτώσεις, καθ' ὅς ή άσθένεια είναι άποτελεσμα προσωπικών άμαρτιών.

Η αντιμετώπισις της άσθενείας και ή περιφρούρησις της υγείας άποτελεῖ καθήκον διά τον χριστιανόν. Οὗτος καταφεύγει εις τῶ έπλα της επιστήμης, ὑπέρ ταύτην όμως επικαλεῖται την βοήθειαν του θείου Ιατροῦ των ψυχῶν και των σωμάτων. Ό σ. έξετάζει: τὸ θέμα της απελπισίας, εις την οποίαν είναι δυνατός γά φθάσῃ ό άνθρωπος συνεπεία ὀδυνηρῶν και ανιάτων άσθενειῶν, αλλά και διαφόρων δυσχερῶν του βίου περιστάσεων. Δέν

είναι σπάνια: αἱ περιπτώσεις, καθ' ὅς ό έστερημένος ἔλπίδος άνθρωπος φθάνει: εις τὸ χεῖλος της άδύσσου, εις την άπόγνωσιν και δι' αὐτῆς εις την αυτοκτονίαν. Άντιθέτως ό πιστός ὑπομένει μετῶ καρτερίας και τῶ πλέον ὀδυνηρῶς στιγμῶν του βίου ἀποδλέπων μετῶ πίστεως και ἔλπίδος εις τον Βασιλέα του πόνου.

Ό σ. έξετάζει: ὑπό χριστιανικήν έποψιν τὸ πρόβλημα της εὐθανασίας, τὸ ὅποιον άνέκαθεν ἀπησχόλησε πολλούς Ιατρούς, φιλοσόφους και κοινωνιολόγους. Παρά τῶ σοβαρῶ ἐπιχειρήματα τῶ προβαλλόμενα ὑπό των ὀπαδῶν της θεωρίας ταύτης δέν γά παρατηρηθῆ: αὐτη στηρίζεται κυρίως εις ὕλιστικὴν και εὐδαμονιστικὴν αντίληψιν της ζωῆς. Βαθυτέρα έξετάσις του θέματος πείθει: ή θεωρία αὐτη είναι άσυμβίβαστος προς την χριστιανικήν πίστιν, ήτις θεωρεῖ τον άνθρωπον ὡς ενιαίαν ψυχοσωματικὴν ὄντοτητα και την άσθένειαν και τον πόνον ὡς δοκιμὴν της πίστεως και της ὑπομονῆς.

Ό Άπόστολος Παῦλος εξαίρει την παιδαγωγικήν σημασίαν των θλίψεων εις την ζωῆν. Η θλίψις ὑπομονήν κατεργάζεται, ή δέ ὑπομονή δοκιμήν, ή δέ δοκιμή ἔλπίδα, ή δέ ἔλπις οὐ κατασχύνει. Οἱ θεόπνευστοι οὗτοι λόγοι του Άποστόλου των Έθνων ισχύουν ειδικώτερον διά την άσθένειαν, ήτις άποτελεῖ βασικήν ἀφορμήν της θλίψεως. Η ὑπομονή είναι: τὸ δραστηκόν φάρμακον, κατά την εὐστοχον έκφρασιν του σ., διά την ὀρθήν αντιμετώπισιν της νόσου. Έπειδή πολλοί δέν έχουν κατανοήσει: την σημασίαν της θεμελιώδους ταύτης ἀρετῆς, ό σ. σπεύδει γά διακρινήσῃ: «ὑπομονή δέν είναι ή άναγκαστική ὑποταγή στο κακό πού μάς δρίσκει, αλλά ή δύναμις της ψυχῆς πού γιγαντώνεται, γά γά τὸ αντιμετώπισῃ και γά τὸ γικήσῃ. Είναι καρπὸς της πίστεως, ὅστις εις την περίπτωσιν του άσθενοῦς ειδικώτερον δίδει: την δύναμιν διά την αντιμετώπισιν του πόνου και των θλίψεων. Τήν ὑπομονήν Ἰωβ ἠκούσατε και τὸ τέλος Κυρίου εἶδετε» (Ίακ. ε' 11).

Ό σ. διά καταλλήλων παραδειγματῶν εκ της Άγίας Γραφῆς τονίζει την σημασίαν της προσευχῆς διά την θεραπείαν του άρρώστου. Συναφῆς προς την προσευχήν είναι: ή μελέτη της Άγίας Γραφῆς διά τον άσθενῆ. Η Έκκλησία εις έκάστην ακολουθίαν δέεται ὑπέρ των νοσούντων. Τὸ μυστήριον του Εὐχελαίου, τὸ θεοπισθῆν ὑπό του Κυρίου και των Άποστόλων ἀποδλέπει: εις την ψυχικήν και την σωματικὴν υγείαν των πιστῶν. Ἰδιαίτερος λόγος γίνεται: διά τῶς ψυχικῶς άσθενείας, αἱ ὅποια: πολλῶς είναι χαλεπώτεροι και δυσίατοι. Καί ενταῦθα μεγάλη ή συμβολή της θρησκείας εις την θεραπεία του άσθενοῦς, άμεσώτερα μάλιστα, ἐφ' ὅσον ή νόσος ἀναφέρεται: εις την ψυχῆν.

Πολλά έρωτηματικά δημιουργεῖ τὸ φαινόμενον της άσθενείας, μάλιστα δέ ὀδυνηρῶν άσθενειῶν, αἵτινες κα-

την πίστη της αρχαίας ἀδιάρρητης Ένωλησίας και θά κατατείνει στην τόνωση της ενότητος και στη ασπείρωση των δυνάμεων, ὥστε να είναι πῶ ἀποτελεσματικῶ ή χριστιανική διακονία της αλήθειας, της ειρήνης, της δικαιοσύνης και της ελευθερίας σε μῶν Εὐρώπῃ και σ' ένα κόσμο μεγάλων συγκρούσεων, κρίσεων και θανάσιμης ἀπειλής».

ταπρύχουσι τὸν ἄνθρωπον. Προσεκτικωτέρα ἐξέτασις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὀδηγεῖ εἰς τὴν ὁμολογημένην ἄλλως τε διαπιστώσειν ὅτι αὕτη ῥέπει μᾶλλον πρὸς τὸ κακόν. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις τὸ μόνον φάρμακον πρὸς διόρθωσιν τοῦ σκληροτραχήλου ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἀσθένεια, ἡ ὁποία συνήθως μακάσσει τὴν καρδίαν καὶ ὄχι: σπαιώως γίνεται ἀφορμὴ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς. Τὰ ἐρωτηματικά γίνονται ἐντονώτερα, ὅταν οἱ παιδεύμενοι, πολλάκις δι' ὀδυνηρῶν νόσων, εἶναι ἄνθρωποι προηγμένοι: εἰς τὴν ἀρετὴν. Τραγικὸν παράδειγμα ὁ Ἰώβ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλὰ καὶ πλῆθος δικαίων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἀπὸ τοὺς αἰῶνας. Ἡ ἀρετὴ τοῦ δικαίου διαλάμπει περισσώτερον, ὅταν δοκιμάζεται, ὡς ὁ χρυσοῦς ἐν χωνευτηρίῳ, εἰς τὴν κάμινον τῶν θλίψεων.

Εἶναι γνωστὴ ἡ σημασίαι τῆς μετανοίας διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀφεσις ἁμαρτιῶν ἢ χρησιμομένη διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως εἰς τοὺς εἰλικρινῶς μετανοοῦντας εἶναι ἡ καλλιτέρα προϋπόθεσις διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν καὶ τῆς σωματικῆς ἀσθενείας. Ἡ ἴασις τῆς ψυχῆς συμβάλλει σημαντικῶς καὶ εἰς τὴν ἴασιν τοῦ σώματος εἰς πολλὰς περιπτώσεις. Ἰδιαιτέραν σημασίαν ἔχει ἡ θεία Κοινωνία διὰ τοὺς ἀσθενεῖς. Εἶναι τὸ φάρμακον τῆς ἀθανασίας διὰ τὴν ψυχὴν. Δὲν εἶναι: σπάνια τὰ παραδείγματα θαρῶς νοσοῦντων, οἵτινες ἐπανεῦρον τὴν υἰείαν των μετὰ τὴν θείαν Κοινωνίαν, εἰς τὴν ὁποίαν μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσήλθον. Καὶ ἂν ἡμῶς τοῦτο δὲν συμβῆ, ὁ ἀσθενὴς εὕρισκε τὴν ἴασιν τῆς ψυχῆς διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Κοινωνίας, λαμβάνει τὴν δύναμιν διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς σωματικὰς ὁδύνας καὶ παρασκευάζεται: ἐν εἰρήνῃ διὰ τὸ τελευταῖον τῆς ζωῆς του ταξίδιον.

Τελικὸς σκοπὸς τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἀγιότης. Τὸ οὐ τὸ γὰρ ἐστὶ: τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀγαπᾶσθαι ἡμῶν, τονίζει ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἑβραίων. Ὁ ἀγαπᾶσθαι εἶναι: ὁ ὑπέρτατος σκοπὸς τῆς ζωῆς καὶ διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτὸν ἐξίζουσι ἅλα: αἱ θλίψεις καὶ οἱ πόνοι τοῦ βίου, ἐάν τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον. «Ἄν εἶναι: τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου νὰ πετύχωμε μετὰ τὸν πόνον τὴν ἀγιότητα, ἃς εἶναι: εὐλογημένη ἢ ἀρρώστια, πὸν μᾶς δοκιμάζει». Ὅταν ἡ ἀσθένεια κρούσῃ τὴν θύραν τῆς ψυχῆς, αὕτη συχνάκις ἔρχεται: εἰς ἑαυτήν, κατανοεῖ τὸ εὐθραυστον τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ διέρχεται: ἐν συντριβῇ τὴν στεγνὴν ὁδὸν καὶ τὴν χθαμαλὴν πύλιν τῆς ταπεινώσεως.

Ὅσοι ἠξιώθησαν νὰ προσκυνήσουν τοὺς θεοθαδίους τόπους, θὰ ἐνθυμοῦνται: ἀσφαλῶς ὅτι εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἡ εἴσοδος εἰς τὰ ἱερά προσκυνήματα εἶναι: χαμηλὴ καὶ ἀπαιτεῖται: νὰ κύψῃ κανεὶς διὰ νὰ εἰσέλθῃ. Τοῦτο ἔχει: συμβολικὸν χαρακτήρα. Εἰκονίζει: τὴν ταπεινωσιν, τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλεται: νὰ ἔχῃ ὁ πιστός, διὰ νὰ προσκυνήσῃ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ τοὺς ἀγίους τόπους, τοὺς ὁποίους ἐχάραξαν τὰ ἴχνη τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐπότισε τὸ πανάγιον αὐτοῦ αἷμα. Εἰς τὴν ταπεινωσιν ὀδηγεῖ συχνάκις ἡ ἀσθένεια. Ἐδοθη μοι: σκόλοψ τῆ σαρκί... ἔνα με κολαφίσει, ἔνα με ἡ ὀπεραίρωμαί, ἀναφωνεῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Ἐάν ἐκεῖνος, ὁ πρῶτος μετὰ τὸν Ἐνα, ὁ κηρύξας τὸ

Εὐαγγέλιον εἰς τὰ Ἑθνη, ὁ ὑπὲρ τρεῖς οὐρανοὺς φθάσας, ὑπέστη εἰς τὸν βίον πλὴν τῶν ἄλλων καὶ πυκνὰς ἀσθενείας, δὲν δικαιούμεθα ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς νὰ γογγύζωμεν διὰ τὰς ἀσθενείας, τὰς ὁποίας πέμπει: ἢ παιδαγωγούσα ῥάθδος τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ ὀφείλομεν νὰ ὑπομένωμεν αὐτὰς καὶ νὰ προσευχώμεθα νὰ δίδῃ Ἐκεῖνος εἰς ἡμᾶς καρτερίαν καὶ φώτισιν, ὥστε νὰ ἀσθηνώμεθα διὰ τῆς καμίου τῶν θλίψεων τὴν αὔραν τῆς χάριτος. Παραστάτης εἰς τὴν ἀσθένειαν εἶναι: ὁ Χριστὸς ὁ θασιλεύς τοῦ πόνου καὶ τῆς ἀγάπης. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἐλάθει καὶ τὰς νόσους ἐδάστασε, θὰ δώσῃ δύναμιν εἰς τὸν νοσοῦντα ἀδελφόν, νὰ ὑπομένη μετὰ καρτερίας τὸ θάρος τοῦ πόνου καὶ τῆς ὁδύνης καὶ νὰ ἀποδέλῃ μετ' ἐλπίδος εἰς τὴν ζωὴν, τὴν νῦν καὶ τὴν μέλλουσαν.

Ὁ Σεβασμιώτατος εἰς τὸ περιποῦδαστον τοῦτο ἔργον, καρπὸν θαθείας πίστεως, ἀλλὰ καὶ ἰδίας ἐμπειρίας ἐκ τῆς προσκαίρου, εὐτυχῶς, δοκιμασίας τῆς υἰείας αὐτοῦ, ἀποκαλύπτει: ἕνα νέον κόσμον εἰρήνης καὶ ἐλπίδος, ἐκεῖ ὅπου ἐκυριάρχει: ἡ ἀπελιπίσια καὶ ἡ ἀπόγνωσις. Ὁ πιστὸς χριστιανὸς ἀντικεῖ τὴν δύναμιν ἐκ τοῦ αἰωνίου Πνεύματος, διὰ νὰ ὑπομένη τὴν δοκιμασίαν τῆς νόσου. Πάτερ, εἰ δυνάτο ἔστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ πνεῦμα τὸ σαρρικό, ὡς ἐλάω, ἀλλ' ὡς σὺ: γενήθη τὸ θέλημα σου.

Ἡ σημασία τοῦ βιβλίου τούτου διὰ πάντα χριστιανόν, ἐξακρέτως δὲ διὰ τοὺς ἀσθενεῖς — πόσοι ἀληθῶς ἐκ τῶν ταλάνων ὄροτων εἶναι: ἄμικοι: τῆς ἀσθενείας; — εἶναι: προφανής. Βοηθεῖ τὸν ἄρρωστον νὰ ἀντιμετωπίσῃ μετὰ τῆς καλλιτέρας δυνατῆς διαθέσεως τὴν κατατρυχούσαν αὐτὸν ἀσθένειαν καὶ ἀνοίγει: εἰς αὐτὸν νέαν προοπτικὴν διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ θαυτέρου σκοποῦ τῆς δοκιμῆς τοῦ Κυρίου.

Τὸ βιβλίον διακρίνεται: διὰ τὴν πληρότητα καὶ σαφήνειαν, μεθ' ἧς ἐξετάζονται: τὰ ἐπὶ μέρους θέματα, τὰ ὁποία ὡς πνευματικὴ κλῆμαξ συνθέτουν: ἀρμονικὸν σύνολον, διὰ τὴν γλαφυρότητα τοῦ ὕφους, ὡς καὶ διὰ τὴν ῥέουσιν δημωτικὴν γλώσσιν, ἡ ὁποία θὰ πρέπη νὰ ἀποτελέσῃ ὑπόδειγμα διὰ πολλοὺς τεταγμένους: διὰ τὴν προστάσιν αὐτῆς οἵτινες ἐν τούτοις ἀμιλλῶνται: εἰς τὴν καταστροφὴν αὐτῆς.

Ὅλιγα ἀδλεπτήματα παρεσέφρησαν εἰς τὸ κείμενον, ἐκ τῶν ὁποίων σημειοῦμεν: σελ. 23 στ. 1, ἀντὶ εἰ γρ. ἦ, σελ. 28, στ. 17 γρ. πωρὸν οὐ γ, σελ. 29 στ. 16 γρ. στυν οὐ δέγει, σελ. 68 στ. 30 γρ. κατὰ: σχυνοί, σελ. 73 στ. 28 γρ. πωρὸν οὐ γ, σελ. 86 στ. 8 γρ. σκόλοπα, στ. 19-20 γράφει: τὸ κείμενον ὀπερ ἡδιστα, ἢ παραδεδομένη γραφή εἶναι: ἡδιστα οὐ γμαλλογ.

Τὰ ὀλιγα ταῦτα ἀδλεπτήματα, διὰ τὰ ὁποία μὴ λησμονώμεν ὅτι τὸ βιβλίον ἐγράφη «στὸ κρεβάτι: τοῦ πόνου», ἀσφαλῶς οὐδόλως μερώνουν τὴν ἀξίαν αὐτοῦ καὶ τὴν πολυτίμον συμβολὴν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν θλίψεων τῆς ζωῆς.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΖΑΓΑΝΙΑΦΗΣ

Σπυρίδωνος Δημ. Κοντογιάννη, Μ. Th., Βοηθού ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν: Τὰ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Διοδώρου Α' ἐπίσημα ἔγγραφα. Κανονικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν περιεχόμενον, Ἀθήναι: 1982, σελ. 24.

Ἡ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον μελέτη τοῦ Σπυρ. Κοντογιάννη παρουσιάζει ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον ὄχι μόνον διὰ τὴν συγχρονικὴν παρακολούθησιν τῶν συγχρόνων διορθοδόξων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν διαχρονικὴν ἀξιολόγησιν τοῦ κανονικοῦ θεσμοῦ περὶ τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν ἐνθρόνισιν Πατριάρχου τινὸς εἰς τὸ διοικητικὸν σύστημα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ συγγραφεὺς ἐπιτυγχάνει ἐπὶ τῇ θάσει τῆς ἐκλογῆς καὶ ἐνθρόνισις τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Διοδώρου τοῦ Α' νὰ προσφέρῃ ὄχι μόνον πλήρη σειράν τῶν ἐπισήμων πολιτειακῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐγγράφων, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐντάξῃ ταῦτα ὀρθῶς εἰς τὰ αὐθεντικὰ αὐτῶν πλαίσια.

Ἡ μελέτη τοῦ Σπυρ. Κοντογιάννη εἶναι πράγματι μία μελέτη μὲ πλήρες καὶ κατοχυρωμένον τὸ ἐκκλησιαστικὸν καὶ τὸ κανονικὸν περιεχόμενον αὐτῆς καὶ ἐξαντλεῖ τὸ ὑπὸ διαπραγματεύσιν θέμα.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΕΠΑΜ. ΧΡΙΣΤΙΝΑΚΗΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητὲς τῶν περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς τους νὰ τῇ γνωρίζουν ἀμέσως στὰ Γραφεῖα τῶν Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα, ἀναφέροντας ἀπαραίτητα καὶ τὴν παλαιὰ τους διεύθυνση, γιὰ νὰ γίνετα κανονικὰ ἢ ἀποστολὴ τῶν Περιοδικῶν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις: α) τῶν ἄρθρων 38 παρ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 590)1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398)1973, γ) τοῦ Ν. 673)1977 ὡς καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2799)16.12.1982 Ἀπόφασιν Ἡμῶν «Περὶ κατανομῆς τῶν ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων εἰς Ἐνοριακοὺς Ἱερούς Ναοὺς τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν», καὶ προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου, ὑφισταμένης παρ' ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν Ἱερῶν Ναῶν: α) Εὐαγγελιστοῦ Λουκά Πατησίων καὶ β) Ἀγίου Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34)1α τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ, «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12ῃ Νοεμβρίου 1984,

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερά Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν δύο κενὰς διακονικὰς θέσεις τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ζωοδόχου Πηγῆς Ἐπιταλόφου καὶ 2) Ἀγίου Δημητρίου Ροδοχωρίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω θέσεων.

Ἐν Νεαπόλει τῇ 19ῃ Ὀκτωβρίου 1984,

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Τρίκκης καὶ Σταγῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱ. Ναῶν 1) Ἀγίου Τρύφωνος Ἀμπελιῶν, 2) Ἀγίου Χαρολάμπου Ἐηροκάμπου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι

τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω θέσεων.

Ἐν Τριτάλοις τῆ 22α Ὀκτωβρίου 1984,

† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Κερκύρας καὶ Παξῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸν Νόμον ὑπ' ἀριθ. 673)1977 ἄρθρον 1 παράγρ. α', τὰς διατάξεις τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος 1398)73 «περὶ συστάσεως ὁργανικῶν θέσεων Διακόνων κ.λπ.» καὶ τὸ ἄρθρον 14 παράγρ. 5 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8)79 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐνοριῶν», προσκαλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα καὶ βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν κενὴν ὁργανικὴν θέσιν Διακόνου τῆς Ἐνορίας Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Κερκύρας (Ἰ. Θ. Σπηλαιωτίσης καὶ Ἀγ. Θεοδώρας), ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας προκηρύξεως εἰς τὸ περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλωσιν εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Κερκύρα τῆ 24η Ὀκτωβρίου 1984,

† Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν ΤΙΜΟΘΕΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγραφος 2 τοῦ Νόμου 590)1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὁργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν, 1) Ἀγίας Παρασκευῆς Ἀλωνίων, 2) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Δυκίσης, 3) Ἀγίου Νικολάου Μαργελίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω θέσεων.

Ὁσαύτως ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 1, 2, καὶ 3 τοῦ Ν.Α. 1398)23.3.1973 «Περὶ συστάσεως Ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων κ.λπ.» (ΦΕΚ 112/23.3.1973 τ. Α'), τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 1, παράγρ. 1, ἐδάφ. α', τοῦ Νόμου 673)1977 (ΦΕΚ 238/30.8.1977 τ. Α') «Περὶ ἀνακατανομῆς ὁργανικῶν τινῶν θέσεων Διακόνων», καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 168 Ἀπόφασιν ἡμῶν τῆς 26.12.1978, προκειμένου ἵνα προσβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν κενῶν ὁργανικῶν θέσεων Διακόνων τῶν Ἐνοριακῶν Ἱερῶν Ναῶν Ἀγίου Ἰωάννου Μεσσηνίας καὶ Ἀγίου Ἰωάννου Μελιγαλά, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαι-

τούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω θέσεων.

Ἐν Καλαμάτα τῆ 30η Ὀκτωβρίου 1984,

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μυτιλήνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὁργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Θεράποντος Μυτιλήνης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Μυτιλήνῃ τῆ 30η Ὀκτωβρίου 1984,

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὁργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγίας Ἀναστασίας Περισοῦ Ν. Ἰωνίας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Ν. Ἰωνία τῆ 30η Ὀκτωβρίου 1984,

† Ὁ Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας ΤΙΜΟΘΕΟΣ

Ἱ. Μητρόπολις Πειραιῶς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὁργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱ. Ναῶν Ἀγίου Δημητρίου Ν. Φαλήρου (2) θέσεις, Ἰωαννινοῦ Ρέντη (2) θέσεις, Παναγίας «Ρόδον τὸ Ἀμάραντον», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω θέσεων.

Ἐν Πειραιεὶ τῆ 31η Ὀκτωβρίου 1984,

† Ὁ Πειραιῶς ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Γυθείου καὶ Οἴτύλου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ζωοδόχου Πηγῆς, Μυρσίνης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Γυθείῳ τῇ 1ῃ Νοεμβρίου 1984,

† Ὁ Γυθείου, Οἴτύλου καὶ πάσης Μάνης ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Ν. 1398)1973 καὶ τοῦ ἀρθρου 52 τοῦ Κανονισμοῦ 2)1969, προκηρύσσομεν τὴν κενὴν θέσιν Διακόνου τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Βόλου καὶ καλοῦμεν τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ καταλάβουν ταύτην, ὅπως ὑποβάλωσι, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης, τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Βόλῳ τῇ 5ῃ Νοεμβρίου 1984,

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίων Ἀναργύρων Σπάτων - Ἀττικῆς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Σπάτα τῇ 6ῃ Νοεμβρίου 1984,

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τίτου Ἐμμ. Ματθαϊάκη, Μητροπολίτου πρ. Παραμυθίας, Φιλατῶν καὶ Γηρομερίου, Ἁγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως Κατηχητικὰ καὶ ἐπιστολαὶ πρὸς τὰς Μοναχὰς Ἱ. Μονῆς Ἀγίας Τριάδος Αἰγίνης, Ἀθήναι 1984, σσ. 270.

« Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ
† Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως ΑΝΘΙΜΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἑσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.
B) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἑτησίως.
Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἐκκλησία καὶ διάλογος.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος πρ. Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Ἰάκωβος Βαβανάτσος (†).

Μητροπ. Σισανίου Ἀντωνίου, Σύντομος ἱστορικὴ ἀνασκόπησις τοῦ θεσμοῦ τῆς κοινοκτημοσύνης καὶ χριστιανικῆ θεώρησις τοῦ πλοῦτου.

Μητροπ. Σηλυβρίας Αἰμιλιανοῦ, Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Ἐπισκόπου Ἀνδρούσης Ἀναστασίου, Γενικοῦ Δ/ντοῦ Ἀπ. Διακονίας, «Ἴνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία» (Ἐκθεσις πεπραγμένων).

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἐντυπώσεις ἐκ τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς.

Ἀρχιμ. Εὐσεβίου Βίττη, Ὁ Χωρισμός.

Vladimir Lossky (μτφρ. π. Δημ. Βακάρου), Ἡ παράδοση καὶ οἱ παραδόσεις.

Κων. Ν. Ξενογιάννη, Ἡ μάχη τοῦ Βαλτετσίου καὶ ἡ καθιέρωσίς της ὑπὸ τῆς Ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως (1822) ὡς ἐθνικῆς ἑορτῆς.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.